

EWOLUCJA STANU I STRUKTURY DUŻYCH PRZEDSIĘBIORSTW W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM

Jerzy Paszkowski, Piotr Paszkowski

Jerzy Paszkowski, Piotr Paszkowski

**EWOLUCJA STANU I STRUKTURY
DUŻYCH PRZEDSIĘBIORSTW
W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM**

OFICyna WYDAWNICZA POLITECHNIKI BIAŁOSTOCKIEJ
BIAŁYSTOK 2022

Recenzenci:
prof. dr hab. Robert Ciborowski
dr hab. Agata Lulewicz-Sas, prof. SGH

Redaktor naukowy dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości:
prof. dr hab. inż. Joanicjusz Nazarko

Korekta językowa:
Edyta Chrzanowska

Skład, grafika i okładka:
Marcin Dominów

© Copyright by Politechnika Białostocka, Białystok 2022

ISBN 978-83-67185-11-0
ISBN 978-83-67185-10-3 (eBook)
DOI: 10.24427/978-83-67185-10-3

Publikacja jest udostępniona na licencji
Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0
(CC BY-NC-ND 4.0).

Pełną treść licencji udostępniono na stronie
creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.pl.
Publikacja jest dostępna w Internecie na stronie Oficyny Wydawniczej PB.

Druk: PPH Remigraf sp. z o.o.

Oficina Wydawnicza Politechniki Białostockiej
ul. Wiejska 45C, 15-351 Białystok
e-mail: oficina.wydawnicza@pb.edu.pl
www.pb.edu.pl

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział I	
Międzynarodowe, krajowe i regionalne uwarunkowania funkcjonowania dużych przedsiębiorstw w województwie podlaskim.....	9
Rozdział II	
Zmiany stanu i struktury dużych podmiotów gospodarczych w województwie podlaskim	33
Rozdział III	
Zmiany w obszarze zarządzania kapitałem ludzkim w dużych przedsiębiorstwach województwa podlaskiego	71
Rozdział IV	
Zmiany w zarządzaniu i obszarach finansowych dużych przedsiębiorstw w województwie podlaskim.....	99
Zakończenie	143
Bibliografia	147
Spis tabel.....	151
Spis wykresów	155
Streszczenie	159
Summary	163

Wstęp

Duże przedsiębiorstwa to z jednej strony wynik ewolucji i wzrostu zakładów średniej wielkości, niekiedy nawet rosnących z poziomu mikro i małych. Z drugiej zaś strony duże organizacje mogą być efektem decyzji, których konsekwencją jest głównie wysoka wielkość zatrudnienia już w momencie startu.

Sektor dużych przedsiębiorstw w każdej gospodarce kształtuje się, wykorzystując różnorodne czynniki, zarówno historyczne, będące swoistą schedą po minionym okresie, jak i kulturowe, które kreują podstawy przedsiębiorczości i oddziałują na podejmowanie działań preferujących lub tonujących rozwój przedsiębiorstw. Te uwarunkowania historyczne i kulturowe wpływają też na mikrofirmy i małe zakłady. W przypadku dużych przedsiębiorstw możliwości i chęć podejmowania ryzyka towarzyszące zachowaniom menedżerskim wydają się jednak większe. Dotyczy to głównie decyzji związanych z uruchamianiem tego typu zakładów od początku. Często czynnikami zmniejszającymi ryzyko mogą być doświadczenie właściciela, kadry menedżerskiej i wsparcie ze strony administracji i władz samorządowych (niekiedy nawet rządowych). Duże przedsiębiorstwa są bowiem atrakcyjnym i ważnym gospodarczo i społecznie elementem aktywizacji regionu, skali lokalnej, nierzadko uwiarygadniającym lokalizację i dającym przykład innym przedsiębiorstwom. Istotne społecznie są aspekty zatrudnieniowe czy podatkowe, a także oddziaływania na często liczną grupę partnerów biznesowych.

Sektor dużych przedsiębiorstw jest relatywnie rzadziej poddawany analizie w porównaniu z sektorem małych i średnich firm. Wynika to z różnych przyczyn, w większości powodowanych jednak ograniczonymi możliwościami pozyskania danych oraz zakresami wiarygodnych i porównywalnych w dłuższym czasie informacji statystycznych dotyczących funkcjonowania tego sektora gospodarki. Powyższy dylemat nie jest również obcy w przypadku niniejszej publikacji, gdyż dostępność informacji statystycznych wpłynęła na metodyczną i merytoryczną stronę analizy i prezentacji.

Celami przedstawianej pracy są identyfikacja i analiza trendów zmian w liczbie i wewnętrznej strukturze dużych przedsiębiorstw w województwie podlaskim. Oprócz tego skoncentrowano się też na zmianach w strukturze kapitału ludzkiego oraz finansach, a także w liczbie i strukturze podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie podlaskim. Omówiony został również wpływ regionalnej polityki gospodarczej jako istotnego czynnika funkcjonowania dużych przedsiębiorstw.

Prezentowane informacje i ich analiza dają możliwość porównania sytuacji dużych podlaskich zakładów z innymi województwami w Polsce oraz wielkościami średnimi dla Polski.

Zakres chronologiczny monografii dotyczy w przeważającej mierze lat 2005–2019, czyli okresu od wejścia Polski do Unii Europejskiej do początku pandemii. Z uwagi jednak na udostępnione informacje (np. finansowe) przez różne podmioty niekiedy czas ten jest krótszy, co zasygnalizowane zostało w tekście. Analizując powyższy okres, wyciągnięto wnioski odnośnie do tendencji i perspektyw rozwoju sektora dużych przedsiębiorstw w województwie podlaskim, które w głównej mierze zostały oparte na badaniu zmian wynikających z ich ekstrapolacyjnego charakteru. Kryzys z lat 2009–2010 i obecna pandemia (mimo iż nieanalizowana w pracy) nie zmieniły wnioskowania, w niewielkim bowiem tylko stopniu modyfikowały istniejące trendy. Sądzić należy, że aktualny kryzys związany z pandemią również nie będzie oddziałował istotnie na kształtowanie się zmian w stanie i strukturze dużych przedsiębiorstw.

W monografii wykorzystano głównie dane i informacje statystyczne zawarte w dostępnych źródłach (roczniki statystyczne za różne lata, Bank Danych Lokalnych). W rozdziale pierwszym odwołano się również do rozmów z członkami władz i administracji regionalnej (przede wszystkim miasta Białegostoku) na temat funkcjonowania dużych przedsiębiorstw oraz z członkami zarządów wielu dużych zakładów funkcjonujących w województwie podlaskim. Autorzy mieli też możliwość wyciągnięcia wniosków z obserwacji bezpośredniej, doradztwa i współzarządzania w kilku dużych przedsiębiorstwach.

Praca składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym omówione zostały uwarunkowania rozwoju dużych przedsiębiorstw, począwszy od ich międzynarodowego charakteru poprzez politykę krajową, na regionalnej skończywszy. Wskazano w nim również ważniejsze zapisy i konsekwencje regionalnej polityki gospodarczej zawarte w dokumentach oraz praktykę działań władz i administracji lokalnej. Następnie przeanalizowano informacje statystyczne dotyczące dużych przedsiębiorstw. W rozdziale drugim wykazano zmiany w ich ilościowym stanie, porównując je do innych województw i średniej dla Polski. Odzwierciedlenie zmian zachodzących w kapitale ludzkim i jego różnych aspektach zawarto w rozdziale trzecim, w czwartym zaś wspomniano o zmianach w obszarze finansów. Praca kończy się podsumowaniem zawierającym główne wnioski wynikające z poprzednich rozdziałów. Wskazano w nim też perspektywy ewolucji sektora dużych przedsiębiorstw w Podlaskiem.

Niniejsza monografia stanowi kontynuację analiz i rozważań nad transformacją przedsiębiorstw w województwie podlaskim¹, tym razem odniesioną do sektora dużych firm. Wnioskowanie, podobnie jak w poprzedniej pracy dotyczącej sektora MŚP, oparto głównie na analizach danych statystycznych.

---

¹ J. Paszkowski, E. Brzozowska, A. Iwacewicz-Orłowska, *Ewolucja stanu i struktury sektora MŚP w województwie podlaskim*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok 2019.

Autorzy dziękują wszystkim instytucjom (szczególnie władzom miasta Białegostoku) za pomoc w udostępnieniu informacji. W sposób szczególny podziękowania kierują do osób, które podzieliły się swoją wiedzą na temat funkcjonowania dużych przedsiębiorstw zlokalizowanych w województwie podlaskim. Jednocześnie autorzy biorą pełną odpowiedzialność za wszystkie zawarte w publikacji informacje i wnioski.

Rozdział I

Międzynarodowe, krajowe i regionalne uwarunkowania funkcjonowania dużych przedsiębiorstw w województwie podlaskim

Charakterystyka ogólna sektora dużych przedsiębiorstw

Duże przedsiębiorstwo definiuje się w Unii Europejskiej (UE) jako podmiot prowadzący działalność gospodarczą bez względu na jego formę prawną, zatrudniający ponad 250 pracowników niezależnie od danych finansowych². Określenie dużego przedsiębiorstwa w Polsce zgodne jest z załącznikiem 1 do Rozporządzenia Komisji (WE) nr 800/2008 z 6 sierpnia 2008 roku, w którym oprócz kryterium wielkości zatrudnienia znajdują się również obrót roczny na poziomie ponad 50 mln euro i suma bilansu aktywów rocznych przekraczająca 43 mln euro³. Przepisy z 2014 roku, mając na względzie pomoc udzielaną przedsiębiorstwom, doprecyzowały tę definicję. W świetle tych przepisów duże przedsiębiorstwo powinno spełniać jedno z poniższych kryteriów:

- 1) zatrudniać 250 lub więcej pracowników,
- 2) zatrudniać mniej niż 250 pracowników przy sumie bilansowej przedsiębiorcy przekraczającej równowartość w złotych polskich 43 mln euro i łącznym rocznym obrocie przekraczającym równowartość w złotych polskich kwotę 50 mln euro.

Konieczne jest także spełnienie warunku mówiącego o tym, że 25% lub więcej kapitału albo praw do głosowania na zgromadzeniu wspólników bądź akcjonariuszy jest kontrolowane bezpośrednio lub pośrednio, wspólnie lub indywidualnie przez jeden albo kilka podmiotów publicznych, poza przypadkami określonymi w art. 3 ust. 2 akapit drugi załącznika nr 1 do Rozporządzenia Komisji⁴.

---

² Załącznik 1 do Rozporządzenia Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu, Dz.U. WE L 214/38, 9.08.2008 r.

³ Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. 2015, poz. 584 ze zm. (art. 104, 105, 106).

⁴ Załącznik nr 1 do Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu, Dz.Urz. UE L 187, 26.06.2014 r.

Sektor przedsiębiorstw UE zatrudnia 146 784 592 osoby. Wśród nich 66,6% to pracownicy sektora mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw – odpowiednio 43 527 668 osób (29,7%), 29 541 260 (20,1%) oraz 24 670 024 osoby (16,8%). Duże przedsiębiorstwa UE dają pracę 49 045 644 osobom (33,4%), to jest ponad 1/3 ogółu zatrudnionych⁵.

W 2015 r. w Unii Europejskiej działało 23,5 mln przedsiębiorstw niefinansowych: 98,8% to były przedsiębiorstwa małe (0–49 zatrudnionych – bez samego właściciela firmy i ewentualnie pomagających mu członków rodziny), 1,0% – średnie (50–249 zatrudnionych) i tylko 0,2% – duże (250 i więcej zatrudnionych). Wśród małych przedsiębiorstw 93% stanowiły mikroprzedsiębiorstwa, w których pracowało poniżej 10 osób. Proporcje te były podobne we wszystkich krajach członkowskich.

Biorąc jednak pod uwagę liczbę zatrudnionych w poszczególnych rodzajach przedsiębiorstw, trzeba zauważyć, że w 2015 r. w UE małe przedsiębiorstwa dawały pracę około połowie osób, średnie – 17%, a duże – 1/3. Tak więc mimo że te ostatnie to zaledwie 0,2% wszystkich przedsiębiorstw w UE, to jednak zatrudniają one, jak wspomniano, ponad 33% ogółu pracujących. W państwach członkowskich UE największy udział zatrudnionych w małych przedsiębiorstwach odnotowano we Włoszech (66%) i w Hiszpanii (60%), a w średnich – w Luksemburgu (25%), na Malcie (24%), w Estonii i na Litwie (po 23%). W przypadku dużych zakładów najwyższe odsetki zanotowano w Wielkiej Brytanii (47%), we Francji (39%) i w Niemczech (37%).

Wartość dodana w gospodarce UE w 38% pochodziła od małych przedsiębiorstw, w 19% od średnich, a w 44% od dużych. Udziały te różniły się znacznie pomiędzy krajami członkowskimi, dla których są dostępne dane. W 2015 r. udział wartości dodanej wytwarzanej przez małe przedsiębiorstwa był największy na Malcie (59%), we Włoszech (50%) i w Estonii (49%), podczas gdy ten pochodzący od średnich był najwyższy na Litwie (28%), Łotwie (27%) i w Estonii (26%). Największy zaś udział wypracowały duże przedsiębiorstwa w Wielkiej Brytanii (50%), Polsce (49%) i Rumunii (48%)⁶.

Powyższe dane wskazują na znaczenie sektora dużych przedsiębiorstw w każdym kraju. Najważniejsze społeczne i ekonomiczne konsekwencje ich funkcjonowania to przede wszystkim:

- zatrudnianie 1/3 wszystkich pracowników,
- szerokie otoczenie biznesowe pośredników, dostawców i innych interesariuszy,
- znaczące wpływy podatkowe,
- duża innowacyjność,
- znaczące możliwości i działania inwestycyjne,
- nowoczesne rozwiązania w sferach technologicznej, informatycznej i zarządczej.

---

⁵ Eurostat, *Gospodarka europejska od początku tysiąclecia – portret statystyczny*, tłum. GUS, Unia Europejska 2018, <https://stat.gov.pl/gospodarka-europejska/bloc-3b.html?lang=pl> (dostęp: 28.12.2021).

⁶ Tamże.

Jednocześnie trzeba zauważyć, że powyższe źródła przewag w sferze zarządzania i możliwości działania natrafiają na swoistą inercję i niedowład w zakresie szybkości, elastyczności, skłonności do zmian, opóźnionej reakcji na zmiany w otoczeniu, trudnych do zmian procedur i wielu innych niedoskonałości współczesnych dużych przedsiębiorstw. Również wśród nich są liderzy i outsiderzy w każdym kraju i w poszczególnych regionach. Podobnie jest w Polsce, kraju obciążonym (tak jak inne państwa środkowej i wschodniej Europy) dziedzictwem politycznym i społecznym oraz konsekwencjami funkcjonowania gospodarki nierynkowej, które w znaczący sposób dotknęły dużych przedsiębiorstw i procesów ich transformacji po przejściu do gospodarki rynkowej. Główne bolączki większości polskich dużych organizacji to „niedoinwestowanie i często znaczne zapóźnienie technologiczne w porównaniu do zagranicznej konkurencji. Konkurencja, szczególnie w krajach tzw. starej Unii Europejskiej, systematycznie inwestuje w rozwój parku maszynowego, technologii i produktów. Polskie duże firmy powstały bądź to na bazie zlikwidowanych przedsiębiorstw państwowych, bądź też zostały rozwinięte od samego początku z firm małych/średnich rozmiarów, tworzonych kilkanaście lat temu. W jednym i drugim przypadku odczuwają one niedoinwestowanie, często wykorzystują stare maszyny i przestarzałe procesy technologiczne”⁷.

Wszystkie przedsiębiorstwa niezależnie od swojej wielkości funkcjonują wspólnie w warunkach globalizacji, dużej turbulencji i szybkich zmian technologicznych. Towarzyszą temu tradycyjne czynniki i ograniczenia ich rozwoju⁸.

Podobna sytuacja jest również w województwie podlaskim, gdzie obok przeciętnych, niczym się niewyróżniających przedsiębiorstw funkcjonuje grupa liderów nie tylko w skali województwa, lecz także Polski, należąca do czołówki przedsiębiorstw europejskich w swojej branży. Z pewnością do takich zaliczyć można m.in. Mlekovitę i Mlekpol w branży mleczarskiej, Unibep i Danwood w budownictwie, Pronar i Promotech w sektorach maszynowym i metalowym, przedsiębiorstwa z branży

---

⁷ M. Gajewski, J. Szczucki, E. Kusideł, *Ocena efektów wsparcia dużych przedsiębiorstw w ramach realizacji polityki spójności w Polsce*, oprac. Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o., Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014, s. 129.

⁸ Zob. m.in.: Ph. Kotler, J.A. Caslione, *Chaos. Zarządzanie i marketing w erze turbulencji*, tłum. D. Bakalarz, Wydawnictwo MT Biznes, Warszawa 2009; M. Białasiewicz (red.), *Rozwój przedsiębiorstw. Modele, czynniki, strategie*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2002; J. Bogdanienko, M. Kuzel, I. Sobczak (red.), *Uwarunkowania budowania konkurencyjności przedsiębiorstw w otoczeniu globalnym*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007; J. Bogdanienko, M. Haffer, W. Popławski, *Innowacyjność przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2004; A. Duliniec, *Finansowanie przedsiębiorstwa. Strategie i instrumenty*, PWE, Warszawa 2007; *Szanse i zagrożenia w rozwoju dużych firm w Polsce. Wyniki badania*, Deloitte-Lewiatan, b.m.w. 2011, www.konfederacjalewiatan.pl (dostęp: 5.01.2022); Ministerstwo Gospodarki, *Przedsiębiorczość w Polsce*, Warszawa 2014, www.mg.gov.pl (dostęp: 5.01.2022); R. Ciborowski, *Makroekonomiczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorstw* [w:] J. Paszkowski (red.), *Uwarunkowania i rezultaty zmian w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo WSFiZ, Białystok 2009, s. 13–27; J. Paszkowski (red.), *Przedsiębiorstwa w procesie zmian*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok 2022.

budowy łodzi czy innowacyjne firmy medyczne. Tradycyjne przemysły wspierane są też rozwiniętą branżą informatyczną oraz przedsiębiorstwami działającymi w rolnictwie, często ekologicznym.

Sfera gospodarcza w każdym kraju i regionie jest motorem napędowym rozwoju. Jej funkcjonowanie wymaga m.in. właściwych i stabilnych norm prawnych, tworzenia i wspierania okołobiznesowej infrastruktury instytucjonalnej czy pożądanego klimatu sprzyjającego rozwojowi gospodarczemu. Czynniki historyczne, społeczne, lokalizacyjne bądź kulturowe tworzą, jak wspomniano wcześniej, także bardzo istotne uwarunkowania rozwoju. Szczególne znaczenie mają tu przeszłość i ukształtowana już w dużej mierze pozycja czy specjalizacja regionów. Osiągane wyniki, efekty działalności i zmiany w sferze gospodarczej odzwierciedlają wskaźniki statystyczne. Kierunki i natężenie ich ewolucji powinny być przedmiotem analiz i wyciągania wniosków.

Ważniejsze informacje statystyczne dotyczące gospodarki województwa podlaskiego

W tabelach 1–3 zaprezentowane zostały wybrane informacje statystyczne za lata 2005, 2017 i 2019 na temat sytuacji gospodarczej i społecznej w województwie podlaskim w odniesieniu do analogicznych informacji dotyczących Polski.

TABELA 1. Ogólne informacje statystyczne dotyczące województwa podlaskiego w relacji do Polski w latach 2005, 2017 i 2019

Wyszczególnienie	Polska	Woj. podlaskie	Relacja w % (Polska = 100)		Polska	Woj. podlaskie	Relacja w % (Polska = 100)	
	2017	2017	2005	2017	2019	2019	2005	2019
Powierzchnia (w km ²)	312 679	20 187	6,47	6,50	312 695	20 187	6,47	6,46
Powiaty	314	14	4,46	4,50	314	14	4,46	4,46
Miasta na prawach powiatu	66	3	4,62	4,50	66	3	4,62	4,55
Gminy	2 478	118	4,76	4,80	2 477	118	4,76	4,76
Miasta	923	40	4,06	4,30	944	40	4,06	4,24
Miejscowości wiejskie	52 512	3 759	7,38	7,20	52 477	3 758	7,38	7,16
Sołectwa	40 725	3 281	8,46	8,10	40 789	3 282	8,46	8,05
Ludność (w tys.)	38 434	1 185	3,14	3,10	38 383	1 178	3,14	3,07
Miasta	23 109	719	3,01	3,10	23 033	717	3,01	3,11
Wieś/wsie	15 324	465	3,36	3,00	15 350	461	3,36	3,01
Ludność na 1 km ² powierzchni	123	59	x		123	58	x	

Wyszczególnienie	Polska	Woj. podlaskie	Relacja w % (Polska = 100)		Polska	Woj. podlaskie	Relacja w % (Polska = 100)	
	2017	2017	2005	2017	2019	2019	2005	2019
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	63,40	60,80	x		63,80	66,70	x	
Przyrost naturalny na 1000 osób	0,0	-0,40	x		-0,9	-1,00	x	
Saldo migracji wew. i zagr. na pobyt stały na 1000 osób	0,0	-1,40	x		0,20	-1,70	x	
Pracujący (w tys.)	15 381	432	3,01	2,80	15 783	447	3,01	2,83
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł)	4 528	4 006	88,33	89,10	5 182	4 576	88,33	88,31
Bezrobotni zarejestrowani (w tys.)	1 082	40	2,64	3,70	866	33	2,64	3,84
Stopa bezrobocia rejestrowanego (w %)	6,60	8,50	x		5,20	6,90	x	

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS za poszczególne lata.

TABELA 2. Ważniejsze informacje statystyczne dotyczące finansów publicznych województwa podlaskiego w relacji do Polski w latach 2005, 2017 i 2019

Wyszczególnienie		Polska	Woj. podlaskie	Relacja w % (Polska = 100)		Polska	Woj. podlaskie	Relacja w % (Polska = 100)	
		2017	2017	2005	2017	2019	2019	2005	2019
Dochody gmin	w milionach zł	111 189	3 096	2,9	2,8	135 162	3 882	2,9	2,9
	na 1 mieszkańca (w zł)	4 307	4 098	96,1	95,1	5 237	5 181	96,1	98,9
Wydatki gmin	w milionach zł	119 840	3 131	2,9	2,8	135 317	3 791	2,9	2,8
	na 1 mieszkańca (w zł)	4 338	4 144	95,1	95,5	4 338	4 144	95,1	95,5

Wyszczególnienie		Polska	Woj. podlaskie	Relacja w % (Polska = 100)		Polska	Woj. podlaskie	Relacja w % (Polska = 100)	
		2017	2017	2005	2017	2019	2019	2005	2019
Dochody miast na prawach powiatu	w milionach zł	78 530	2 530	2,8	3,2	93 894	3 118	2,8	3,3
	na 1 mieszkańca (w zł)	6 229	5 888	84,4	94,5	7 703	7 611	84,4	98,8
Wydatki miast na prawach powiatu	w milionach zł	78 504	2 644	2,9	3,4	96 885	3 274	2,9	3,4
	na 1 mieszkańca (w zł)	6 227	6 155	87	98,8	7 703	7 611	87,0	98,8
Dochody powiatów	w milionach zł	25 389	768	3	3	30 696	1 023	3,0	3,3
	na 1 mieszkańca (w zł)	983	1 016	99,3	103,3	1 189	1 365	99,3	114,7
Wydatki powiatów	w milionach zł	25 360	751	3	3	29 631	951	3,0	3,2
	na 1 mieszkańca (w zł)	982	994	99,1	101,2	1 148	1 269	99,1	110,6
Dochody województwa	w milionach zł	14 771	568	2,4	3,8	18 755	884	2,4	4,7
	na 1 mieszkańca (w zł)	384	479	76,2	124,6	489	750	76,2	153,5
Wydatki województwa	w milionach zł	14 317	521	2,4	3,6	18 376	987	2,4	5,4
	na 1 mieszkańca (w zł)	373	440	76,4	118,1	479	837	76,4	174,8

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych z roczników statystycznych województwa podlaskiego z lat 2006, 2018, 2019 oraz z Banku Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/> (stan na 1.04.2021; dostęp: 5.01.2022).

TABELA 3. Ważniejsze informacje statystyczne dotyczące gospodarki województwa na tle Polski w latach 2005, 2017 i 2019

Wyszczególnienie		Polska	Woj. podlaskie	Relacja w % (Polska = 100)		Polska	Woj. podlaskie	Relacja w % (Polska = 100)	
		2017	2017	2005	2017	2019	2019	2005	2019
Nakłady inwestycyjne	w milionach zł	257 881	6 377	2,49	2,47	320 937	8 441	2,49	2,63
	na 1 mieszkańca (w zł)	6 712	5 381	79,21	80,17	8 361	7 157	79,21	85,60
Wartość brutto środków trwałych	w milionach zł	3 831 950	98 497	2,70	2,57	4 263 509	111 096	2,70	2,61
	na 1 mieszkańca (w zł)	99 703	83 151	86,90	83,40	111 079	94 281	86,90	84,88
Produkt krajowy brutto	w milionach zł	1 861 112	40 733	2,33	2,19	2 121 555	46 860	2,33	2,21
	na 1 mieszkańca (w zł)	48 432	34 299	74,03	70,82	55 230	39 622	74,03	71,74
Wartość dodana brutto	w milionach zł	1 643 981	35 979	2,33	2,19	1 857 482	41 027	2,33	2,21
	na 1 mieszkańca (w zł)	11 387	88 680	74,03	77,78	123 451	97 236	74,03	78,76
Nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych	w milionach zł	1 121 369	29 115	2,55	2,60	1 245 199	31 637	2,55	2,54
	na 1 mieszkańca (w zł)	29 182	24 516	80,97	84,01	32 416	26 751	80,97	82,52

Wyszczególnienie		Polska	Woj. podlaskie	Relacja w % (Polska = 100)		Polska	Woj. podlaskie	Relacja w % (Polska = 100)	
		2017	2017	2005	2017	2019	2019	2005	2019
Produkcja sprzedana przemysłu	w milionach zł	1 417 247	27 640	1,68	1,95	1 615 203	31 997	1,68	1,98
	na 1 mieszkańca (w zł)	36 886	23 322	53,38	63,23	42 077	27 129	53,38	64,47
Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej	w milionach zł	186 798	4 916	2,11	2,63	230 209	5 603	2,11	2,43
	na 1 mieszkańca (w zł)	4 862	4 148	67,07	85,31	5 997	4 750	67,07	79,21
Podmioty gospodarki narodowej	w rejestrze REGON	4 309 800	101 202	2,46	2,35	4 509 916	105 578	2,46	2,34
	sektor publiczny	115 075	2 809	2,31	2,44	111 788	2 733	2,31	2,44
	sektor prywatny	4 140 861	97 699	2,46	2,36	4 325 275	101 897	2,46	2,36

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS za poszczególne lata.

Informacje za lata 2005, 2017 i 2019, zawarte w tabeli 1, wskazują na szereg niepokojących tendencji:

- starzenie się ludności następuje w tempie szybszym niż średnia dla Polski,
- tempo spadku przyrostu naturalnego jest większe niż średnia dla Polski, gdzie również ta niekorzystna tendencja występuje, podobnie też dotyczy to starzenia się ludności,
- saldo migracji się powiększa i, jak wskazują inne badania, odpływ ludności ma charakter trwały i dotyczy w znacznej części osób młodych i przedsiębiorczych,
- powiększa się rozziw pomiędzy średnim wynagrodzeniem w Polsce a województwem podlaskim, zatem pracujący w tym ostatnim mają przeciętnie coraz mniejsze wynagrodzenia w stosunku do średnich wynagrodzeń w Polsce,
- wskaźniki bezrobocia w Podlaskiem pozostają w podobnych relacjach do średniej dla Polski jak w latach poprzednich, mimo iż stopa bezrobocia jest zdecydowanie wyższa w województwie podlaskim niż w Polsce.

Na tym tle bardzo korzystnie wyglądają dochody i wydatki miast, gmin i całego województwa (szczególnie w odniesieniu na jednego mieszkańca) w relacji do podobnych danych dla Polski (tabela 2). Trzeba jednak zauważyć, że jest to w zdecydowanej mierze powodowane względnie dużymi sumami środków finansowych z różnych źródeł (głównie funduszy unijnych) kierowanymi do wschodnich województw Polski (o czym szerzej w dalszej części tego rozdziału).

Potwierdzeniem powyższych wniosków są dane zawarte w tabeli 3:

- rosną nakłady inwestycyjne i w relacji do Polski są wyższe w województwie podlaskim – jest to konsekwencją relatywnie wyższych dochodów z ich ukierunkowaniem na inwestycje,
- na podobnym poziomie pozostają relacje w odniesieniu do wartości dodanej brutto oraz produktu krajowego brutto (niewielka poprawa),
- w okresie 2017–2019 wystąpiły lekkie tendencje spadkowe w przypadku dochodów do dyspozycji gospodarstw domowych na jednego mieszkańca czy produkcji budowlano-montażowej przy niewielkiej poprawie w zakresie produkcji sprzedanej,
- w zakresie liczby podmiotów gospodarki narodowej w relacjach województwa podlaskiego do Polski zmiany praktycznie nie wystąpiły.

Sektor dużych przedsiębiorstw w dokumentach strategicznych województwa podlaskiego i rzeczywistych działaniach władz i administracji regionalnej

„Cele rozwoju regionalnego określane są w szeregu dokumentach zarówno na szczeblu rządowym, jak i samorządowym. Po akcesji Polski do Unii Europejskiej zarówno cele rozwojowe, narzędzia, mechanizmy wsparcia, stymulatory finansowe i formalno-prawne znajdują się w licznych dokumentach unijnych. Stanowią one powinny podstawę do formułowania celów i metod ich realizacji na szczeblach regionalnych. W konsekwencji mogą uzyskać wsparcie finansowe i organizacyjne związane z realizacją zamierzeń. Zapóźnienia cywilizacyjne Polski wschodniej, w tym województwa podlaskiego, w dużej mierze wpływają na kształtowanie kierunków rozwojowych i formułowanie celów oraz dobór narzędzi i mechanizmów realizacyjnych. Wiąże się one z wyrównywaniem różnic rozwojowych słabiej rozwiniętych regionów Unii Europejskiej. Nie oznacza to jednak podążania w zgodzie z podobnymi modelami rozwojowymi, jak w przypadku regionów rozwiniętych. Endogeniczne motory wzrostu powinny odgrywać w tym przypadku rolę co najmniej równorzędną, jeśli nie większą. W regionach powinno się więc poszukiwać własnych, sobie właściwych i zgodnych z potrzebami mieszkańców celów i metod ich realizacji, na osiągnięcie których należy przeznaczać wsparcie finansowe i organizacyjne”⁹.

Najważniejsze dokumenty w Unii Europejskiej dotyczące rozwoju przedsiębiorczości i wspierania przedsiębiorstw koncentrują się na sektorze MŚP. Większość jednak dokumentów, a w konsekwencji również działań dotyczy też dużych przedsiębiorstw. Należą do nich m.in.: IV wieloletni program na rzecz przedsiębiorstw

⁹ J. Paszkowski, E. Brzozowska, A. Iwacewicz-Orłowska, *Ewolucja stanu i struktury...*, dz. cyt., s. 18–19.

i przedsiębiorczości, Siódmy program ramowy w zakresie badań i rozwoju technologicznego (7PR), Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP), Program wspierania biznesu, Program rozwoju poręczeń, centra Euro Info, fundusze i programy spójności, przedakcesyjne, strukturalne w różnych okresach, szczególnie Europejski Fundusz Społeczny i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, programy operacyjne: inteligentny rozwój, wiedza edukacja rozwój, Polska wschodnia i szereg innych. Wsparcie zapewniają również Europejski Bank Inwestycyjny oraz instytucje doradcze.

„W ostatnich latach dominuje preferowanie tak zwanych inteligentnych specjalizacji jako motorów wzrostu regionalnego. Inteligentne specjalizacje definiowane są jako wyróżnione przez kraje członkowskie i regiony obszary gospodarcze bazujące na wewnętrznych potencjałach rozwojowych. Zgodnie z założeniami Komisji Europejskiej regiony powinny koncentrować się na niewielkiej liczbie priorytetów, których potencjał gospodarczy i innowacyjny jest już na tyle duży, bądź może być w przyszłości, by region wytworzył przewagę konkurencyjną w skali globalnej”¹⁰. W projekcie rozporządzenia i później w rozporządzeniu ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące funduszy Unii Europejskiej¹¹ Komisja Europejska zaproponowała sposób unormowania podstaw prawnych inteligentnych specjalizacji w latach 2014–2020¹². Specjalizacje te związane są ze wspieraniem badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji¹³. Między innymi wskazano na:

- promocję biznesowych inwestycji w zakresie badań i innowacji,
- rozwój nowych produktów i usług; transfer technologii,
- społeczne innowacje i aplikacje w zakresie usług publicznych,
- stymulowanie popytu,
- sieciowanie, klastry i otwarte innowacje rozwijane za pomocą inteligentnych specjalizacji.

Ważne jest, aby preferencje zawarte w dokumentach i działaniach Unii Europejskiej znalazły przełożenie na dokumenty krajowe i regionalne oraz, co najważniejsze, aby urzeczywistniały się działania z tym związane.

---

¹⁰ W. Dziemianowicz, J. Szlachta, K. Peszat, *Potencjały rozwoju i specjalizacje polskich województw*, Wydawnictwo Geoprofit, Warszawa 2014, s. 15–30.

¹¹ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rolny dla Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejski Fundusz Morski i Rybacki.

¹² Komisja Europejska, Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, Bruksela, 17.12.2013, Dz.Urz. UE L 347/320.

¹³ Tamże.

Proces identyfikacji i wyboru krajowych inteligentnych specjalizacji rozpoczął się w Polsce w 2012 roku i w zasadzie jest już zakończony. Podstawowymi dokumentami stanowiącymi punkt wyjścia do określenia krajowych inteligentnych specjalizacji są Foresight technologiczny przemysłu – InSight2030 (opracowany przez Ministerstwo Gospodarki) i Krajowy Program Badań (opracowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego). Niezależnie od tego funkcjonują Strategia Rozwoju Kraju 2030 oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, poszczególne województwa zaś wydają swoje strategie, plany zagospodarowania przestrzennego, regionalne programy operacyjne i szereg innych.

W województwie podlaskim dwoma najważniejszymi dokumentami o istotnym znaczeniu dla lat 2005–2017 były strategie rozwoju województwa podlaskiego do roku 2010¹⁴ i do roku 2020¹⁵, a także wielokrotnie modyfikowane plany zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego oraz regionalne programy operacyjne¹⁶.

W zasadzie żaden z dokumentów regionalnych nie odnosi się wprost do dużych przedsiębiorstw. Kierunki rozwoju gospodarczego najprecyzyjniej określone zostały w strategii z 2013 roku, która „uwzględnia zmiany w dokumentach i priorytetach Unii Europejskiej, regulacjach krajowych, przedstawia inny układ siatki strategicznej, określa cele i możliwości monitorowania”. Misja została zastąpiona wizją: „Województwo podlaskie: zielone, otwarte, dostępne i przedsiębiorcze”. Wybrane zostały też dwie inteligentne specjalizacje – „biogospodarka” („eko”) i „brama na Wschód”. Do przyszłych sektorów kluczowych województwa zaliczono:

- 1) działania na rzecz ochrony zdrowia i środowiska,
- 2) przemysł farmaceutyczny i produkcji medycznej,
- 3) przemysł rolno-spożywczy (w tym ekoprodukty),
- 4) usługi dla biznesu (w tym BPO),
- 5) biotechnologie.

Rozwój ma być finansowany głównie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Trzeba zauważyć, że podobne specjalizacje (poza „bramą na Wschód”) i sektory kluczowe (poza biotechnologiami) wybrały też inne województwa. Trudno mówić zatem o nowatorskich rozwiązaniach pozwalających na niwelowanie dystansu do średniej dla Polski czy pozostałych województw. Tym bardziej że w rzeczywistości „brama na Wschód” jest od wielu lat bardziej przymknięta niż otwarta i praktycznie nie zależy to od działań na poziomie regionalnym. Strategia raczej utrwala stereotyp

---

¹⁴ Zarząd Województwa Podlaskiego, *Strategia rozwoju województwa podlaskiego*, Białystok 2003 (modyfikacja w 2006 roku).

¹⁵ *Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020*, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Załącznik do Uchwały Nr XXXI/374/13 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 9 września 2013 r.

¹⁶ J. Paszkowski, E. Brzozowska, A. Iwacewicz-Orłowska, *Ewolucja stanu i struktury...*, dz. cyt., s. 20.

zapóźnionej rolno-turystycznej gospodarki opartej na tradycyjnych od wielu lat sektorach, które nie poprawiły wojewódzkich wskaźników rozwojowych względem innych województw. Treści dotyczące sektora MŚP nie zostały wymienione wprost w strategii, choć pośrednio i przez częste przywoływanie konieczności rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności można się ich doszukiwać. Jak piszą sami autorzy strategii:

- wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego plasują województwo podlaskie wśród najsłabszych regionów w Polsce,
- do najważniejszych problemów gospodarczych zaliczyć należy: niską produktywność i słabo rozwinięty przemysł, niskie zamożność, przedsiębiorczość, konkurencyjność międzynarodową, a także niską innowacyjność regionu będącą wypadkową niskiej innowacyjności firm,
- struktura wydatków sektora publicznego jest niekorzystna,
- występuje słaba współpraca między nauką a sferą biznesu,
- zasoby pracy są niedostosowane kompetencyjno-kwalifikacyjnie do potrzeb rynku pracy,
- występują negatywne tendencje demograficzne potęgowane procesami migracyjnymi prowadzącymi do „drenażu mózgow”.

Trudno więc i w przypadku aktualnej strategii oprzeć się wrażeniu życzeniowości. Założenia strategii raczej prowadzą do utrwalania bardzo słabej pozycji województwa w Polsce i Europie. Potwierdzać to może oparcie rozwoju na:

- wykorzystywaniu swoich obecnie największych atutów, czyli sieci szkół wyższych i instytucji wspierających innowacje (w tym w ramach przedsiębiorczości jest to znaczący potencjał akademicki, wysoko kategoryzowane jednostki naukowo-dydaktyczne i naukowe),
- niektórych konkurencyjnych i innowacyjnych sektorach gospodarki (produkcja artykułów mleczarskich, artykułów fornirowanych, sklejek, płyt laminowanych, wiórowych oraz desek, tkanie materiałów, przetwórstwo owoców i warzyw, leśnictwo, pozyskiwanie drewna i pokrewne działalności usługowe, produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa) oraz możliwym wzroście kooperacji z rynkami wschodnimi.

Wymienione wyżej atuty nie należą do specjalnie wyróżniających. Na tle kraju potencjał akademicki i jego wykorzystywanie są raczej słabe. Oparcie rozwoju na współpracy między uczelniami zamiast między biznesem a sferą nauki jest raczej błędne, a wymienione niezłe sektory gospodarcze wymagają badań, inwestycji, nowoczesnych technologii, innowacji i specjalnego podejścia. Poza przemysłem mleczarskim trudno uważać je za silnie wyróżniające nawet na tle Polski. Zaproponowane przez autorów strategii cele strategiczne budzą wiele wątpliwości, głównie z uwagi na fakt, że są bardzo ogólne i nie odzwierciedlają specyfiki i dążeń województwa podlaskiego oraz kierunków polityki regionalnej Unii Europejskiej. Sformułowane w taki sposób mogą być przypisane prawie wszystkim pozostałym regionom Polski.

Ponadto cele operacyjne oraz główne kierunki interwencji przypominają do złudzenia fragmenty poprzednich strategii, „których realizacja nie doprowadziła do wyrównania różnic z innymi województwami i nie rokuje nadziei na takie perspektywy w kolejnych latach realizacji”¹⁷.

Kolejny dokument strategiczny (wychodzący poza ramy czasowe niniejszej publikacji – nie będzie więc on omawiany) to Strategia rozwoju województwa podlaskiego 2030¹⁸. W jej świetle fundusze Unii Europejskiej po roku 2020 pozostaną także istotnym źródłem finansowania rozwoju Polski i jej regionów, zwłaszcza w ramach europejskiej polityki spójności oraz wspólnej polityki rolnej. Skala tego wsparcia będzie jednak najprawdopodobniej nieco mniejsza niż w dekadzie 2010–2020, choć Polska w latach 2021–2027 pozostanie największym beneficjentem europejskiej polityki spójności. Niemniej jej udział w alokacji funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w UE 27 zmniejszy się z około 22–23% do niecałych 20%, co wynika z niekorzystnych dla naszego kraju propozycji dotyczących pułapu transferów finansowych w relacji do produktu krajowego brutto (PKB) Polski jako kraju beneficjenta¹⁹.

Propozycje pięciu celów polityki spójności UE po roku 2020 to inteligentna, zielona i niskowęglowa, lepiej powiązana Europa, bardziej społeczna oraz bliżej obywateli. Na ich realizację zapewnione zostaną środki, na dwa pierwsze cele trzeba jednak alokować minimum 65% funduszy UE. Obszary priorytetowe interwencji strukturalnej UE to: innowacje, MŚP, digitalne technologie, modernizacja przemysłu, niskowęglowa gospodarka, gospodarka cyrkularna, spowolnienie zmian klimatycznych. W Podlaskiem także po roku 2020 fundusze europejskie i niezbędny wkład własny są i pozostaną dominującym źródłem finansowania inwestycji publicznych, niemniej skala finansowania w ramach celów pierwszego i drugiego oraz niezbędny poziom współfinansowania własnego będą trudnym wyzwaniem dla kształtowania polityki regionalnej województwa podlaskiego do roku 2030. Jednocześnie priorytet dla obszarów typu NUTS 2, w którym PKB na mieszkańca wynosi poniżej 75% średniej UE 27, oznacza, że po 2020 roku województwo podlaskie pozostanie wśród regionów o najbardziej znaczącym wsparciu z funduszy strukturalnych UE²⁰.

---

¹⁷ Tamże, s. 24–25; zob. też: J. Nazarko, J. Ejdyś, J. Paszkowski, W. Urban, E. Glińska, W. Czemieli-Grzybowska, A. Wasiluk, A. Daniluk, K. Kuźmich, Ł. Nazarko, *Opinia Wydziału Zarządzania Politechniki Białostockiej dotycząca Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, formularz konsultacyjny projektu strategii rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020, Urząd Marszałkowski, Białystok 2017.

¹⁸ *Strategia rozwoju województwa podlaskiego 2030*, Departament Rozwoju Regionalnego UMWP przy udziale ekspertów zewnętrznych: prof. Jacka Szlachty, dr. hab. Wojciecha Dziemianowicza, prof. UW, dr. hab. Bogusława Pławgo, prof. UwB, Białystok, kwiecień 2020 r., Załącznik do Uchwały Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.

¹⁹ Tamże, s. 12–13.

²⁰ Tamże.

Zakres aktywności rządu, również w sferze rozwoju regionalnego, określają dwa kluczowe dokumenty strategiczne: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) [SOR] oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (KSRR 2030). Pierwszy z nich został przyjęty przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 roku. Podobnie jak wszystkie średniookresowe strategie Polski, SOR wyróżniają trzy cele: spójność, konkurencyjność i sprawność. Kluczową wagę dla kształtowania rozwoju regionalnego Polski ma rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Uzupełniające znaczenie mają dwa cele: trwały wzrost gospodarczy oparty coraz bardziej na wiedzy, danych i doskonałości oraz skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi, a także włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Na takich podstawowych dokumentach ukształtowano trzy główne, powiązane ze sobą kierunki rozwoju województwa podlaskiego do roku 2030:

- 1) dynamiczna gospodarka,
- 2) zasobni mieszkańcy,
- 3) partnerski region.

W największej mierze z sektorem dużych przedsiębiorstw można powiązać dynamiczną gospodarkę, tym bardziej że zawiera w sobie istotne cele operacyjne, tj.: przemysł przyszłości, podlaski system otwartych innowacji, lokalna przedsiębiorczość, rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego oraz e-Podlasie.

Na poziomie dokumentów i ich uzasadnienia wydaje się, że to właściwe kierunki strategiczne. Praktyka wdrażania i realizacji wykaże jednak, na ile skutecznie udaje się je realizować. Doświadczenia przeszłości nie napawają w tym przypadku zbyt optymistycznie.

Wymienione powyżej dokumenty i praktyka działań władz i administracji regionalnej województwa podlaskiego, które kreowały i wspierały rozwój gospodarczy do roku 2020, były dosyć bogate. Wynikało to z relatywnie dużych środków finansowych, którymi dysponowało województwo, a także z działalności zewnętrznych instytucji oraz inicjatywy i sprawności w zarządzaniu kolejnych władz regionalnych. Dominowały działania instytucji okołobiznesowych zlokalizowanych w Białymstoku²¹. Zarówno w mieście, jak i całym województwie skoncentrowane były głównie na:

- 1) promocji regionu, m.in. w celu pozyskania inwestorów z Polski i zza granicy,
- 2) obsłudze inwestorskiej,
- 3) tworzeniu i wspieraniu instytucji okołobiznesowych,
- 4) działalności parków naukowo-technologicznych i strefy ekonomicznej.

---

²¹ Informacje i zestawienia tabelaryczne zamieszczone do końca niniejszego rozdziału zostały przygotowane i udostępnione przez Departament Rozwoju Strategicznego Urzędu Miejskiego w Białymstoku. Podobnych informacji, mimo wielu kontaktów, nie otrzymaliśmy z Urzędu Marszałkowskiego w Białymstoku.

Promocja regionu,

m.in. w celu pozyskania inwestorów z Polski i zza granicy

Działania w tym obszarze są szerokie i wielokierunkowe, koncentrują się na Programie Promocji Gospodarczej Polski Wschodniej (PPGPW), który był realizowany w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007–2013. Należą do nich m.in.: targi, misje gospodarcze, konferencje, wizyty studyjne, seminaria, szereg lokalnych i regionalnych wydarzeń, jak Wschodni Kongres Gospodarczy, Kongres Liderów Zmian, Podlaska Złota Setka Przedsiębiorstw, Wielka Gala Biznesu, i wiele drobniejszych (publikacje, filmy, artykuły promocyjne).

Obsługa inwestorska

Za przykład mogą tu posłużyć liczba inwestorów z Polski i zza granicy oraz zainwestowane na ich rzecz środki (szczególnie przez duże przedsiębiorstwa) w Białymstoku. Funkcjonujące w strukturach Urzędu Miejskiego w Białymstoku Biuro Obsługi Inwestorów prowadzi działania informacyjno-promocyjne, nawiązuje kontakty z inwestorami, wspiera przedsiębiorców na każdym etapie inwestycji, opracowuje indywidualne oferty inwestorom i współpracuje przy publikacjach, informatorach zawierających aktualne dane o ofercie inwestycyjnej miasta.

TABELA 4. Liczba inwestorów obsługiwanych przez BOI w latach 2010–2020

Rok	Łączna liczba inwestorów	W tym liczba inwestorów zagranicznych	Wybrane kraje
2010	125	86	Włochy, Indie, Chiny, Francja, Wielka Brytania, Białoruś
2011	71	38	Indie, USA, ZEA, Rosja
2012	99	67	Indie, ZEA, Japonia, Korea Południowa, Francja
2013	94	54	Włochy, Rosja, Estonia, ZEA, Niemcy,
2014	99	55	ZEA, USA, Białoruś
2015	89	31	Indie, Chiny, Kanada, USA
2016	55	brak danych	brak danych
2017	62	brak danych	brak danych
2018	91	35	Francja, Wielka Brytania, USA
2019	59	28	Białoruś, Niemcy, Francja, USA
2020	65	11	Niemcy, Austria, USA, Kanada, Korea Południowa, Indie

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Biura Obsługi Inwestorów Urzędu Miejskiego w Białymstoku.

Tworzenie i wspieranie instytucji okołobiznesowych

Instytucje takie są niezwykle istotne dla rozwoju przedsiębiorstw. Najczęściej nastawione są na obsługę sektora MŚP, ale często z ich usług korzystają również duże przedsiębiorstwa. W 2015 roku w województwie podlaskim zidentyfikowano 29 aktywnie działających instytucji otoczenia biznesu²², uwzględniających trzy typy jednostek: ośrodki przedsiębiorczości, ośrodki innowacji oraz instytucje finansowe parabankowe. Wiele z nich stanowi filie innych większych podmiotów, np. centra wspierania biznesu zlokalizowane w Hajnówce, Siemiatyczach, Łomży i Augustowie, będące jednostkami podległymi Podlaskiej Fundacji Rozwoju Regionalnego. Zakres ich działalności jest identyczny, zasięg oddziaływania natomiast ograniczony jest do powiatów, w których funkcjonują²³.

TABELA 5. Wykaz instytucji otoczenia biznesu działających w województwie podlaskim w 2015 roku

Typ IOB	Rodzaj instytucji	Nazwa jednostki
Ośrodki przedsiębiorczości	Centra biznesu	Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego
		Centrum Wspierania Biznesu Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego (Białystok)
		Centrum Wspierania Biznesu Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego (Augustów)
		Centrum Wspierania Biznesu Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego (Hajnówka)
		Centrum Wspierania Biznesu Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego (Łomża)
		Centrum Wspierania Biznesu Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego (Siemiatycze)
	Ośrodki szkoleniowo-doradcze	Podlaskie Centrum Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej
		Stowarzyszenie Wspierania Edukacji i Rynku Pracy w Łomży
		Regionalne Centrum Szkoleniowe Sp. z o.o. w Białymstoku
		Zakład Doskonalenia Zawodowego w Białymstoku
		Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Łomży

²² E. Dąbrowska, K. Dębkowska, J. Ejdyś, M. Fiedorczuk, M. Muczyński, E. Panfiluk, D. Szpilko, *Zapotrzebowanie przedsiębiorstw na usługi świadczone przez instytucje otoczenia biznesu w regionie podlaskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2015.

²³ Tamże, s. 22–23.

Typ IOB	Rodzaj instytucji	Nazwa jednostki
Ośrodki innowacji	Parki technologiczne	Białostocki Park Naukowo-Technologiczny
		Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód (Suwałki)
	Centra transferu technologii	Instytut Innowacji Technologii Politechnika Białostocka sp. z o.o.
		Międzynarodowe Wschodnie Centrum Innowacji Stowarzyszenie Innowacyjna Polska Wschodnia
		Wschodni Ośrodek Transferu Technologii Uniwersytet w Białymstoku
	Inkubatory technologiczne	Inkubator Technologiczny Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód w Suwałkach sp. z o.o.
	Akademickie inkubatory przedsiębiorczości	Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości i Wybranych Nowych Technologii Politechniki Białostockiej (Białystok)
		Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości w Białymstoku (WSFiZ w Białymstoku)
		Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości (Uniwersytet w Białymstoku)
	Instytucje finansowe	Regionalne i lokalne fundusze pożyczkowe
Łomżyński Fundusz Pożyczkowy Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Łomży		
Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach		
Fundusz pożyczkowy ARR „ARES” S.A. w Suwałkach		
Fundusz pożyczkowy dla małych przedsiębiorców ARR „ARES” S.A. w Suwałkach		
Dział Rozwoju Regionalnego – Fundusze Pożyczkowe Agencja Rozwoju Regionalnego „ARES” S.A. w Suwałkach		
Fundusze poręczeń kredytowych		Podlaski Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o.
		Łomżyński Fundusz Poręczeń Kredytowych sp. z o.o.
Fundusze kapitału zaangażowanego		Podlaski Fundusz Kapitałowy Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego

ŹRÓDŁO: E. Dąbrowska, K. Dębowska, J. Ejdys, M. Fiedorczyk, M. Muczyński, E. Panfiluk, D. Szpilko, *Zapotrzebowanie przedsiębiorstw na usługi świadczone przez instytucje otoczenia biznesu w regionie podlaskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2015, s. 12.

Oczywiście nie jest ważna liczba instytucji otoczenia biznesu, istotne jest to, jak przekłada się ona na jakość pracy i rzeczywiste wsparcie dla przedsiębiorstw. Sytuacja w tym względzie ulega poprawie i szczególnie w obszarze instytucji finansowych wpływa wprost na działania przedsiębiorstw.

Działalność parków naukowo-technologicznych i strefy ekonomicznej

W województwie podlaskim działają dwa parki naukowo-technologiczne – Białostocki Park Naukowo-Technologiczny oraz Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód w Suwałkach, a także Park Przemysłowy w Łomży. Są one istotnymi instytucjami okołobiznesowymi nie tylko w skali tych miast, lecz także całego makroregionu. Wspierają głównie sektor MŚP w obszarach przedsiębiorczości, inkubacji, transferu technologii, kojarzenia i współpracy partnerów biznesowych, szkoleń. Zakres i specyfika działań powodują, że z usług parków korzystają też duże przedsiębiorstwa.

W rozwoju regionu szczególne znaczenie (również dla dużych przedsiębiorstw) ma Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna (SSSE). Jest ona jedną z 14 specjalnych stref ekonomicznych w Polsce, które powstały, aby służyć przyspieszeniu wzrostu gospodarczego w danej części kraju. Jej organem zarządzającym jest Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna Spółka Akcyjna, która od 1996 roku realizuje cele i zadania warunkujące funkcjonowanie specjalnej strefy ekonomicznej w północno-wschodniej Polsce. Przed wejściem w życie ustawy z dnia 10 maja 2018 roku o wspieraniu nowych inwestycji²⁴ oraz aktów wykonawczych do ustawy SSSE obejmowała obszar 19 wydzielonych podstref o łącznej powierzchni 662,9506 ha, położonych na terytorium trzech województw: podlaskiego, warmińsko-mazurskiego i mazowieckiego. Tereny inwestycyjne znajdujące się w podstrefach stanowią ofertę inwestycyjną SSSE S.A. Są to działki przygotowane do szybkiego procesu inwestycyjnego, mające aktualne miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego i w większości wyposażone w niezbędną infrastrukturę techniczną. Inwestor, nabywając grunt położony w granicach dawnej strefy ekonomicznej, może się ubiegać o decyzję o wsparciu nowej inwestycji. Decyzja taka jest wydawana na okres 15 lat, niezależnie od obowiązującej maksymalnej intensywności publicznej w danym regionie²⁵.

Wsparcie i tereny inwestycyjne oferowane przez SSSE doprowadziły do współpracy z wieloma dużymi przedsiębiorstwami z korzyścią dla nich samych i rozwoju regionu. Przykładem mogą być informacje zamieszczone w tabeli 6 dotyczące tylko jednej podstrefy SSSE w Białymstoku.

TABELA 6. Liczba miejsc pracy oraz wartość inwestycji zrealizowanych w Podstrefie Białystok SSSE w latach 2011–2020

Stan na	Liczba miejsc pracy	Inwestycje zrealizowane (PLN)
31.12.2011	0	43 256 029 zł
31.12.2012	336	80 701 349 zł
31.12.2013	430	202 401 980 zł
31.12.2014	819	288 094 011 zł

²⁴ Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji, Dz.U. 2018 poz. 1162.

²⁵ Zob. <https://www.ssse.com.pl/> (dostęp: 2.01.2022).

Stan na	Liczba miejsc pracy	Inwestycje zrealizowane (PLN)
31.12.2015	950	380 678 032 zł
31.12.2016	1001	447 138 034 zł
31.12.2017	1056	474 096 464 zł
31.12.2018	1119	561 676 679 zł
31.12.2019	1103	638 010 783 zł
31.12.2020	1442	687 434 100 zł

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych z Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Białystok jako stolica województwa zajmuje szczególne miejsce pod względem liczby instytucji otoczenia biznesowego i ich aktywności. Znajduje się tu wiele organizacji biznesowych, których zadaniem jest wspieranie przedsiębiorców w tworzeniu, prowadzeniu oraz rozwoju działalności gospodarczej, jak również świadczenie pomocy i pośrednictwa w nawiązywaniu kontaktów handlowych. Ponadto działają stowarzyszenia przedsiębiorców, centra wspierania przedsiębiorczości (inkubatory przedsiębiorczości, wyspecjalizowany ośrodek innowacji), firmy prywatne świadczące usługi dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą i fundacje promujące rozwój przedsiębiorczości. Oferowane formy wsparcia skierowane są przede wszystkim do sektora MŚP. Formę wsparcia i dialogu ze środowiskiem przedsiębiorców stanowią także inicjatywy podejmowane przez władzę lokalną, m.in. wyrażające się powoływaniem ciał konsultacyjno-doradczych w postaci rad, np. Rady Gospodarczej, Rady Przedsiębiorczości, Rady Ekspertów ds. Gospodarczych i ponownie Rady Gospodarczej, działającej przy prezydencie miasta Białegostoku

Wsparcie rozwoju biznesu zapewniają ponadto instytucje bankowe, w szczególności Bank Gospodarstwa Krajowego z dedykowanym pakietem wsparcia sektora MŚP i dużych przedsiębiorstw. Obszary szczególnego zaangażowania BGK obejmują inicjowanie oraz realizację działań służących wzrostowi gospodarczemu i rozwojowi przedsiębiorstw – finansowanie projektów infrastrukturalnych i samorządowych, a także współfinansowanie projektów eksportowych i ekspansji zagranicznej polskich firm. Bank Gospodarstwa Krajowego oferuje systemy poręczeń i gwarancji w celu pobudzania przedsiębiorczości i rozwoju mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw. Rozwiązania dla dużych przedsiębiorstw obejmują m.in.: obsługę bieżącą, pakiet pomocowy (gwarancje płynnościowe, dopłaty do oprocentowania kredytów obrotowych z Funduszu Dopłat do Odszkodowania, gwarancje spłaty limitu faktoringowego), finansowanie działalności bieżącej (kredyty obrotowe), wsparcie inwestycyjne (kredyty inwestycyjne, obligacje, fundusze i inwestycje kapitałowe, pożyczki unijne, finansowanie projektów partnerstwa publiczno-prywatnego), zabezpieczenia finansowania, wsparcie eksportu i ekspansji zagranicznej (finansowanie eksportu, ekspansji i inwestycji zagranicznych).

TABELA 7. Instrumenty finansowe oferowane przez BGK dla przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą w województwie podlaskim oraz wybranych pośredników finansowych

Instrument finansowy	Poziom finansowania	Pośrednicy finansowi
Wejście kapitałowe	do 1 mln zł	m.in. podmioty zarządzające funduszami kapitałowymi podwyższonego ryzyka, instytucje otoczenia biznesu
Pożyczka na inwestycje rozwojowe	do 1 mln zł	m.in. fundusze pożyczkowe i banki
Pożyczka termomodernizacyjna dla MŚP	do 2,5 mln zł	m.in. fundusze pożyczkowe i banki
Pożyczka na rozpoczęcie działalności gospodarczej	do 100 tys. zł	m.in. fundusze pożyczkowe i banki

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie materiałów z BGK, <https://www.bgk.pl/pozyczki-unijne/pozyczki-unijne-z-rpo/przedsiębiorcze-podlaskie/> (dostęp 2.01.2022).

Odrębną formę współpracy biznesowej opartej na szerokiej skali wzajemnej wymiany doświadczeń i kooperacji stanowią branżowe struktury klastrowe, w szczególności o statusie Krajowego Klastra Kluczowego (KKK). We współczesnej gospodarce klastry są uznawane za jeden z istotnych czynników przyczyniających się do wzrostu konkurencyjności, rozumianej jako zdolność przedsiębiorstw, regionów czy krajów do wytwarzania w długim okresie relatywnie wysokich przychodów z czynników produkcji oraz wysokiego poziomu zatrudnienia w warunkach konkurencji międzynarodowej. Wynika to m.in. z faktu, że konkurencyjność gospodarki jest w coraz większym stopniu oparta na badaniach, rozwoju i innowacjach oraz udziale w tworzeniu i rozwoju nowych technologii, a także umiejętności ich absorpcji. Kluczem do osiągnięcia tego celu stają się klastry, które dzięki naturalnie nawiązanej współpracy przedsiębiorstw, instytucji badawczych, instytucji otoczenia biznesu, organizacji pozarządowych oraz władz lokalnych pełnią funkcję katalizatora procesów innowacyjnych. Przedsiębiorstwa aktywnie uczestniczące we współpracy klastrowej uzyskują szybszy dostęp do nowej wiedzy, nowych partnerów biznesowych i innych zasobów, które wspierają ich innowacyjność. W Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) przypisuje się klastrom istotną rolę związaną z rozwojem współpracy pomiędzy MŚP, wzrostem ich innowacyjności oraz umiędzynarodowieniem ich działalności.

Szczególne znaczenie mają w tym procesie KKK, czyli klastry, które osiągnęły najwyższy poziom rozwoju, stając się wyjątkowo istotnymi podmiotami dla gospodarki kraju. Pełnią one ważną funkcję ze względu na wysoką aktywność w transferze wiedzy i technologii oraz podnoszenie kompetencji kadr. Jednym z najważniejszych efektów rozwoju klastrów jest ich wpływ na tworzenie i rozpowszechnianie wiedzy.

W Białymstoku status KKK mają Klaster Obróbki Metali i Polski Klaster Budowlany.

Klaster Obróbki Metali²⁶ jest największym klastrem branży metalowej i maszynowej w Polsce. Skupia blisko 100 firm działających w obszarach usług, produkcji i handlu, a także 20 partnerów strategicznych, takich jak uczelnie, instytucje otoczenia biznesu oraz władze samorządowe. Współpraca w ramach klastra umożliwia łączenie potencjałów, wymianę doświadczeń, generowanie synergii oraz wzmacnia przewagi konkurencyjne. Produkty członków Klastra obecne są na 100 rynkach eksportowych.

Polski Klaster Budowlany²⁷ – do niedawna Wschodni Klaster Budowlany – skupia 274 przedsiębiorstwa i działa na rzecz podmiotów branży budowlanej i branż pokrewnych. Współpracuje z przedsiębiorcami, uczelniami wyższymi, organizacjami i centrami B+R. Jest także członkiem Rady Przedsiębiorców przy Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców. Dzięki temu klastrowicze mogą działać w zespołach roboczych i mieć realny wpływ na sytuację firm z sektora MŚP. Polski Klaster Budowlany jest największym klastrem w kraju.

Poza klastrami o statusie KKK w mieście działają też m.in.: Klaster Technologiczny INFOTECH, Klaster Instytucji Otoczenia Biznesu, Klaster Marek Turystycznych Polski Wschodniej czy Podlaski Klaster Bielizny.

Oprócz powyższych instytucji wsparcie oferują także urzędy pracy, szkoły, izby gospodarcze (Izba Przemysłowo-Handlowa, Izba Rzemieślnicza i Przedsiębiorczości w Białymstoku), stowarzyszenia (Podlaski Klub Biznesu, Podlaskie Stowarzyszenie Właścicieli Firm – Klub Kobiet Biznesu, Zrzeszenie Kupców, Producentów i Usługodawców, Business Center Club, Podlaski Związek Pracodawców) i inne instytucje, np. Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa czy Rada Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT.

W tabelach 8–10 zamieszczono istotne informacje dotyczące dużych przedsiębiorstw funkcjonujących w Białymstoku, będące w zasobach Urzędu Statystycznego w Białymstoku.

TABELA 8. Produkcja sprzedana przemysłu w cenach bieżących (w tys. zł) w dużych przedsiębiorstwach funkcjonujących w Białymstoku w latach 2005–2019

Rok	Produkcja sprzedana przemysłu w cenach bieżących (w tys. zł)
2005	1 484 913
2006	1 644 527
2007	1 837 366
2008	2 491 995
2009	2 583 135

²⁶ www.metalklaster.pl (dostęp: 28.12.2021).

²⁷ www.budowlanyklaster.pl (dostęp: 28.12.2021).

Rok	Produkcja sprzedana przemysłu w cenach bieżących (w tys. zł)
2010	1 839 782
2011	1 985 659
2012	1 871 948
2013	1 827 459
2014	1 383 822
2015	1 320 123
2016	1 607 563
2017	1 804 514
2018	1 843 664
2019	1 792 207

ŹRÓDŁO: informacje udostępnione przez Departament Rozwoju Strategicznego Urzędu Miejskiego w Białymstoku.

TABELA 9. Liczba dużych przedsiębiorstw funkcjonujących w Białymstoku w latach 2005–2020*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba przedsiębiorstw ogółem	29 801	29 434	29 452	29 827	30 059	31 264	31 339	32 410	32 410	33 735	34 407	34 844	35 409	35 926	36 072	37 453
Liczba dużych przedsiębiorstw	55	54	55	57	57	57	55	55	55	53	51	52	50	48	47	46
Sektor publiczny	28	28	27	28	29	28	28	28	28	26	26	27	25	26	27	26
Sektor prywatny	27	26	28	29	28	29	27	27	27	27	25	25	25	22	20	20
W tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

* Lata 2009–2020 zostały naliczone według PKD 2007, a lata 2005–2008 według PKD 2004, zgodnie z oznaczeniami klasyfikacji PKD w powyższych latach.

ŹRÓDŁO: informacje udostępnione przez Departament Rozwoju Strategicznego Urzędu Miejskiego w Białymstoku

TABELA 10. Podstawowe wyniki finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących w Białymstoku w latach 2008–2020*

Zmienna	2008 ^a	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Przychody ogółem (tys. zł)	13 343 258	13 386 289	11 510 472	11 689 973	10 701 185	9 609 624	9 021 314	8 785 269	9 572 509	11 082 969	12 453 141	12 898 580	12 897 175
Koszty ogółem (tys. zł)	12 905 777	12 801 156	11 094 628	11 375 311	10 458 872	9 277 395	8 636 148	8 474 363	9 279 322	10 659 284	12 018 450	12 380 447	12 242 392
Wynik finansowy brutto (tys. zł)	437 401	583 916	430 653	314 531	247 369	332 252	390 878	310 899	293 187	423 685	434 691	518 133	654 783
Wynik finansowy netto (tys. zł)	338 048	472 069	358 733	251 727	179 051	272 321	320 469	261 708	239 377	359 492	365 135	438 956	554 399
Wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności (%)	96,7	95,6	96,4	97,3	97,7	96,5	95,7	96,5	96,9	96,2	96,5	96,0	94,9
Wskaźnik rentowności obrotu netto (%)	2,5	3,5	3,1	2,2	1,7	2,8	3,6	3,0	2,5	3,2	2,9	3,4	4,3
Wskaźnik rentowności ze sprzedaży (%)	5,0	4,5	3,0	2,8	2,9	2,9	4,1	4,0	2,5	3,4	3,2	4,2	4,4

* Dane dotyczą podmiotów gospodarczych (z wyjątkiem tych, których podstawowym rodzajem działalności jest ta zaklasyfikowana wg PKD 2007 do sekcji „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” oraz „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”) prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

^a Nie obejmuje podmiotów, których podstawowym rodzajem działalności jest ta zaklasyfikowana wg PKD 2004 do sekcji „Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo”, „Rybactwo”, „Pośrednictwo finansowe”.

ŹRÓDŁO: informacje udostępnione przez Departament Rozwoju Strategicznego Urzędu Miejskiego w Białymstoku

Rozdział II

Zmiany stanu i struktury dużych podmiotów gospodarczych w województwie podlaskim

Do niniejszego opracowania wykorzystano dane publikowane przez Główny Urząd Statystyczny oraz jego oddziały wojewódzkie. Oparto się w głównej mierze na zasobach zawartych w rocznikach statystycznych oraz na największej w Polsce bazie danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku – Banku Danych Lokalnych, który posługuje się m.in. informacjami wpisanymi do Rejestru Gospodarki Narodowej (w skrócie REGON). Bank Danych Lokalnych prowadzony jest przez prezesa GUS, któremu podlegają:²⁸

- osoby prawne,
- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,
- jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej,
- jednostki lokalne wyżej wymienionych podmiotów (np. filie lub oddziały).

Analizując zmiany w stanie i strukturze dużych podmiotów gospodarczych w województwie podlaskim, konieczne było dokonanie porównania z innymi województwami oraz średnią w kraju. Pod uwagę wzięto następujące zmienne i atrybuty:

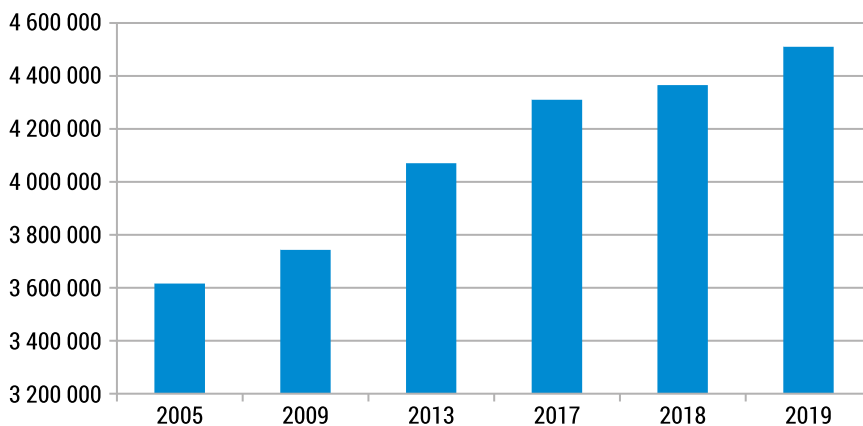
- podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według form prawnych, klas wielkości i sektorów własności,
- podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w stosunku do liczby mieszkańców i liczby osób w wieku produkcyjnym w danym województwie,
- podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane z rejestru REGON według sektorów własnościowych,
- podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według różnych sekcji PKD.

---

²⁸ Zob. BIP GUS, *Podmioty i dane objęte rejestrem*, <https://bip.stat.gov.pl/dzialalnosc-statystyki-publicznej/rejestr-regon/podmioty-i-dane-objete-rejestrem/> (dostęp: 4.01.2022).

Bazując na dostępnych źródłach danych, przeanalizowany został okres od 2005 do 2019 roku w różnych przedziałach czasowych (w większości były to lata 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019). Dla wybranych zmiennych i atrybutów dokonano porównania z innymi województwami z Polski wschodniej (lubelskie, podkarpackie, podlaskie i warmińsko-mazurskie) oraz na tle kraju.

W ciągu lat liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem, które były wpisane do rejestru REGON, systematycznie rosła w ujęciu krajowym, zwiększając się przez 14 lat o 24,7%, z początkowych 3 615 621 do 4 509 016, co obrazuje wykres 1.

WYKRES 1. Liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem wpisanych do rejestru REGON w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W każdym województwie stosunek liczby podmiotów w roku 2019 do liczby podmiotów zarejestrowanych w 2005 roku był powyżej 100%, co wskazuje na pozytywne trendy w gospodarce narodowej. W interwałach czteroletnich wartość ta zwiększała się średnio w kraju o 3,5% w 2013 roku (względem 2005) oraz kolejno o 8,75%, 5,89% i ostatecznie o 4,64% w 2019 roku.

Patrząc na dane z punktu widzenia poszczególnych województw, można zauważyć bardzo duże dysproporcje występujące pomiędzy badanymi jednostkami administracyjnymi, w których wskaźnik dynamiki zwiększania się liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wahał się od 102% (województwo łódzkie) do 142% (województwo mazowieckie) w badanym okresie 2005–2019. Województwo mazowieckie było też tą jednostką administracyjną, w której w ujęciu ilościowym zarejestrowano najwięcej jednostek gospodarczych i stan ten utrzymywał się od początku badanego okresu. Mazowsze wystartowało z poziomu 601 721 podmiotów w 2005 roku (16,6% ogółu zarejestrowanych podmiotów w kraju), a skończyło na 854 457 w roku 2019 (19% ogółu podmiotów zarejestrowanych w kraju). Wiodło zatem prym w tej statystyce, będąc jednym z sześciu województw, które w analizowanym okresie zwiększyły swój procentowy udział podmiotów pod względem ogółu podmiotów zarejestrowanych w kraju.

TABELA 11. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	3 615 621	100,00	3 742 673	100,00	4 070 259	100,00	4 309 800	100,00	4 509 916	100,00
Dolnośląskie	302 615	8,37	316 811	8,46	347 561	8,54	368 811	8,56	382 892	8,49
Kujawsko-pomorskie	187 231	5,18	182 031	4,86	191 252	4,70	195 717	4,54	203 548	4,51
Lubelskie	149 019	4,12	156 180	4,17	169 762	4,17	177 365	4,12	185 315	4,11
Lubuskie	102 070	2,82	101 406	2,71	109 840	2,70	112 910	2,62	117 172	2,60
Łódzkie	249 459	6,90	220 706	5,90	237 915	5,85	245 855	5,70	254 322	5,64
Małopolskie	289 712	8,01	314 017	8,39	351 074	8,63	380 020	8,82	409 849	9,09
Mazowieckie	601 721	16,60	646 696	17,30	724 997	17,81	809 369	18,80	854 457	19,00
Opolskie	90 597	2,51	95 481	2,55	100 038	2,46	100 590	2,33	103 179	2,29
Podkarpackie	139 059	3,85	144 999	3,87	159 627	3,92	171 070	3,97	181 107	4,02
Podlaskie	88 915	2,46	89 578	2,39	96 517	2,37	101 202	2,35	105 578	2,34
Pomorskie	226 421	6,26	249 262	6,66	271 784	6,68	293 704	6,81	307 294	6,81
Śląskie	426 266	11,80	430 578	11,50	460 350	11,30	469 927	10,90	481 757	10,70
Świętokrzyskie	104 416	2,89	105 678	2,82	109 882	2,70	112 296	2,61	116 493	2,58
Warmińsko-mazurskie	110 087	3,04	114 821	3,07	122 226	3,00	125 377	2,91	131 908	2,92
Wielkopolskie	341 257	9,44	359 350	9,60	397 855	9,77	422 094	9,79	446 215	9,89
Zachodniopomorskie	206 776	5,72	215 079	5,75	219 579	5,39	223 130	5,18	228 215	5,06

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

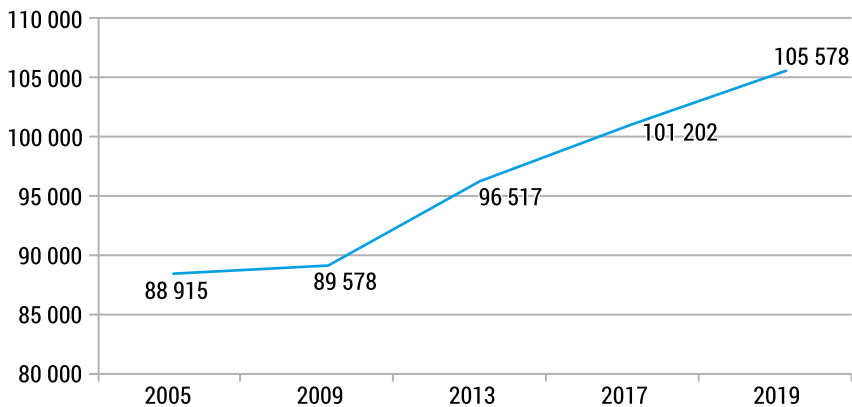
Województwem, które we wspomnianym okresie rokrocznie plasowało się na drugim miejscu w zakresie liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, było śląskie. Przy czym różnica względem województwa mazowieckiego jest taka, że pomimo wzrostu liczby podmiotów w ujęciu ilościowym (zmiana z 426 266 w roku 2005 do 481 757 w roku 2019) to udział podmiotów zarejestrowanych w kraju ogółem spadał z 11,79% w 2005 roku do 10,68% w 2019 roku. Oba opisywane województwa zdystansowały wszystkie inne regiony na tym polu – w 2019 roku łącznie zarejestrowanych w nich było blisko 30% wszystkich podmiotów w kraju, czyli podobna liczba jak w dziewięciu województwach z najmniejszą liczbą podmiotów razem wziętych (zachodniopomorskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie, lubuskie, świętokrzyskie, podlaskie i opolskie).

TABELA 12. Udział podmiotów gospodarki narodowej ogółem wpisanych do rejestru REGON w województwach na tle kraju w latach 2005 i 2019 (w %)

Województwo	2005	2019	2019 vs 2005
Mazowieckie	16,60	19,00	114,46
Małopolskie	8,01	9,09	113,48
Pomorskie	6,26	6,81	108,79
Wielkopolskie	9,44	9,89	104,77
Podkarpackie	3,85	4,02	104,42
Dolnośląskie	8,37	8,49	101,43
Lubelskie	4,12	4,11	99,76
Warmińsko-mazurskie	3,04	2,92	96,05
Podlaskie	2,46	2,34	95,12
Lubuskie	2,82	2,60	92,20
Opolskie	2,51	2,29	91,24
Śląskie	11,80	10,70	90,68
Świętokrzyskie	2,89	2,58	89,27
Zachodniopomorskie	5,72	5,06	88,46
Kujawsko-pomorskie	5,18	4,51	87,07
Łódzkie	6,90	5,64	81,74

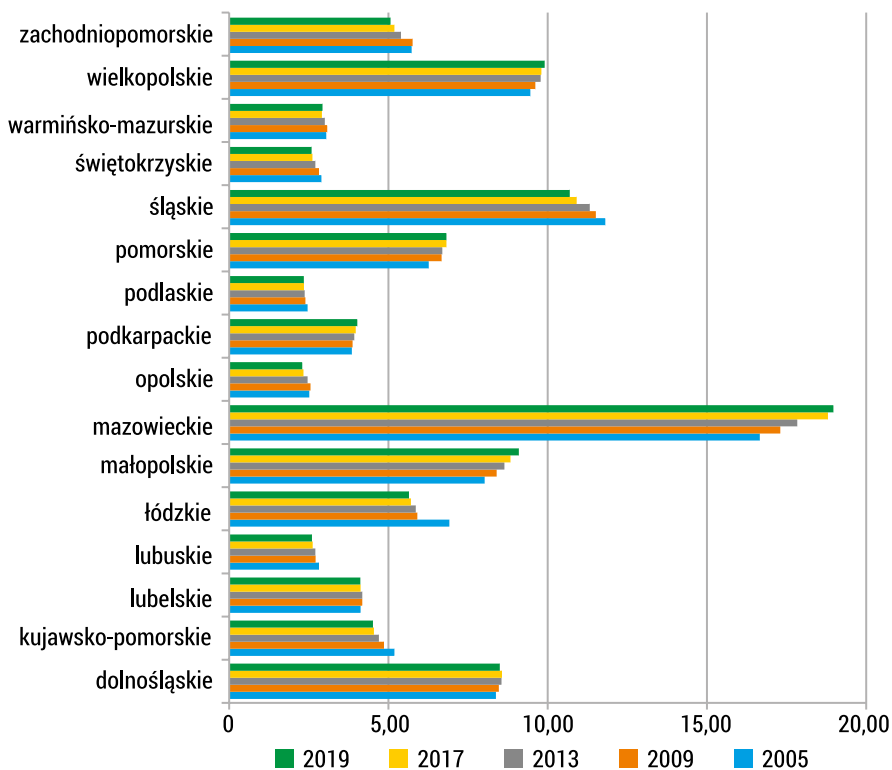
ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W województwie podlaskim liczba podmiotów gospodarczych rosła rok do roku – z poziomu 88 915 w 2005 roku osiągnęła 105 578 jednostek w 2019 roku, co daje wzrost na poziomie 18,74%. Zobrazowane to zostało na wykresie 2.

WYKRES 2. Zmiana w liczbie podmiotów gospodarczych w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

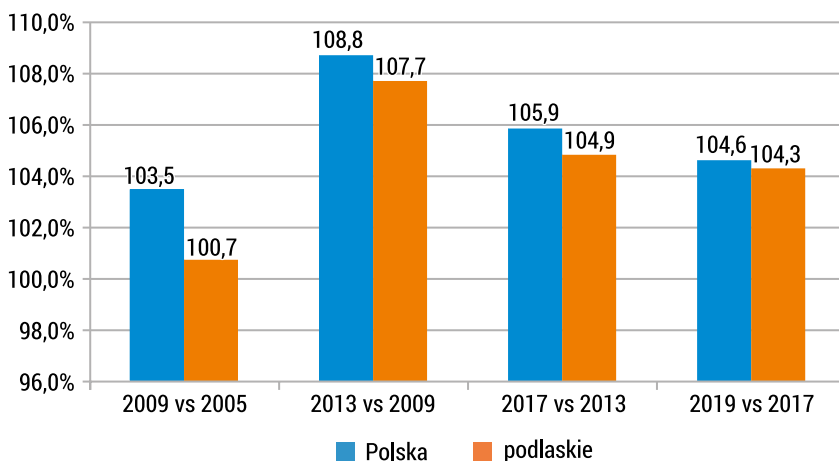

WYKRES 3. Podmioty gospodarki narodowej ogółem wpisane do rejestru REGON w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (udział procentowy względem wszystkich w kraju)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując te dane z punktu widzenia dynamiki zmian liczby przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON z perspektywy poszczególnych województw, można stwierdzić, że województwo podlaskie plasuje się w połowie rankingu najszybciej rozwijających się województw. Porównując lata 2005 i 2019, można zaobserwować wzrost na poziomie blisko 19% w zakresie liczby podmiotów, co daje dziewiątą pozycję na tle innych województw. Na kolejnych miejscach znajdują się województwa lubuskie, opolskie, śląskie, świętokrzyskie, zachodniopomorskie, kujawsko-pomorskie i łódzkie. Warto w tym miejscu jeszcze zauważyć, że w ujęciu ogólnokrajowym średnia dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych jest zawsze wyższa w całym kraju niż w województwie podlaskim (więcej na wykresie 4).

Jeśli jednak spojrzeć na te dane jako liczby bezwzględne, okazuje się, że w większości badanych lat w województwie podlaskim była najmniejsza liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Jedynie w 2017 i 2019 roku niższą liczbą podmiotów wpisanych do rejestru REGON charakteryzowało się województwo opolskie. Warto tu jednak dodać, że w 2017 roku jego liczba ludności wynosiła 990 069 osób, w Podlaskiem natomiast było około 1,185 mln osób.

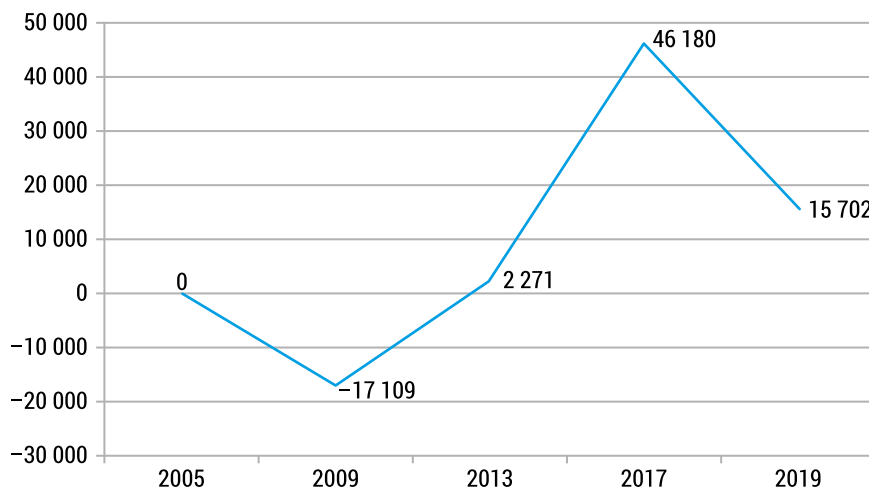
WYKRES 4. Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w kraju i województwie podlaskim w wybranych okresach

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Podmioty gospodarki narodowej można analizować i opisywać, używając różnych atrybutów i agregatów stosowanych przez Główny Urząd Statystyczny. Jednym z takich ujęć jest kryterium własnościowe, gdzie stosowany jest podział na sektory prywatny i publiczny. W dalszej części opracowania za sektor prywatny uznawać będziemy „ogół podmiotów gospodarki narodowej grupujących własność państwową (Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych), własność jednostek samorządu terytorialnego lub samorządowych osób prawnych oraz «własność

mieszana» z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora publicznego²⁹. Akty prawne i metodyka rejestru REGON definiują i każą rozumieć sektor publiczny jako „ogół podmiotów gospodarki narodowej grupujący własność prywatną krajową (osób fizycznych i pozostałych jednostek prywatnych), własność zagraniczną (osób zagranicznych) oraz «własność mieszaną» z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora prywatnego³⁰.

Powyżej opisany podział można zastosować do badania zmiany w stanie i strukturze podmiotów gospodarczych w kraju i w województwie podlaskim. W tabeli 13 zaprezentowane zostały w ujęciu ilościowym oraz procentowym podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w sektorze prywatnym w różnych latach. Zważywszy na fakt, że w badanych latach ogólny udział podmiotów sektora prywatnego przedsiębiorstw kształtował się na poziomie 96–97%, wnioski wyciągane z danych zawartych w tej tabeli nie mogą znacząco różnić się od analizy danych z połączonych sektorów prywatnego i publicznego. W tym przypadku największą liczbą podmiotów charakteryzowały się województwa mazowieckie i śląskie. Na drugim biegunie ponownie znalazły się województwa podlaskie i opolskie. Na odnotowanie zasługuje jednak zmienna dynamika poziomu przedsiębiorstw publicznych, która jest pochodną fluktuującej liczby rejestrowanych i wyrejestrowywanych z rejestru REGON podmiotów publicznych, co obrazuje wykres 5.

WYKRES 5. Zmiana w liczbie podmiotów publicznych zarejestrowanych w rejestrze REGON w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (rok 2005 = 0)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

²⁹ Zob. <https://stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/2961,pojecie.html?pdf=1> (dostęp: 4.01.2022).

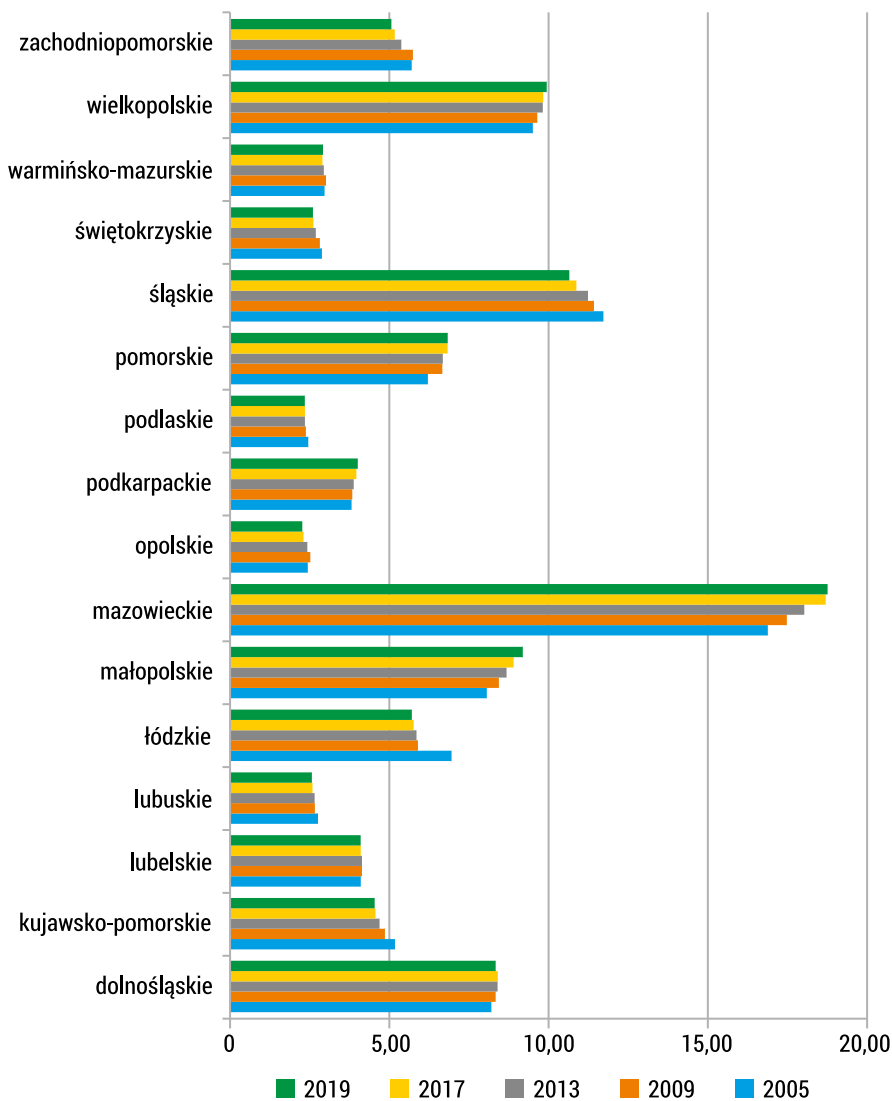
³⁰ Zob. <https://stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/2962,pojecie.html?pdf=1> (dostęp: 4.01.2022).

TABELA 13. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według form prawnych – sektor prywatny ogółem w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	3 478 024	100,00	3 622 185	100,00	3 947 500	100,00	4 140 861	100,00	4 325 275	100,00
Dolnośląskie	285 668	8,21	302 284	8,35	332 013	8,41	348 761	8,42	361 191	8,35
Kujawsko-pomorskie	180 664	5,19	176 275	4,87	185 352	4,70	189 032	4,57	196 601	4,55
Lubelskie	142 965	4,11	150 453	4,15	163 918	4,15	170 299	4,11	177 734	4,11
Lubuskie	96 210	2,77	96 858	2,67	105 106	2,66	107 299	2,59	111 433	2,58
Łódzkie	242 014	6,96	214 139	5,91	231 286	5,86	238 996	5,77	247 170	5,71
Małopolskie	280 656	8,07	306 062	8,45	343 113	8,69	369 066	8,91	398 086	9,20
Mazowieckie	587 664	16,90	633 939	17,50	712 055	18,00	774 978	18,70	812 195	18,80
Opolskie	85 341	2,45	91 293	2,52	95 835	2,43	95 804	2,31	98 276	2,27
Podkarpackie	132 983	3,82	138 968	3,84	153 599	3,89	164 199	3,97	173 894	4,02
Podlaskie	85 732	2,46	86 527	2,39	93 353	2,36	97 699	2,36	101 897	2,36
Pomorskie	216 474	6,22	241 433	6,67	263 894	6,69	283 176	6,84	296 005	6,84
Śląskie	407 969	11,70	414 298	11,40	444 171	11,30	450 659	10,90	461 090	10,70
Świętokrzyskie	100 548	2,89	102 362	2,83	106 608	2,70	108 688	2,62	112 853	2,61
Warmińsko-mazurskie	103 403	2,97	109 362	3,02	116 630	2,95	119 926	2,90	126 537	2,93
Wielkopolskie	331 228	9,52	349 695	9,65	388 121	9,83	407 436	9,84	430 497	9,95
Zachodniopomorskie	198 505	5,71	208 237	5,75	212 446	5,38	214 484	5,18	219 209	5,07

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

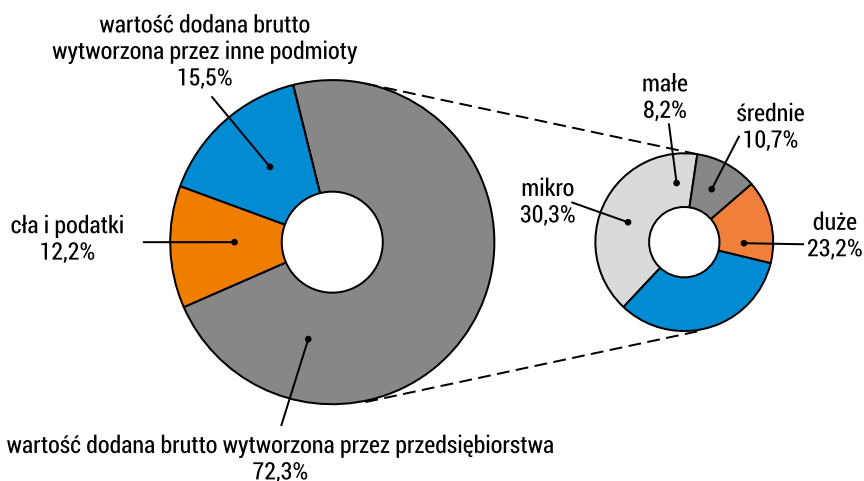

WYKRES 6. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według form prawnych – sektor prywatny ogółem w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Sektor dużych przedsiębiorstw w Polsce jest nierozzerwalnie połączony z funkcjonującym w kraju sektorem MŚP. Mniejsze podmioty gospodarcze są podstawowymi partnerami handlowymi, usługodawcami, usługobiorcami, klientami tworzącymi swój biznes razem z przedsiębiorstwami sklasyfikowanymi jako duże. Zważywszy na to, że średniej wielkości organizacje często dają początek dużym przedsiębiorstwom, czy to przez naturalny wzrost, zwiększenie zatrudnienia, czy osiągnięte wyniki finansowe, analiza stanu przedsiębiorstw i przedsiębiorczości w Polsce nie może

obejść się bez krótkiego podsumowania stanu sektora MŚP. Dodatkowym argumentem przemawiającym za koniecznością uwzględnienia takiego spojrzenia na duże firmy są informacje PARP z 2020 roku wskazujące, że „sektor przedsiębiorstw wytwarza blisko trzy czwarte wartości PKB (72,3%), przy czym małe i średnie przedsiębiorstwa generują blisko co drugą złotówkę PKB (49,1%). Największy udział w tworzeniu PKB mają mikroprzedsiębiorstwa – około 30,3% (dane za 2017 r.). Udział przedsiębiorstw w tworzeniu PKB od 2008 r. do 2017 zwiększył się o 1,2 p.p. (z 71,1% do 72,3%), głównie za sprawą małych i średnich firm – ich udział w PKB w tym okresie wzrósł z 47,2% do 49,1%. Poprawa nastąpiła we wszystkich grupach wielkości sektora MŚP (mikro – z 29,9% do 30,3%, małe – z 7,4% do 8,2%, średnie – z 9,9% do 10,7%). Natomiast udział dużych podmiotów w tworzeniu PKB w analizowanym okresie nieznacznie spadł (23,9% – w 2008 r., 23,2% – w 2017 r.). W tym okresie (2008 vs 2017) liczba aktywnych firm zwiększyła się o 11,5%, przy czym wzrosła liczba przedsiębiorstw mikro (o 12,1%) i dużych (o 11,2%), spadła natomiast liczba podmiotów średnich (o 4,6%) i małych (o 0,9%). Niezależnie od zmiany liczby firm w poszczególnych klasach wielkości, ich produktywność rośnie, szczególnie w przedsiębiorstwach średnich i małych”³¹.

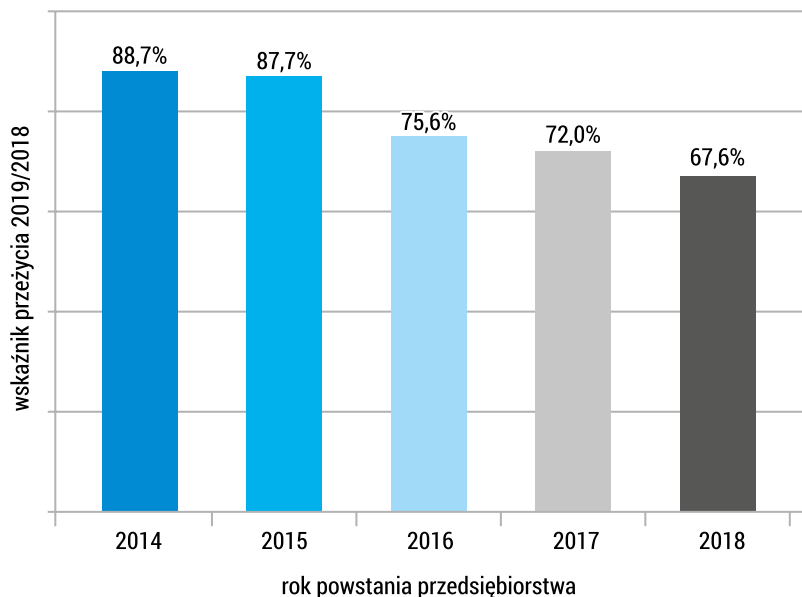

WYKRES 7. Udział w tworzeniu PKB grup przedsiębiorstw według liczby pracujących w Polsce w 2017 roku

ŹRÓDŁO: A. Skowrońska, R. Zakrzewski (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2020*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2020, https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/ROSS-2020_30_06.pdf (dostęp: 4.01.2022).

³¹ A. Skowrońska, R. Zakrzewski (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2020*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2020, https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/ROSS-2020_30_06.pdf (dostęp: 4.01.2022).

Istotnym czynnikiem wpływającym na zasadność analizy wybranych aspektów funkcjonowania sektora MŚP na tle sektora dużych przedsiębiorstw jest rosnący wskaźnik przeżycia podmiotów w kolejnych latach prowadzenia działalności. W przypadku firm założonych w roku 2014 pięć lat później nadal aktywnych było 95,7 tys. z nich, przy czym wskaźnik przeżycia piątego roku (2019/2018) wyniósł 88,7%.

WYKRES 8. Przedsiębiorstwa powstałe w latach 2014–2018 i nadal aktywne w roku 2019 – wskaźnik przeżycia 2019/2018 r.

ŹRÓDŁO: A. Skowrońska, R. Zakrzewski (red.), *Raport o stanie sektora małych...*, dz. cyt.

Zdecydowanie najliczniejszą grupę przedsiębiorstw wpisanych do rejestru REGON stanowią mikroprzedsiębiorstwa. W 2005 roku stanowiły one 95,06% wszystkich wpisanych podmiotów (sektory publiczny i prywatny traktowane są tu razem). W ciągu lat odsetek ten zwiększył się nieznacznie, osiągając w 2019 roku poziom 95,99%. Różnica pomiędzy początkiem badanego okresu a jego końcem wyniosła 906 893 podmioty, co stanowi wzrost o 26,13% w skali 14 lat. Z punktu widzenia liczebności mikroprzedsiębiorstw najwięcej zarejestrowanych podmiotów odnotowano w województwach mazowieckim i śląskim i stan ten utrzymał się w całym okresie badawczym. Najgorzej w tym zestawieniu wypadły województwa podlaskie i opolskie, które zamiennie zajmowały ostatnie i przedostatnie miejsce (zarówno z punktu widzenia liczebności, jak i udziału mikroprzedsiębiorstw wśród firm tej wielkości w kraju). Dokładne dane znajdują się w tabeli 14.

TABELA 14. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (mikro 0–9 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	3 436 841	100,00	3 548 354	100,00	3 890 686	100,00	4 128 611	100,00	4 341 325	100,00
Dolnośląskie	290 315	8,45	303 372	8,55	334 801	8,61	356 120	8,63	370 768	8,54
Kujawsko-pomorskie	178 506	5,19	172 238	4,85	182 493	4,69	186 964	4,53	195 162	4,50
Lubelskie	141 780	4,13	148 347	4,18	162 669	4,18	170 316	4,13	178 716	4,12
Lubuskie	97 136	2,83	96 120	2,71	105 252	2,71	108 290	2,62	112 920	2,60
Łódzkie	236 681	6,89	207 420	5,85	226 224	5,81	234 318	5,68	243 603	5,61
Małopolskie	274 329	7,98	297 064	8,37	335 314	8,62	364 142	8,82	395 093	9,10
Mazowieckie	573 205	16,68	614 910	17,33	694 161	17,84	776 988	18,82	824 528	18,99
Opolskie	86 429	2,51	91 078	2,57	95 868	2,46	96 424	2,34	99 191	2,28
Podkarpackie	131 666	3,83	136 913	3,86	152 333	3,92	163 706	3,97	173 965	4,01
Podlaskie	84 898	2,47	85 238	2,40	92 645	2,38	97 310	2,36	101 817	2,35
Pomorskie	215 133	6,26	236 926	6,68	260 389	6,69	282 142	6,83	297 051	6,84
Śląskie	402 339	11,71	404 813	11,41	436 932	11,23	446 519	10,82	460 266	10,60
Świętokrzyskie	99 439	2,89	100 240	2,82	104 873	2,70	107 314	2,60	111 776	2,57
Warmińsko-mazurskie	103 802	3,02	108 125	3,05	116 539	3,00	119 801	2,90	126 677	2,92
Wielkopolskie	322 312	9,38	338 810	9,55	378 656	9,73	402 747	9,76	428 214	9,86
Zachodniopomorskie	198 871	5,79	206 740	5,83	211 537	5,44	215 179	5,21	220 997	5,09

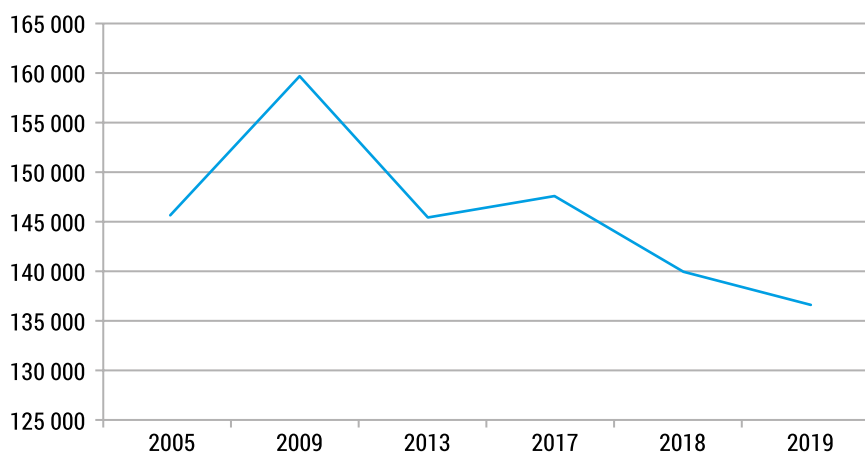
ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

TABELA 15. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (małe 10–49 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	145 745	100,00	159 705	100,00	145 425	100,00	147 607	100,00	136 635	100,00
Dolnośląskie	9 909	6,80	10 906	6,83	10 251	7,05	10 208	6,92	9 718	7,11
Kujawsko-pomorskie	6 987	4,79	7 924	4,96	6 947	4,78	6 995	4,74	6 732	4,93
Lubelskie	5 934	4,07	6 522	4,08	5 701	3,92	5 712	3,87	5 324	3,90
Lubuskie	4 008	2,75	4 355	2,73	3 755	2,58	3 808	2,58	3 450	2,52
Łódzkie	10 526	7,22	11 046	6,92	9 595	6,60	9 524	6,45	8 806	6,44
Małopolskie	12 750	8,75	14 186	8,88	12 989	8,93	13 149	8,91	12 177	8,91
Mazowieckie	22 829	15,66	25 589	16,02	24 715	17,00	26 192	17,74	24 034	17,59
Opolskie	3 368	2,31	3 570	2,24	3 400	2,34	3 423	2,32	3 278	2,40
Podkarpackie	6 065	4,16	6 657	4,17	5 824	4,00	5 907	4,00	5 707	4,18
Podlaskie	3 240	2,22	3 524	2,21	3 033	2,09	3 062	2,07	2 971	2,17
Pomorskie	9 282	6,37	10 193	6,38	9 207	6,33	9 418	6,38	8 231	6,02
Śląskie	19 825	13,60	21 528	13,48	19 142	13,16	19 217	13,02	17 495	12,80
Świętokrzyskie	4 045	2,78	4 476	2,80	4 045	2,78	4 034	2,73	3 825	2,80
Warmińsko-mazurskie	5 086	3,49	5 462	3,42	4 555	3,13	4 477	3,03	4 180	3,06
Wielkopolskie	15 502	10,64	16 961	10,62	15 667	10,77	15 883	10,76	14 757	10,80
Zachodniopomorskie	6 389	4,38	6 806	4,26	6 599	4,54	6 568	4,45	5 919	4,33

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Naturalną formą wzrostu mikroprzedsiębiorstwa jest ewolucja w firmę małą, która charakteryzuje się poziomem zatrudnienia poniżej 50 osób, przy jednoczesnym spełnieniu kryteriów obrotu rocznego niższego niż 10 mln euro³² lub całkowitego bilansu rocznego również na poziomie 10 mln euro³³. Analizując dane zawarte w tabeli 15, można zauważyć, że począwszy od roku 2009 liczebność małych podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON systematycznie spadała. W porównaniu z rokiem 2005 na koniec badanego okresu liczba takich firm zmniejszyła się o 6,3% (9110 podmiotów), a od rekordowego 2009 roku aż o 14,5% (23 070 podmiotów). Trend zniżkowy, który widoczny jest na wykresie 4, w ujęciu ogólnokrajowym miał również swoje odzwierciedlenie na poziomie każdego z województw – w każdym z nich, porównując lata 2019 i 2009, zauważalny jest spadek liczby małych podmiotów. Co warte odnotowania, spadki te nie były jednorodne i różnice procentowe pomiędzy nimi wahały się od 6,08% w województwie mazowieckim aż do 23% w województwie warmińsko-mazurskim. Na tle całego kraju oraz innych województw Podlaskie plasowało się w środku zestawienia. W porównaniu z rokiem 2009 liczba małych podmiotów spadła w nim o 15,69% (z 3524 w 2009 do 2971 w 2019 roku), co nieznacznie się różniło od średniego arytmetycznego spadku odnotowanego w poszczególnych województwach (spadek o 15,36%).

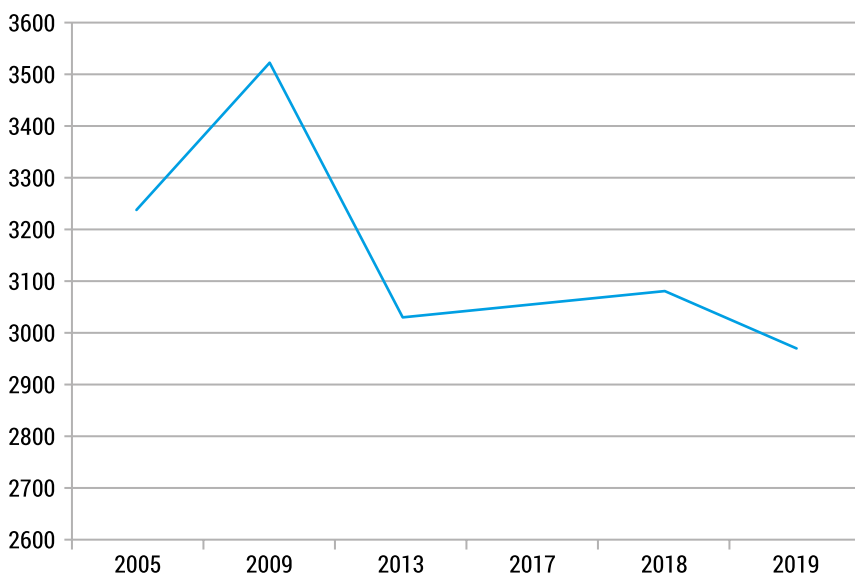
WYKRES 9. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (małe 10–49 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

³² Zob. art. 28 dyrektywy Rady 78/660/EWG z dnia 25 lipca 1978 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) Traktatu, w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, Dz.U. L 222 z 14.08.1978, s. 11–31.

³³ Szczegółowsze informacje na ten temat można znaleźć w art. 12 ust. 3 dyrektywy Rady 78/660/EWG z dnia 25 lipca 1978 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) Traktatu, w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, Dz.U. L 222 z 14.08.1978.

Tak jak zostało wspomniane wyżej, opisany trend spadkowy w zakresie liczby wszystkich małych podmiotów gospodarki narodowej miał swoje odzwierciedlenie również w województwie podlaskim. Pomimo występujących różnic w dynamice zmian tej zmiennej w poszczególnych badanych latach korelacja pomiędzy spadkiem liczby podmiotów w całym kraju a województwem podlaskim była dodatnia, dość silna, osiągająca wartości 0,883. Dla porównania ten sam współczynnik korelacji, ale liczony dla województwa mazowieckiego, osiągnął wartość 0,516, co nadal daje dodatnią korelację, ale już o umiarkowanej zależności. Opisane wyżej dane dla Polski i województwa podlaskiego zobrazowane są na wykresach 9 i 10.

WYKRES 10. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (małe 10–49 osób) w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

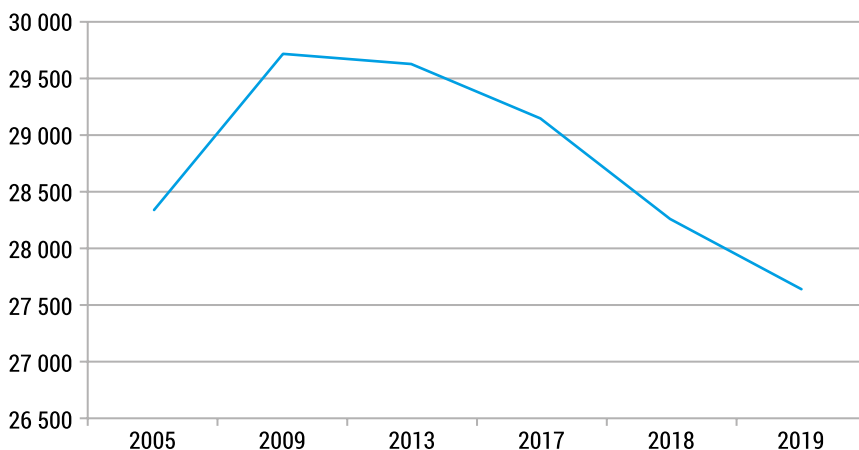
Z kolei sytuacja podmiotów średniej wielkości w badanym okresie wyglądała nieco inaczej niż w przypadku mikroprzedsiębiorstw oraz małych przedsiębiorstw. Biorąc pod uwagę różnicę pomiędzy skrajnymi latami analizowanego okresu, można zauważyć, że spadek liczby takich podmiotów (poniżej 250 zatrudnionych, o rocznym obrocie poniżej 50 mln euro lub całkowitym bilansie poniżej 43 mln euro) był relatywnie niewielki – ich liczba zmalała zaledwie o 693 podmioty, co było równoznaczne ze spadkiem na poziomie 2,50%. Szczegółowe dane zawarte zostały w tabeli 16.

TABELA 16. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (średnie 50–249 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

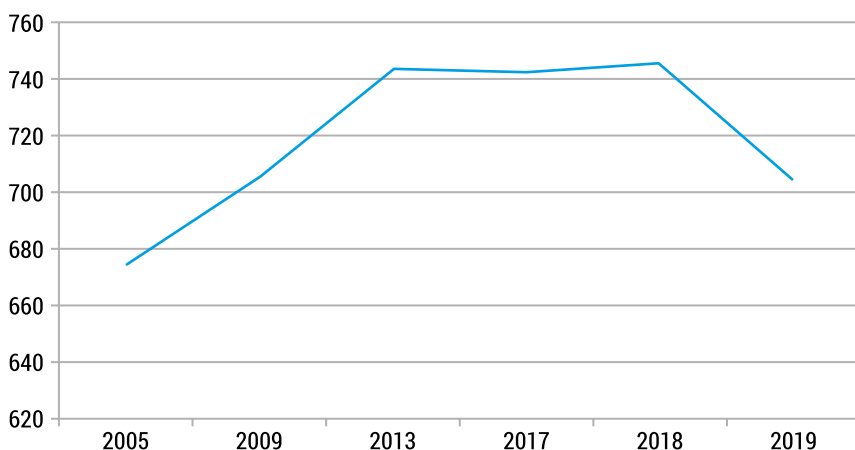
Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	28 343	100,00	29 730	100,00	29 637	100,00	29 154	100,00	27 650	100,00
Dolnośląskie	2 028	7,16	2 141	7,20	2 145	7,24	2 118	7,26	2 052	7,42
Kujawsko-pomorskie	1 511	5,33	1 625	5,47	1 594	5,38	1 537	5,27	1 445	5,23
Lubelskie	1 143	4,03	1 151	3,87	1 248	4,21	1 204	4,13	1 147	4,15
Lubuskie	811	2,86	817	2,75	738	2,49	725	2,49	714	2,58
Łódzkie	1 976	6,97	1 966	6,61	1 839	6,21	1 765	6,05	1 671	6,04
Małopolskie	2 280	8,04	2 388	8,03	2 427	8,19	2 385	8,18	2 241	8,10
Mazowieckie	4 609	16,26	5 051	16,99	5 039	17,00	5 111	17,53	4 854	17,56
Opolskie	707	2,49	741	2,49	683	2,30	657	2,25	626	2,26
Podkarpackie	1 119	3,95	1 224	4,12	1 276	4,31	1 272	4,36	1 253	4,53
Podlaskie	674	2,38	705	2,37	743	2,51	742	2,55	704	2,55
Pomorskie	1 751	6,18	1 881	6,33	1 944	6,56	1 902	6,52	1 774	6,42
Śląskie	3 510	12,38	3 623	12,19	3 697	12,47	3 643	12,50	3 457	12,50
Świętokrzyskie	803	2,83	838	2,82	846	2,85	832	2,85	780	2,82
Warmińsko-mazurskie	1 068	3,77	1 100	3,70	1 016	3,43	986	3,38	944	3,41
Wielkopolskie	3 014	10,63	3 110	10,46	3 101	10,46	3 027	10,38	2 818	10,19
Zachodniopomorskie	1 339	4,72	1 369	4,60	1 301	4,39	1 246	4,27	1 168	4,22

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

WYKRES 11. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON zatrudniające od 50 do 249 pracowników w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

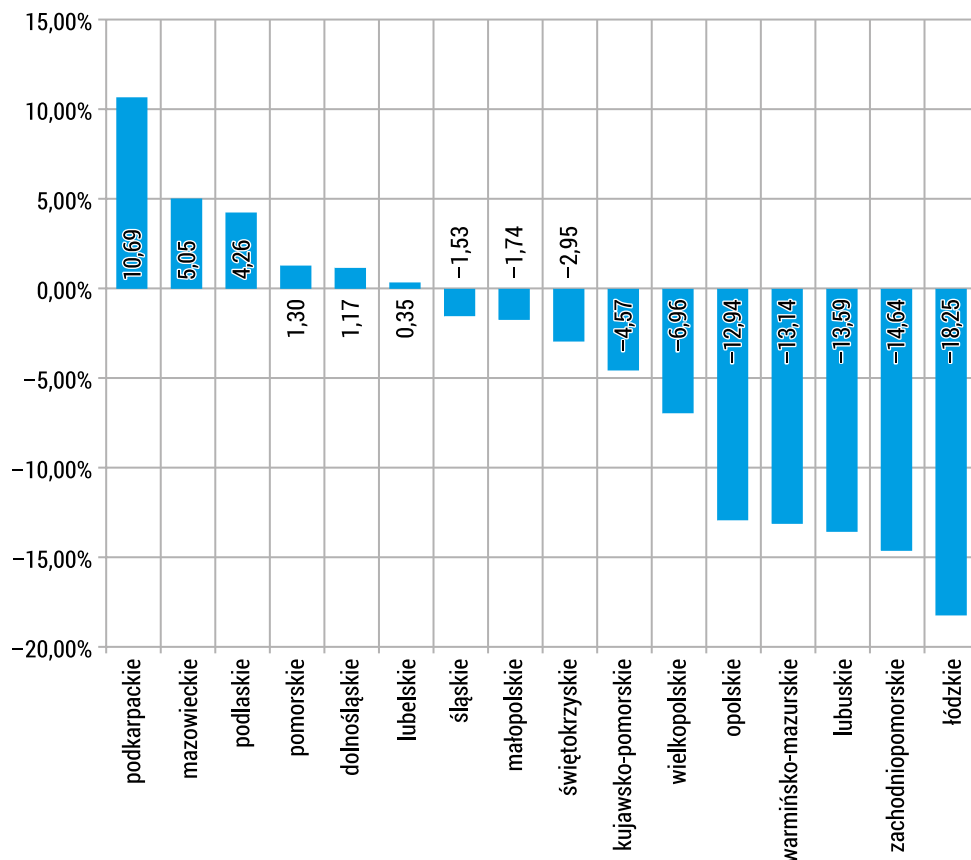

WYKRES 12. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON zatrudniające od 50 do 249 pracowników w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Co ciekawe, trend spadkowy nie zaistniał we wszystkich województwach w kraju, co pokazane jest na wykresie 13. Aż w sześciu z nich doszło do wzrostu liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych średniej wielkości. Liderem tego pozytywnego trendu było województwo podkarpackie, w którym odnotowano wzrost na poziomie 10,69% (łącznie 134 jednostki), za nim uplasowało się województwo mazowieckie (wzrost o 5,05%, czyli 245 przedsiębiorstw). Na trzecim miejscu znalazło się województwo podlaskie, w którym pomiędzy rokiem 2005 a 2019 zarejestrowanych było o 30 więcej podmiotów średniej wielkości, co przekładało się o wzrost na poziomie 4,26%. Aż w 11 województwach spadła liczba badanych

podmiotów. Różnice w ujęciu procentowym wahały się pomiędzy 1,53% (spadek o 53 podmioty w województwie śląskim) aż do 14,64% w województwie zachodniopomorskim (spadek o 171 podmiotów) czy do 18,25% w łódzkim (o 305 podmiotów mniej pomiędzy rokiem 2005 a 2019). Zmiany te zostały zwizualizowane na wykresach 11–13.

WYKRES 13. Zmiana procentowa w liczbie dużych podmiotów gospodarczych na przełomie lat 2005–2019 w poszczególnych województwach

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najmniej liczną grupę przedsiębiorstw w gospodarce narodowej stanowią podmioty duże. Pomimo niewielkiej liczebności mają one niezwykle istotny udział w tworzeniu PKB – 24%, a przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100%, jest to już 32% (dane za rok 2017)³⁴. W Polsce w badanym okresie

³⁴ R. Zakrzewski, A. Skowrońska (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw 2019*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2019, https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/ROSS-2019-www_190711.pdf (dostęp: 4.01.2022).

liczba przedsiębiorstw zaliczających się do tej grupy zmalała o 386 firm, co stanowi spadek rządu 8,22% (względem roku 2005, który traktowany jest jako rok bazowy). Dokładne dane zostały zaprezentowane w tabeli 17, z której wynika, że największe ilościowe spadki zanotowane zostały w województwach:

- 1) śląskim – spadek o 53 przedsiębiorstwa, co stanowi 9% ogółu dużych firm,
- 2) zachodniopomorskim – spadek o 46 przedsiębiorstwa (26% ogółu),
- 3) mazowieckim – spadek o 37 przedsiębiorstw (3% ogółu zarejestrowanych w województwie).

TABELA 17. Zmiany w liczbie podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości (duże 250+) w województwach w Polsce w latach 2005 i 2019

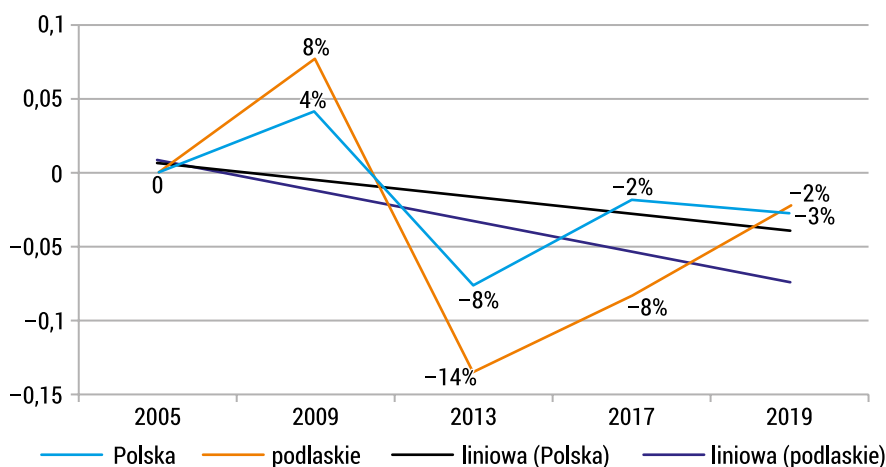
Województwo	2005	2019	2005 vs 2019	%
Polska	4692	4306	-386	-8,23%
Dolnośląskie	363	354	-9	-2,48%
Kujawsko-pomorskie	227	209	-18	-7,93%
Lubelskie	162	128	-34	-20,99%
Lubuskie	115	88	-27	-23,48%
Łódzkie	276	242	-34	-12,32%
Małopolskie	353	338	-15	-4,25%
Mazowieckie	1078	1041	-37	-3,43%
Opolskie	93	84	-9	-9,68%
Podkarpackie	209	182	-27	-12,92%
Podlaskie	103	86	-17	-16,50%
Pomorskie	255	238	-17	-6,67%
Śląskie	592	539	-53	-8,95%
Świętokrzyskie	129	112	-17	-13,18%
Warmińsko-mazurskie	131	107	-24	-18,32%
Wielkopolskie	429	426	-3	-0,70%
Zachodniopomorskie	177	131	-46	-25,99%

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na tle trzech wymienionych wyżej województw, które charakteryzują się największymi spadkami, podlaskie nie wypadło dobrze, notując czwartą od końca pozycję wśród województw tracących najwięcej dużych przedsiębiorstw. W badanym okresie nastąpił spadek ich liczebności o 17 firm, co stanowiło 16,5% wszystkich zarejestrowanych dużych podmiotów w tej jednostce administracyjnej, a tym samym dało piątą pozycję wśród województw tracących procentowo najwięcej tego typu firm.

Rozłożenie geograficzne miejsca prowadzenia działalności gospodarczej przez duże firmy w Polsce jest wysoce nierównomierne. W trzech województwach (mazowieckim, śląskim i wielkopolskim), w których zarejestrowanych jest procentowo najwięcej dużych podmiotów w kraju, funkcjonuje 42–48% wszystkich firm tego typu, a w samym województwie mazowieckim zarejestrowano tyle podmiotów co w ośmiudziestu „najgorszych” województwach razem wziętych (waha się to w zależności od badanego roku). W analizowanych latach w województwie podlaskim procentowy udział zarejestrowanych podmiotów względem reszty kraju wahał się nieznacznie, osiągając wartości graniczne na poziomie 1,83–2,37%.

Dynamika zmian tego wskaźnika „odstawała” od średniej krajowej i wskazywała na szybszy spadek liczby zarejestrowanych dużych podmiotów w Podlaskiem w porównaniu z całym krajem, co pokazuje wykres 14, gdzie linia trendu dla województwa podlaskiego spadała szybciej niż średnia krajowa.

WYKRES 14. Dynamika zmian procentowego spadku zarejestrowanych dużych przedsiębiorstw w Polsce i w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zmiana tego wskaźnika i jego fluktuacja w ciągu badanych lat nie była wysoka, ale wynikało to bezpośrednio z niewielkiej liczby podmiotów gospodarki narodowej sklasyfikowanych jako dużych w tym województwie. W roku 2005 liczba takiej wielkości firm wyniosła 103, aby po 14 latach zmaleć do 86 przedsiębiorstw. W roku 2019 jedynie w województwie opolskim znajdowało się mniej dużych firm. Warto jednak przypomnieć o różnicy w liczbie mieszkańców tych jednostek administracyjnych oraz w powierzchni – województwo opolskie stanowi zaledwie 46,62% terytorium podlaskiego, na którym mieszka blisko 20% osób mniej.

TABELA 18. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości (duże 250+) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

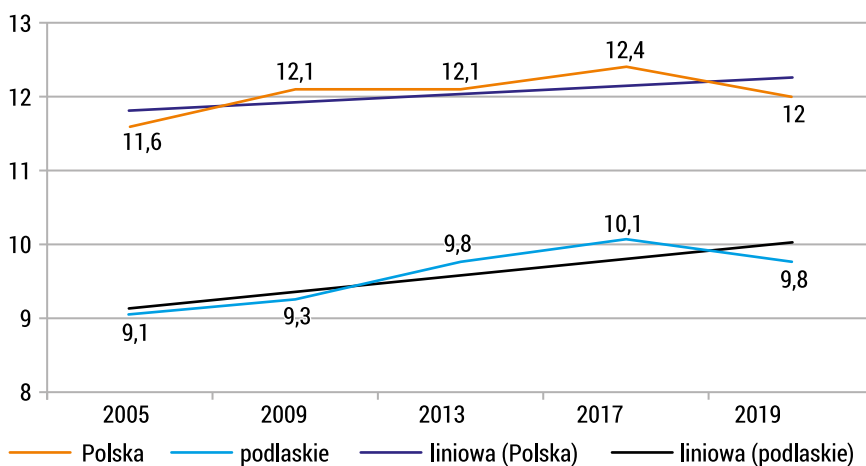
Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	4692	100,00	4884	100,00	4511	100,00	4428	100,00	4306	100,00
Dolnośląskie	363	7,74	392	8,35	364	7,76	365	7,78	354	7,54
Kujawsko-pomorskie	227	4,84	244	5,20	218	4,65	221	4,71	209	4,45
Lubelskie	162	3,45	160	3,41	144	3,07	133	2,83	128	2,73
Lubuskie	115	2,45	114	2,43	95	2,02	87	1,85	88	1,88
Łódzkie	276	5,88	274	5,84	257	5,48	248	5,29	242	5,16
Małopolskie	353	7,52	379	8,08	344	7,33	344	7,33	338	7,20
Mazowieckie	1078	22,98	1146	24,42	1082	23,06	1078	22,98	1041	22,19
Opolskie	93	1,98	92	1,96	87	1,85	86	1,83	84	1,79
Podkarpackie	209	4,45	205	4,37	194	4,13	185	3,94	182	3,88
Podlaskie	103	2,20	111	2,37	96	2,05	88	1,88	86	1,83
Pomorskie	255	5,43	262	5,58	244	5,20	242	5,16	238	5,07
Śląskie	592	12,62	614	13,09	579	12,34	548	11,68	539	11,49
Świętokrzyskie	129	2,75	124	2,64	118	2,51	116	2,47	112	2,39
Warmińsko-mazurskie	131	2,79	134	2,86	116	2,47	113	2,41	107	2,28
Wielkopolskie	429	9,14	469	10,00	431	9,19	437	9,31	426	9,08
Zachodniopomorskie	177	3,77	164	3,50	142	3,03	137	2,92	131	2,79

ZRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wspomniany wcześniej aspekt ludności zamieszkującej dane województwo może być niezwykle pomocny w analizie danych omawianych w tej publikacji. Chcąc wyciągnąć dokładniejsze wnioski, konieczne jest głębsze spojrzenie na to kryterium. Należy wziąć pod uwagę liczebność dużych podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, czyli osób zdolnych do pracy: dla mężczyzn jest to grupa wiekowa 18–64 lata, a dla kobiet – 18–59 lat³⁵.

Liderami tej statystyki były cztery województwa, notujące rok do roku najwyższy wskaźnik opisany i przedstawiony w tabeli 18. Województwa mazowieckie (będące na czele we wszystkich badanych latach przy wskaźniku na poziomie 14,1–15,2), wielkopolskie (13,8–14,0), pomorskie (12,4–13,4) i śląskie (11,5–13,1) pozytywnie wyróżniły się na tle kraju. Na drugim końcu znalazły się województwa podlaskie, podkarpackie i lubelskie, które (poza podlaskim w 2017 roku) nie przekroczyły granicy 10 dużych firm na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Województwo podlaskie odstaje od średniej krajowej średnio o 2,42 jednostki w tej statystyce. Ta wartość w ciągu badanych lat prawie się nie zmieniła, co pokazane jest na wykresie 15, gdzie linie trendu są niemal równoległe. Dynamika zmian tego wskaźnika między 2005 a 2019 rokiem nie zmieniała się znacząco, oscylując pomiędzy wartościami 0,97 a 1,04, licząc rok do roku.

WYKRES 15. Dynamika zmian w liczbie dużych podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w Polsce i województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

³⁵ Zob. <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/861,pojecie.html?pdf=1> (dostęp: 4.01.2022).

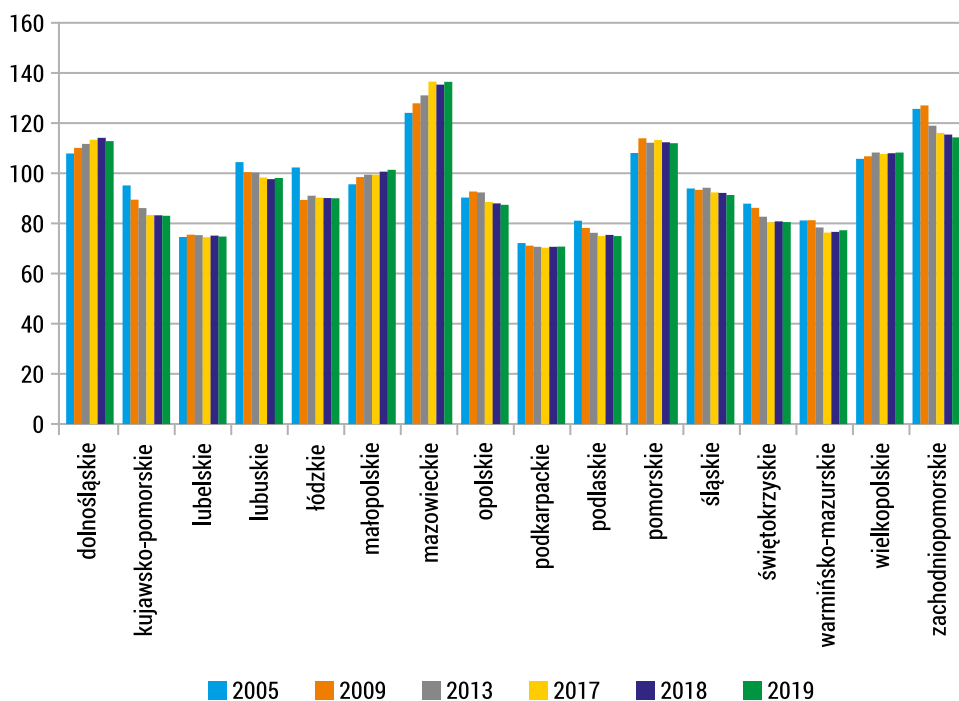
TABELA 19. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości (duże 250+) na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%	2017 vs 2005 (%)	2019 vs 2005 (%)
Polska	11,6	100,00	12,1	100,00	12,1	100,00	12,4	100,00	12	100,00	6,90	3,45
Dolnośląskie	10,7	92,24	11,3	93,39	11,5	95,04	11,9	95,97	11,8	98,33	11,21	10,28
Kujawsko-pomorskie	11,4	98,28	12,1	100,00	12	99,17	12	96,77	11,5	95,83	5,26	0,88
Lubelskie	8,5	73,28	8,5	70,25	9,2	76,03	9,3	75,00	9,1	75,83	9,41	7,06
Lubuskie	12,3	106,03	12,3	101,65	11,2	92,56	11,6	93,55	11,7	97,50	-5,69	-4,88
Łódzkie	12	103,45	12,1	100,00	11,7	96,69	11,9	95,97	11,6	96,67	-0,83	-3,33
Małopolskie	11,1	95,69	11,4	94,21	11,4	94,21	11,4	91,94	10,8	90,00	2,70	-2,70
Mazowieckie	14,1	121,55	15,2	125,62	15,2	125,62	15,8	127,42	15,2	126,67	12,06	7,80
Opolskie	10,4	89,66	10,9	90,08	10,5	86,78	10,6	85,48	10,4	86,67	1,92	0,00
Podkarpackie	8,6	74,14	9,1	75,21	9,4	77,69	9,6	77,42	9,6	80,00	11,63	11,63
Podlaskie	9,1	78,45	9,3	76,86	9,8	80,99	10,1	81,45	9,8	81,67	10,99	7,69
Pomorskie	12,4	106,90	13,1	108,26	13,4	110,74	13,4	108,06	12,7	105,83	8,06	2,42
Śląskie	11,5	99,14	11,9	98,35	12,6	104,13	13,1	105,65	12,8	106,67	13,91	11,30
Świętokrzyskie	10	86,21	10,4	85,95	10,6	87,60	10,9	87,90	10,6	88,33	9,00	6,00
Warmińsko-mazurskie	11,7	100,86	11,8	97,52	10,9	90,08	11	88,71	10,8	90,00	-5,98	-7,69
Wielkopolskie	13,8	118,97	14	115,70	14,1	116,53	14,1	113,71	13,4	111,67	2,17	-2,90
Zachodniopomorskie	12,1	104,31	12,3	101,65	11,7	96,69	11,9	95,97	11,5	95,83	-1,65	-4,96

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zważywszy na powyższe, niezbędne wydaje się sprawdzenie, jak kształtowała się statystyka podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych województwach w Polsce, nie biorąc pod uwagę kryterium wielkości. Dane zamieszczone w tabeli 19 pokazują jednoznacznie, że „przedsiębiorczość” poszczególnych jednostek administracyjnych była podobna jak w przypadku ujęcia w analizie tego kryterium. Ponownie najlepiej prezentowało się województwo mazowieckie, które w 2019 roku miało zarejestrowanych 2617,5 podmiotów na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, co stanowiło o 31,2% podmiotów więcej niż w bazowym roku 2005, co było najlepszym wynikiem ze wszystkich województw (zarówno w ujęciu ilościowym, jak i procentowym). Więcej informacji na ten temat zawarto na wykresie 16.

WYKRES 16. Dynamika liczby podmiotów gospodarki narodowej ogółem na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Województwo podlaskie w każdym z badanych lat plasowało się na trzeciej pozycji od końca, wyprzedziwszy jedynie województwa lubelskie i podkarpackie zarówno w liczebności tych podmiotów na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, jak i w różnicy liczbowej pomiędzy latami 2019 a 2005. Na początku badanego okresu w Podlaskiem zarejestrowanych było 1201 podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Po 14 latach wskaźnik ten osiągnął wartość 1468, co stanowi przyrost na poziomie 18% (267 podmiotów). Dynamika zmian tego wskaźnika z okresu na okres oscylowała w granicach 2% (rok 2009 vs 2005), a w 2019 roku 6,8%.

TABELA 20. Podmioty gospodarki narodowej ogółem na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	1481,50	100,00	1519,90	100,00	1666,60	100,00	1832,60	100,00	1958,60	100,00
Dolnośląskie	1597,20	107,81	1673,20	110,09	1861,30	111,68	2076,60	113,31	2209,20	112,79
Kujawsko-pomorskie	1408,50	95,07	1360,00	89,48	1434,60	86,08	1526,80	83,31	1626,80	83,06
Lubelskie	1105,00	74,59	1147,40	75,49	1255,20	75,32	1365,30	74,50	1463,30	74,71
Lubuskie	1547,00	104,42	1525,90	100,39	1670,70	100,25	1800,30	98,24	1920,30	98,04
Łódzkie	1515,20	102,27	1358,30	89,37	1516,60	91,00	1654,10	90,26	1763,40	90,03
Małopolskie	1415,60	95,55	1495,80	98,41	1655,70	99,35	1821,80	99,41	1984,00	101,30
Mazowieckie	1837,50	124,03	1942,60	127,81	2183,80	131,03	2501,40	136,49	2671,50	136,40
Opolskie	1337,40	90,27	1408,60	92,68	1538,70	92,33	1622,40	88,53	1712,20	87,42
Podkarpackie	1068,40	72,12	1080,80	71,11	1177,60	70,66	1287,20	70,24	1385,50	70,74
Podlaskie	1201,00	81,07	1187,90	78,16	1270,60	76,24	1373,70	74,96	1468,00	74,95
Pomorskie	1600,20	108,01	1731,60	113,93	1868,00	112,08	2074,50	113,20	2193,30	111,98
Śląskie	1391,60	93,93	1418,90	93,35	1568,80	94,13	1692,30	92,34	1788,20	91,30
Świętokrzyskie	1301,30	87,84	1309,60	86,16	1377,20	82,64	1474,20	80,44	1577,20	80,53
Warmińsko-mazurskie	1202,80	81,19	1234,80	81,24	1306,20	78,38	1398,70	76,32	1513,90	77,30
Wielkopolskie	1566,00	105,70	1622,70	106,76	1803,20	108,20	1973,00	107,66	2120,30	108,26
Zachodniopomorskie	1861,40	125,64	1929,70	126,96	1982,10	118,93	2125,80	116,00	2237,60	114,24

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

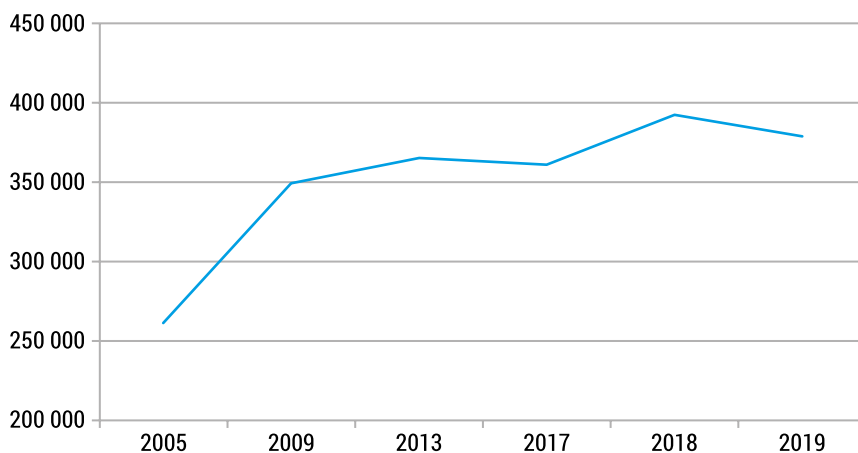
TABELA 21. Odsetek podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON – według klas wielkości w poszczególnych województwach w Polsce w roku 2005, 2017 i 2019

Województwo/ wielkość	Rok 2005				Rok 2019				Rok 2019 vs 2005 (w %)			
	mikro	małe	średnie	duże	mikro	małe	średnie	duże	mikro	małe	średnie	duże
Dolnośląskie	8,45	6,80	7,16	7,74	8,54	7,11	7,42	7,54	101,07	104,56	103,63	97,42
Kujawsko-pomorskie	5,19	4,79	5,33	4,84	4,50	4,93	5,23	4,45	86,71	102,92	98,12	91,94
Lubelskie	4,13	4,07	4,03	3,45	4,12	3,90	4,15	2,73	99,76	95,82	102,98	79,13
Lubuskie	2,83	2,75	2,86	2,45	2,60	2,52	2,58	1,88	91,87	91,64	90,21	76,73
Łódzkie	6,89	7,22	6,97	5,88	5,61	6,44	6,04	5,16	81,42	89,20	86,66	87,76
Małopolskie	7,98	8,75	8,04	7,52	9,10	8,91	8,10	7,20	114,04	101,83	100,75	95,74
Mazowieckie	16,68	15,70	16,26	22,98	18,99	17,59	17,56	22,19	113,85	112,04	108,00	96,56
Opolskie	2,51	2,31	2,49	1,98	2,28	2,40	2,26	1,79	90,84	103,90	90,76	90,40
Podkarpackie	3,83	4,16	3,95	4,45	4,01	4,18	4,53	3,88	104,70	100,48	114,68	87,19
Podlaskie	2,47	2,22	2,38	2,20	2,35	2,17	2,55	1,83	95,14	97,75	107,14	83,18
Pomorskie	6,26	6,37	6,18	5,43	6,84	6,02	6,42	5,07	109,27	94,51	103,88	93,37
Śląskie	11,71	13,6	12,38	12,62	10,6	12,8	12,5	11,49	90,52	94,12	100,97	91,05
Świętokrzyskie	2,89	2,78	2,83	2,75	2,57	2,80	2,82	2,39	88,93	100,72	99,65	86,91
Warmińsko-mazurskie	3,02	3,49	3,77	2,79	2,92	3,06	3,41	2,28	96,69	87,68	90,45	81,72
Wielkopolskie	9,38	10,60	10,63	9,14	9,86	10,8	10,19	9,08	105,12	101,89	95,86	99,34
Zachodniopomorskie	5,79	4,38	4,72	3,77	5,09	4,33	4,22	2,79	87,91	98,86	89,41	74,01

ZRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zważywszy na nierównomierny rozkład liczbowy podmiotów o różnej wielkości, które funkcjonują w gospodarce narodowej, warto przyrzeć się rozmieszczeniu przedsiębiorstw wpisanych do rejestru REGON w latach granicznych badanego okresu. W pokazanym w tabeli 21 wyliczeniu udziału danego typu przedsiębiorstwa w ogóle krajowym jednoznacznie widać, że we wszystkich klasach wielkości podmiotów na czele znajdowało się województwo mazowieckie, a prawie wszędzie na końcu plasowało się województwo podlaskie. Jedynym wskaźnikiem, który pozytywnie charakteryzuje dynamikę zmian w Podlaskiem, jest porównanie udziału firm średniej wielkości – został tu osiągnięty wzrost o 7 punktów procentowych, co było trzecim wynikiem w kraju (za województwami mazowieckim i podkarpackim).

Kolejnym analizowanym aspektem jest liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w badanych latach. Pomimo wahnięć pomiędzy poszczególnymi latami rokrocznie odnotowano coraz większą liczbę podmiotów gospodarczych. Trend ten był wzrostowy, aczkolwiek dynamika zmian tego czynnika w Polsce znacząco osłabła w drugiej dekadzie XXI wieku, co jest szczególnie widoczne przy porównaniu lat 2005–2009 (wzrost o 34%) względem okresu 2009–2019 (wzrost o 8%). W sposób graficzny zobrazowane to zostało na wykresie 17.

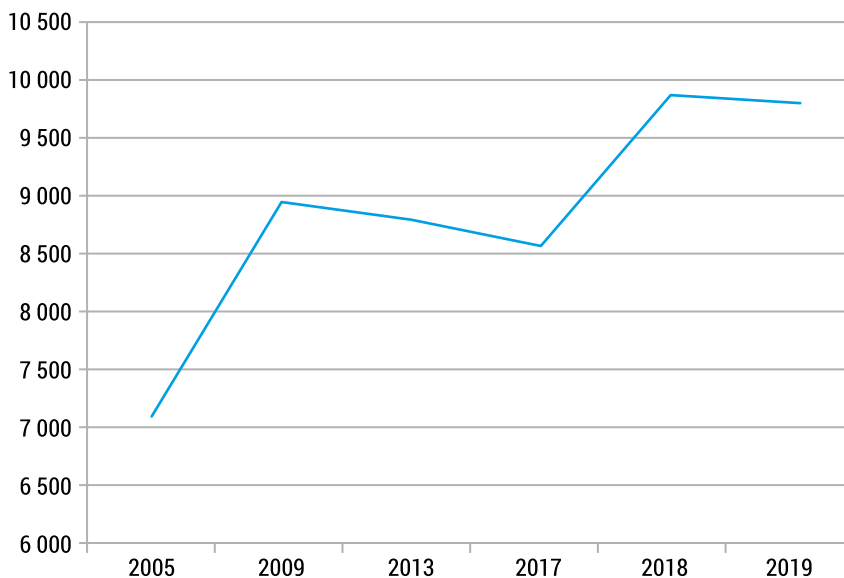

WYKRES 17. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w Polsce w kolejnych latach

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując tą samą zmienną, ale jedynie w ramach województwa podlaskiego, można zauważyć, że wykresy zarówno dla całego kraju (wykres 17), jak i dla województwa (wykres 18), odzwierciedlającego liczbę nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, cechują się taką samą tendencją wzrostową w badanych latach. Choć istnieją różnice w dynamice zmian tego czynnika pomiędzy poszczególnymi prezentowanymi okresami, to mamy tu do czynienia

z dodatnim współczynnikiem korelacji liniowej Pearsona, o stopniu korelacji prawie pełnym (jego wartość to 0,944). Oznacza to bardzo silną zależność między tymi wartościami, co sugeruje, że na tle całego kraju województwo podlaskie podążało za ogólnymi trendami.

WYKRES 18. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie podlaskim w kolejnych latach

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ujęciu ilościowym można odnotować, że w województwie podlaskim w badanych latach przybyło średniorocznie 8845 nowych zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej, co stanowiło średnio 2,52% wszystkich nowo rejestrowanych podmiotów w kraju. W ciągu analizowanych lat porównywalnie niski poziom (poniżej 3%) odnotowany był jedynie w czterech województwach – lubuskim, opolskim, podlaskim i świętokrzyskim. Sumarycznie średniorocznie przybywało w nich 9,93% wszystkich nowo rejestrowanych podmiotów, podczas gdy w samym województwie śląskim poziom ten wynosił 10,23%, a w mazowieckim osiągnął aż 17,31%. Dane szczegółowe opisujące ten aspekt zawarte zostały w tabeli 22.

TABELA 22. Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – ogółem

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	261 507	100,00	349 656	100,00	365 487	100,00	361 143	100,00	378 961	100,00
Dolnośląskie	23 389	8,94	29 410	8,41	32 891	9,00	30 657	8,49	31 327	8,27
Kujawsko-pomorskie	13 939	5,33	18 295	5,23	18 452	5,05	16 578	4,59	17 948	4,74
Lubelskie	11 191	4,28	15 006	4,29	15 488	4,24	15 998	4,43	16 610	4,38
Lubuskie	7 990	3,06	10 521	3,01	9 973	2,73	9 623	2,66	10 457	2,76
Łódzkie	16 509	6,31	22 316	6,38	21 643	5,92	20 309	5,62	21 459	5,66
Małopolskie	20 564	7,86	31 388	8,98	31 236	8,55	34 045	9,43	36 738	9,69
Mazowieckie	40 541	15,50	51 916	14,85	65 439	17,9	67 057	18,57	70 530	18,61
Opolskie	5 422	2,07	7 821	2,24	7 410	2,03	6 455	1,79	7 239	1,91
Podkarpackie	9 662	3,69	14 203	4,06	15 314	4,19	15 533	4,30	15 209	4,01
Podlaskie	7 095	2,71	8 946	2,56	8 793	2,41	8 565	2,37	9 800	2,59
Pomorskie	18 608	7,12	25 099	7,18	25 875	7,08	27 577	7,64	26 993	7,12
Śląskie	28 674	10,96	39 646	11,34	37 183	10,17	34 840	9,65	36 872	9,73
Świętokrzyskie	6 748	2,58	9 035	2,58	9 558	2,62	9 681	2,68	9 452	2,49
Warmińsko-mazurskie	10 003	3,83	12 763	3,65	11 851	3,24	10 791	2,99	11 952	3,15
Wielkopolskie	25 170	9,62	33 380	9,55	35 507	9,71	34 850	9,65	36 968	9,76
Zachodniopomorskie	16 002	6,12	19 911	5,69	18 874	5,16	18 575	5,14	19 144	5,05

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Odnosząc się do metodologii prowadzonej przez Główny Urząd Statystyczny, ogół podmiotów gospodarki narodowej podzielić można na sektor prywatny i sektor publiczny rozumiany jako „ogół podmiotów gospodarki narodowej grupujących własność państwową (Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych), własność jednostek samorządu terytorialnego lub samorządowych osób prawnych oraz «własność mieszaną» z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora publicznego, gdzie w przypadku równego udziału kapitału publicznego (50% stanowi łączny udział własności: Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych, jednostek samorządu terytorialnego) i prywatnego (50% stanowi łączny udział własności: krajowych osób fizycznych, pozostałych krajowych jednostek prywatnych, osób zagranicznych) podmiot gospodarki narodowej zaliczany jest do sektora prywatnego”³⁶.

Zgodnie z artykułem 9 obowiązującej ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych sektor finansów publicznych tworzony jest przez:³⁷

- organy władzy publicznej, w tym administracji rządowej, kontroli państwowej i ochrony prawa oraz sądy i trybunały,
- jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki,
- jednostki budżetowe,
- samorządowe zakłady budżetowe,
- agencje wykonawcze,
- instytucje gospodarki budżetowej,
- państwowe fundusze celowe,
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych i zarządzane przez niego fundusze oraz Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i fundusze zarządzane przez jej prezesa,
- Narodowy Fundusz Zdrowia,
- samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej,
- uczelnie publiczne,
- Polską Akademię Nauk i tworzone przez nią jednostki organizacyjne,
- państwowe i samorządowe instytucje kultury oraz państwowe instytucje filmowe,
- inne państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego.

W celu poprawnej interpretacji danych odnoszących się do sektorów publicznego i prywatnego w powyższym ujęciu trzeba pamiętać, że w związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 roku zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego³⁸ istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON

³⁶ <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/2961,pojecie.html> (dostęp: 4.01.2022).

³⁷ M. Korolewska, K. Wołowicz, *Sektor finansów publicznych*, <https://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/BASLeksykon.xsp?id=A8E2501F3D1CE4BCC1257A5A003AAD17&litera=S> (dostęp: 4.01.2022).

³⁸ <https://bd1.stat.gov.pl/bd1/dane/podgrup/temat/25/203> (dostęp: 4.01.2022).

niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności dla podmiotów nowo wpisanych na podstawie danych przekazanych z KRS. Wymienione rozwiązanie jest przyczyną nagłego spadku, od 2015 roku, liczby nowych wpisów spółek handlowych prezentowanych według sektorów własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się do liczby ogółem prezentowanej w danej podgrupie, czego klarownym przykładem są różnice w liczbie nowo rejestrowanych podmiotów w latach 2017 czy 2019 z tabeli 14, a także zsumowane dane dla tych lat z tabel 23 i 24.

Oddzielne spojrzenie na zmianę i stan sektorów publicznego i prywatnego pozwala na zaobserwowanie ciekawego zjawiska, gdy pod uwagę weźmie się liczbę nowo zarejestrowanych podmiotów, ale wyłącznie z sektora publicznego. W badanych latach ich poziom malał, startując z 7019 jednostek w 2005 roku aż do 1509 w roku 2019, co dało spadek na poziomie 78,5% w opisywanym okresie. Taka tendencja wystąpiła zarówno w całym kraju, jak i w ujęciu terytorialnym (wojewódzkim). W każdym województwie zanotowany został spadek, ale jego poziom znacznie różnił się pomiędzy nimi, wahając się od 86,5% w województwie dolnośląskim (spadek z 1541 do 208 podmiotów nowo zarejestrowanych) do 59% w lubelskim (z 230 podmiotów w 2005 roku do 93 w 2019 roku). Szczegółowe dane opisujące zmiany w liczbie nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki z sektora publicznego zawarte zostały w tabeli 23.

TABELA 23. Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – sektor publiczny

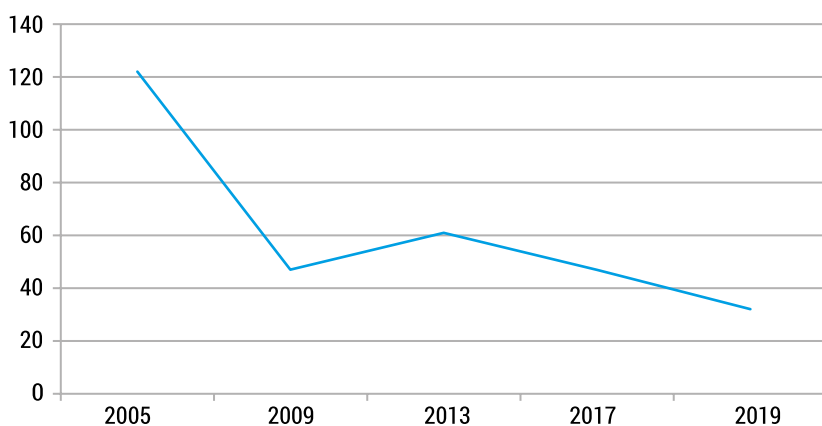
Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	7019	100,00	2742	100,00	2410	100,00	2019	100,00	1509	100,00
Dolnośląskie	1541	21,95	627	22,87	521	21,62	245	12,13	208	13,78
Kujawsko-pomorskie	405	5,77	136	4,96	112	4,65	102	5,05	74	4,90
Lubelskie	230	3,28	92	3,36	116	4,81	75	3,71	93	6,16
Lubuskie	224	3,19	121	4,41	101	4,19	70	3,47	54	3,58
Łódzkie	245	3,49	131	4,78	104	4,32	108	5,35	53	3,51
Małopolskie	348	4,96	110	4,01	123	5,10	127	6,29	99	6,56
Mazowieckie	832	11,85	135	4,92	207	8,59	236	11,69	159	10,54
Opolskie	210	2,99	107	3,90	78	3,24	46	2,28	57	3,78
Podkarpackie	215	3,06	82	2,99	92	3,82	98	4,85	64	4,24
Podlaskie	122	1,74	47	1,71	61	2,53	47	2,33	32	2,12
Pomorskie	437	6,23	237	8,64	166	6,89	125	6,19	82	5,43

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Śląskie	898	12,79	276	10,07	272	11,29	267	13,22	201	13,32
Świętokrzyskie	184	2,62	35	1,28	50	2,07	67	3,32	50	3,31
Warmińsko-mazurskie	289	4,12	131	4,78	116	4,81	73	3,62	53	3,51
Wielkopolskie	457	6,51	174	6,35	173	7,18	207	10,25	158	10,47
Zachodniopomorskie	382	5,44	301	10,98	118	4,90	126	6,24	72	4,77

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W województwie podlaskim powyżej opisany spadek liczby nowo rejestrowanych podmiotów był również mocno widoczny i osiągnął poziom 73,77%, porównując liczby z 2005 roku z danymi za rok 2019. Patrząc od początku badanego okresu, trend spadkowy jest jednoznaczny, ale dynamika zmian tego wskaźnika różniła się pomiędzy poszczególnymi latami. Największy ilościowy spadek został odnotowany pomiędzy 2005 a 2009 rokiem, gdy liczba nowo zarejestrowanych podmiotów spadła z poziomu 122 rocznie do 47, dając różnicę na poziomie 75 podmiotów (spadek o 72%). Zobrazowane to zostało na wykresie 19.

WYKRES 19. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie podlaskim w kolejnych latach – sektor publiczny

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Podział podmiotów na publiczne i prywatne pozwolił również na zaobserwowanie dynamiki zmian w sektorze prywatnym, która okazała się odwrotna od tej, jaka została powyżej zdiagnozowana dla sektora publicznego. Na koniec 2019 roku liczba tego rodzaju podmiotów była wyższa o 29% niż na koniec 2005 roku i taki sam trend wzrostowy wystąpił we wszystkich województwach w Polsce. Trzeba jednak zaznaczyć, że w badanych latach dynamika zmian tego wskaźnika różniła się znacząco zarówno pomiędzy poszczególnymi jednostkami terytorialnymi, jak i w ramach jednego województwa. Po okresie wzrostu, w 2005 i 2009 roku, który w ramach poszczególnych

województw wyniósł średnio 36,75%, doszło do gwałtownego wyhamowania dynamiki wzrostu nowo rejestrowanych podmiotów. W kolejnych analizowanych okresach wskaźnik ten kształtował się w okolicy 0, osiągając wartości:

- 2,04%, porównując lata 2013 i 2009,
- -12,7% pomiędzy 2017 a 2005 rokiem,
- 5,53%, porównując lata 2019 i 2017.

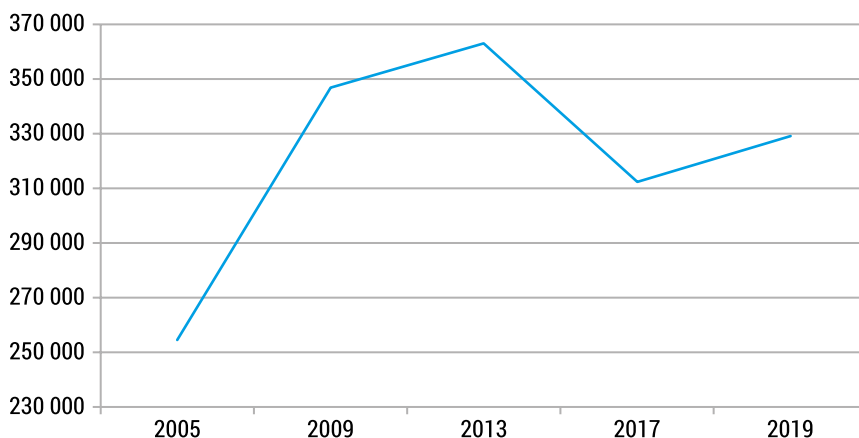
Wskazane wyżej wahania odnotowane były również w województwie podlaskim, gdzie wskaźnik ten kształtował się w następujący sposób:

- 27,62% (2009 vs 2005),
- 1,87% (2013 vs 2009),
- -10,84% (2017 vs 2013),
- 13,18 (2019 vs 2017).

W ujęciu ilościowym największe pozytywne zmiany na tym polu zostały odnotowane w województwach mazowieckim (wzrost o 15 565 zarejestrowanych podmiotów w roku 2019 w porównaniu z rokiem 2005) oraz małopolskim (wzrost o 12 396). Najniższe wartości wzrostów zarejestrowano w województwach:

- podlaskim – wzrost o 1897 nowo rejestrowanych podmiotów z sektora prywatnego rocznie,
- zachodniopomorskim – wzrost o 1838 podmiotów,
- opolskim – więcej o 1804 podmioty,
- warmińsko-mazurskim – wzrost o 1232 podmioty.

Szczegółowe dane opisujące powyższe zmiany zostały zamieszczone w tabeli 24.

WYKRES 20. Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – sektor prywatny

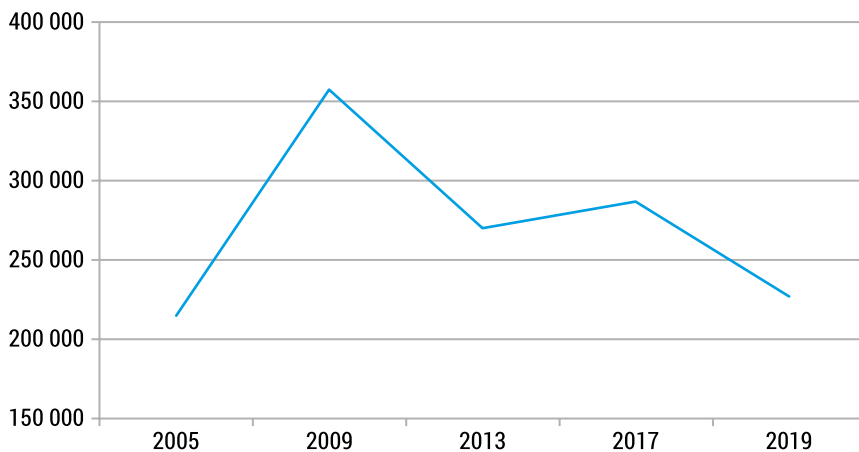
ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

TABELA 24. Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – sektor prywatny

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	254 488	100,00	346 914	100,00	363 077	100,00	312 334	100,00	329 068	100,00
Dolnośląskie	21 848	8,59	28 783	8,30	32 370	8,92	26 111	8,36	26 468	8,04
Kujawsko-pomorskie	13 534	5,32	18 159	5,23	18 340	5,05	14 926	4,78	16 155	4,91
Lubelskie	10 961	4,31	14 914	4,30	15 372	4,23	14 540	4,66	14 737	4,48
Lubuskie	7 766	3,05	10 400	3,00	9 872	2,72	8 790	2,81	9 663	2,94
Łódzkie	16 264	6,39	22 185	6,39	21 539	5,93	19 619	6,28	20 409	6,20
Małopolskie	20 216	7,94	31 278	9,02	31 113	8,57	29 616	9,48	32 612	9,91
Mazowieckie	39 709	15,60	51 781	14,93	65 232	17,97	51 697	16,55	55 274	16,80
Opolskie	5 212	2,05	7 714	2,22	7 332	2,02	5 795	1,86	6 502	1,98
Podkarpackie	9 447	3,71	14 121	4,07	15 222	4,19	13 675	4,38	13 424	4,08
Podlaskie	6 973	2,74	8 899	2,57	8 732	2,40	7 785	2,49	8 811	2,68
Pomorskie	18 171	7,14	24 862	7,17	25 709	7,08	24 427	7,82	23 639	7,18
Śląskie	27 776	10,91	39 370	11,35	36 911	10,17	30 114	9,64	32 114	9,76
Świętokrzyskie	6 564	2,58	9 000	2,59	9 508	2,62	8 887	2,85	8 649	2,63
Warmińsko-mazurskie	9 714	3,82	12 632	3,64	11 735	3,23	9 926	3,18	10 946	3,33
Wielkopolskie	24 713	9,71	33 206	9,57	35 334	9,73	29 788	9,54	31 987	9,72
Zachodniopomorskie	15 620	6,14	19 610	5,65	18 756	5,17	16 637	5,33	17 424	5,29

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

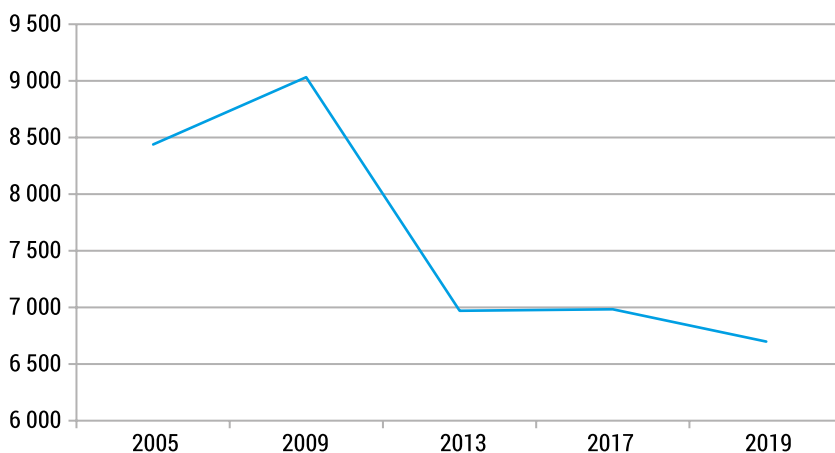
Nie mniej istotne są wskaźnik i poziom wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej. Po nałożeniu go na liczbę nowo wpisanych podmiotów można wnioskować o stanie gospodarki, poziomie zastępowalności podmiotów (likwidacja jednej działalności gospodarczej i ponowne założenie kolejnej) czy o ogólnej dynamice zmian pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Dane liczbowe zawarte w tabeli 25, a przedstawione na wykresie 21, pozwalają jednoznacznie stwierdzić, że po kryzysie finansowym z pierwszej dekady XXI wieku, którego szczyt przypadł na lata 2008–2009, liczba wyrejestrowanych podmiotów w gospodarce zaczęła spadać. Dynamiczny 66-procentowy wzrost wyrejestrowań przypadający na okres 2005–2009 (z poziomu 214 778 do 357 530 podmiotów rocznie) spadł w 2019 roku do poziomu zaledwie o 5% wyższego niż na początku badanego okresu (226 921 podmiotów). Zważywszy na to, że ogólna liczba zarejestrowanych podmiotów systematycznie rosła w ujęciu krajowym, zwiększając się przez 14 lat o 24,7% z początkowych 3 615 621 do 4 509 016, można wnioskować, że sytuacja w gospodarce narodowej uległa zasadniczej poprawie.

WYKRES 21. Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – ogółem

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując zmiany liczby podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON w województwie podlaskim, można zauważyć, że na początku badanego okresu aż do roku 2009 liczba ta była zdecydowanie największa, aby, począwszy od 2013 roku, utrzymywać się na względnie niskim poziomie w porównaniu z latami poprzednimi. Dodatkowo w Podlaskiem nie wystąpił zwiększony poziom skreśleń z rejestru REGON, który w 2017 roku można zauważyć na liczbach ogólnokrajowych. Jednocześnie pomiędzy latami krańcowymi badanego okresu widoczny jest spadek ogólnej liczby wyrejestrowanych podmiotów sięgający 21% (8437 w 2005 roku vs 6699 w 2019 roku). Oznacza to, że zarówno w ujęciu dynamiki spadku, jak i wartości bezwzględnych województwo podlaskie wypadło lepiej w porównaniu z danymi ogólnokrajowymi. Jedynie pięć województw mogło się pochwalić taką dynamiką zmian w ciągu lat 2005-2019 (dolnośląskie, małopolskie, podkarpackie, podlaskie i warmińsko-mazurskie). Zbiorcze dane opisujące zmianę liczby wyrejestrowań z rejestru REGON zawarte zostały w tabeli 25.

WYKRES 22. Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – ogółem

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

TABELA 25. Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – ogółem

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	214 778	100,00	357 530	100,00	269 904	100,00	286 833	100,00	226 921	100,00
Dolnośląskie	23 932	11,14	29 023	8,12	22 189	8,22	23 122	8,06	23 383	10,30
Kujawsko-pomorskie	11 367	5,29	27 834	7,79	15 023	5,57	14 647	5,11	11 501	5,07
Lubelskie	10 371	4,83	12 708	3,55	11 377	4,22	12 328	4,30	10 832	4,77
Lubuskie	4 822	2,25	10 913	3,05	7 746	2,87	8 368	2,92	6 225	2,74
Łódzkie	11 498	5,35	42 320	11,84	17 429	6,46	17 379	6,06	13 865	6,11
Małopolskie	18 822	8,76	19 074	5,33	23 347	8,65	24 948	8,70	18 046	7,95
Mazowieckie	24 535	11,42	53 670	15,01	40 955	15,17	46 585	16,24	33 105	14,59
Opolskie	3 135	1,46	8 421	2,36	6 017	2,23	6 035	2,10	4 712	2,08
Podkarpackie	9 520	4,43	12 897	3,61	10 519	3,90	11 992	4,18	8 309	3,66
Podlaskie	8 437	3,93	9 032	2,53	6 971	2,58	6 983	2,43	6 699	2,95
Pomorskie	14 919	6,95	16 443	4,60	19 269	7,14	21 029	7,33	16 352	7,21
Śląskie	30 881	14,38	37 924	10,61	30 068	11,14	31 919	11,13	26 891	11,85
Świętokrzyskie	4 999	2,33	11 123	3,11	7 542	2,79	8 234	2,87	6 162	2,72
Warmińsko-mazurskie	8 540	3,98	13 532	3,78	9 394	3,48	9 566	3,34	6 733	2,97
Wielkopolskie	17 984	8,37	34 786	9,73	25 865	9,58	27 177	9,47	19 540	8,61
Zachodniopomorskie	11 016	5,13	17 830	4,99	16 193	6,00	16 462	5,74	14 484	6,38

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rozdział III

Zmiany w obszarze zarządzania kapitałem ludzkim w dużych przedsiębiorstwach województwa podlaskiego

W XXI wieku o sile przedsiębiorstwa na rynku, a także jego możliwości budowania przewagi konkurencyjnej stanowi bez wątpienia kapitał ludzki – jego możliwości, synergia osiągania wewnątrz organizacji oraz w ramach relacji z otoczeniem zewnętrznym. Z tego faktu wynika konieczność dokonywania okresowych badań stanu, struktury i dynamiki zmian zachodzących w zarządzaniu kapitałem ludzkim zarówno na poziomie ogólnoświatowym, jak i na poziomie makro- i mikroregionów. Różne uwarunkowania lokalne, historyczne, geograficzne czy kulturowe mogą w znaczący sposób wpływać na rozwój poszczególnych grup społecznych, ich mobilności bądź efektywności. Jeśli przyjmiemy definicję kapitału ludzkiego zaproponowaną przez OECD, w której uznaje się, że „kapitał ludzki to wiedza, umiejętności, zdolności oraz inne właściwe jednostce atrybuty ułatwiające tworzenie osobistego, społecznego oraz ekonomicznego dobrostanu”, to okaże się, że spektrum zainteresowania i obszary analityczne mogą być bardzo szerokie i niejednokrotnie trudne do ograniczenia.

W niniejszym rozdziale większość analiz przeprowadzono na podstawie danych opublikowanych przez GUS. Są to dane syntetyczne, ujednolicone i zestandaryzowane na przełomie lat, dzięki czemu trafnie można interpretować zawarte w tych opracowaniach fakty. Chcąc w pełni analizować kapitał ludzki, zgodnie z założeniami i metodologią badań prowadzonych od 1992 roku przez Główny Urząd Statystyczny, w bliższym i dalszym otoczeniu organizacji możemy wyróżnić następujące zasoby pracy:

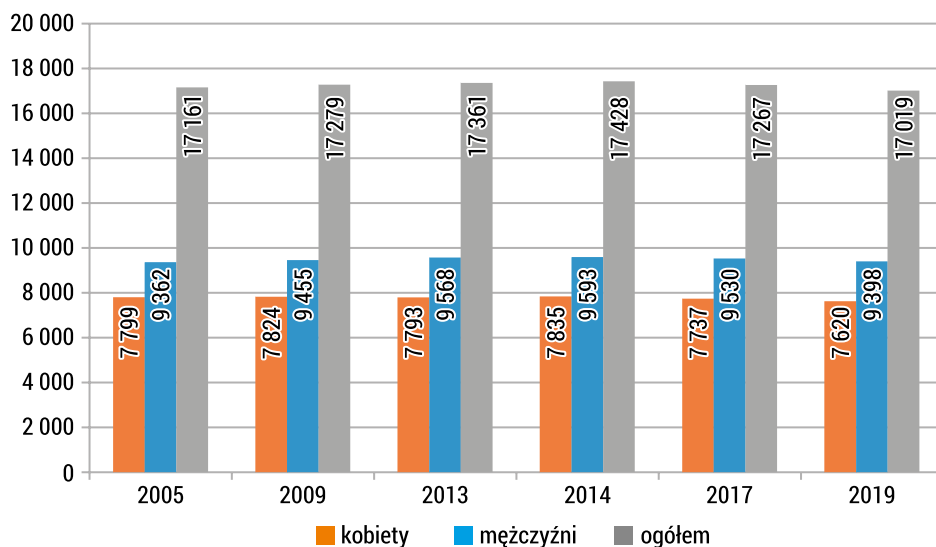
- osoby pracujące,
- bezrobotnych,
- biernych zawodowo,

gdzie dwie pierwsze grupy tworzą razem zbiorowość aktywnych zawodowo.

Zmiana charakteru funkcjonowania każdej z powyższych grup, fluktuacje pomiędzy nimi oraz wpływ czynników zewnętrznych (jak np. instrumenty rządowej polityki rodzinnej i społecznej) w sposób znaczący mogą definiować zmiany w obszarze zarządzania kapitałem ludzkim we wszystkich podmiotach gospodarki narodowej.

Na wykresie 23 przedstawiona została aktywność ekonomiczna ludności w wieku powyżej 15. roku życia w poszczególnych badanych okresach. Jak można zauważyć, poziom zatrudnienia wahał się między tymi latami nie więcej niż o 1 punkt procentowy w ujęciu rok do roku. Oznacza to relatywnie dużą stabilność w tym zakresie pomimo wielu czynników zewnętrznych wpływających na chęć i możliwość podjęcia pracy w kraju.

WYKRES 23. Zmiany w liczbie osób aktywnych zawodowo w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2014, 2017 i 2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jeśli chodzi o województwo podlaskie, to w analizowanych okresach nie odstawało ono od ogólnych trendów krajowych. W ciągu 14 lat poziom zatrudnienia wprawdzie spadł o 0,8%, ale różniło się to nieznacznie od średniej w Polsce (spadek o 0,83%). Warto jednak odnotować fakt, że nie we wszystkich województwach ta statystyka była tak zbieżna, czego dowodem są dane liczbowe z tabel 26 i 27. Na 16 województw jedynie w 6 jednostkach administracyjnych poziom zatrudnienia w porównaniu z rokiem 2005 był wyższy niż w Podlaskiem. Porównując je z takimi województwami jak łódzkie, lubelskie, świętokrzyskie czy lubuskie (gdzie wskaźnik ten wyniósł poniżej 90%), można stwierdzić, że w badanym okresie nasze województwo świetnie sobie poradziło na tle innych.

TABELA 26. Liczba osób aktywnych zawodowo w Polsce oraz poszczególnych województwach w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. osób)

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	17 161	100,00	17 279	100,00	17 361	100,00	17 267	100,00	17 019	100,00
Dolnośląskie	1 301	7,58	1 272	7,36	1 190	6,85	1 295	7,50	1 300	7,64
Kujawsko-pomorskie	924	5,38	925	5,35	869	5,01	912	5,28	908	5,34
Lubelskie	1 086	6,33	1 087	6,29	1 068	6,15	934	5,41	912	5,36
Lubuskie	492	2,87	450	2,60	448	2,58	445	2,58	435	2,56
Łódzkie	1 349	7,86	1 381	7,99	1 404	8,09	1 176	6,81	1 131	6,65
Małopolskie	1 469	8,56	1 408	8,15	1 475	8,50	1 488	8,62	1 487	8,74
Mazowieckie	2 322	13,53	2 637	15,26	2 617	15,07	2 613	15,13	2 619	15,39
Opolskie	423	2,46	428	2,48	382	2,20	421	2,44	404	2,37
Podkarpackie	897	5,23	987	5,71	934	5,30	926	5,36	877	5,15
Podlaskie	502	2,93	533	3,08	503	2,90	506	2,93	498	2,93
Pomorskie	856	4,99	843	4,88	994	5,73	1 053	6,10	1 060	6,23
Śląskie	2 056	11,98	1 991	11,52	2 108	12,14	1 963	11,37	1 911	11,23
Świętokrzyskie	627	3,65	654	3,78	637	3,66	558	3,23	537	3,16
Warmińsko-mazurskie	607	3,54	615	3,55	597	3,43	601	3,48	577	3,39
Wielkopolskie	1 538	8,96	1 401	8,10	1 497	8,62	1 654	9,57	1 645	9,67
Zachodniopomorskie	713	4,15	667	3,86	637	3,66	724	4,19	717	4,21

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

TABELA 27. Liczba osób aktywnych zawodowo w Polsce oraz poszczególnych województwach w latach 2005 i 2019 (w tys. osób)

Województwo	2005	2019	2005 vs 2019 (w %)
Polska	17 161	17 019	99,17
Dolnośląskie	1 301	1 300	99,92
Kujawsko-pomorskie	924	908	98,27
Lubelskie	1 086	912	83,98
Lubuskie	492	435	88,41
Łódzkie	1 349	1 131	83,84
Małopolskie	1 469	1 487	101,23
Mazowieckie	2 322	2 619	112,79
Opolskie	423	404	95,51
Podkarpackie	897	877	97,77
Podlaskie	502	498	99,20
Pomorskie	856	1 060	123,83
Śląskie	2 056	1 911	92,95
Świętokrzyskie	627	537	85,65
Warmińsko-mazurskie	607	577	95,06
Wielkopolskie	1 538	1 645	106,96
Zachodniopomorskie	713	717	100,56

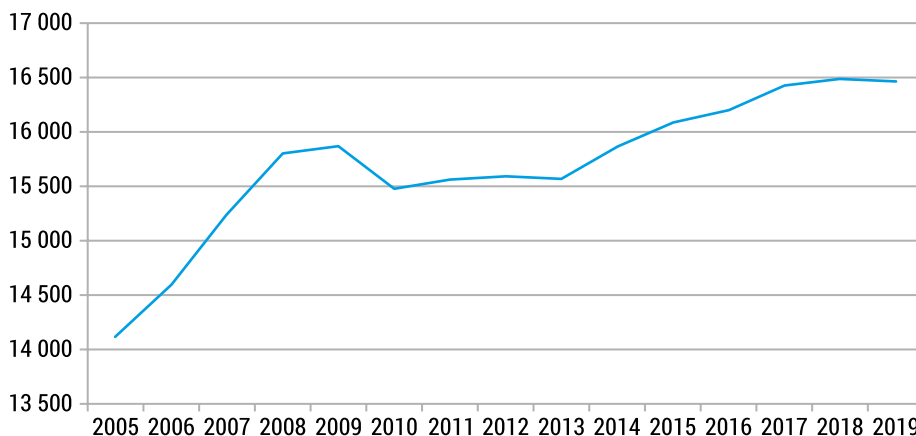
ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak już wcześniej wspomniano, zgodnie z metodologią Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) dane dotyczące zbiorowości aktywnej zawodowo dotyczą zarówno osób zatrudnionych, jak i bezrobotnych. Dopiero wyodrębnienie dwóch grup i dokonanie oddzielnej analizy pozwala na dokładniejsze oddanie sytuacji kapitału ludzkiego w kraju. Na wykresie 24 pokazane zostały zmiany zachodzące w liczbie pracujących, do których zalicza się:

- 1) osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór lub stosunek służbowy);
- 2) pracodawców i pracujących na własny rachunek, a mianowicie:
  - a) właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych w rolnictwie (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin), z pewnymi wyłączeniami w latach 2002–2009;
  - b) właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin; z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie,
  - c) inne osoby pracujące na własny rachunek, np. wykonujące wolne zawody;

- 3) osoby wykonujące pracę nakładczą;
- 4) agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów);
- 5) członków spółdzielni produkcji rolniczej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni powstałych na ich bazie oraz spółdzielni kółek rolniczych);
- 6) duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie³⁹.

Między latami 2005–2019 zanotowano zwiększenie zatrudnienia o 2 345 tys. osób, co stanowi wzrost o 16,6%. Pomimo niewielkiego spadku z lat 2009–2010, bezpośrednio wynikającego ze światowego kryzysu finansowego, który odcisnął swoje piętno na wszystkich gospodarkach światowych, w badanym okresie możemy zaobserwować stabilny ponadjednoprocentowy wzrost rok do roku (1,12%; wartość uśredniona dla wskaźników pośrednich).

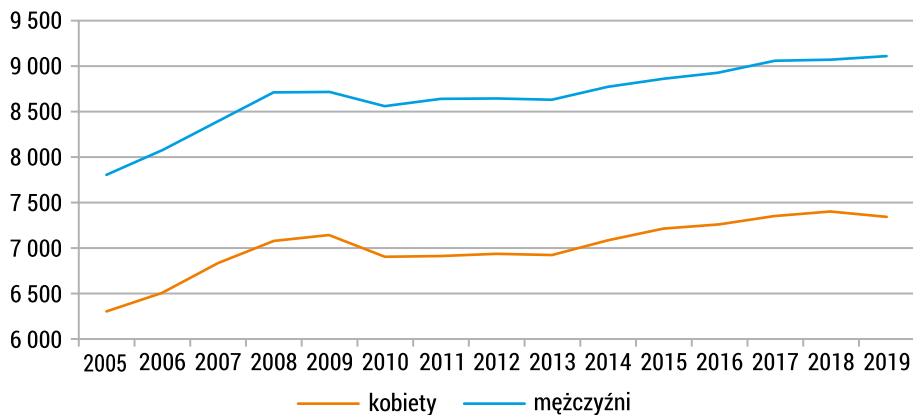

WYKRES 24. Zmiany w liczbie osób aktywnych zawodowo – pracujący w Polsce w latach 2005–2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dynamika zmian nie różniła się diametralnie pomiędzy płciami. Choć w 2019 roku liczba zatrudnionych mężczyzn była o 24% wyższa niż kobiet, to wciąż we wszystkich badanych latach poziom ten był niemalże identyczny (jego minimalna wartość wynosiła 22,1% w 2009, a maksymalna 25,1% w 2011 roku, gdzie średnia dla całego badanego okresu wynosiła 23,6%). Warto tu podkreślić, że przez 15 lat liczba osób zatrudnionych w obu grupach wzrosła o ponad 16%, co z punktu widzenia kondycji gospodarki narodowej jest zjawiskiem bardzo pozytywnym.

³⁹ Za: <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3399,pojecie.html> (dostęp: 4.01.2022).

WYKRES 25. Zmiany w liczbie aktywnych zawodowo według kryterium płci w Polsce w latach 2005–2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zmiany w poziomie zatrudnienia nie rozkładały się już tak jednorodnie, patrząc z perspektywy poszczególnych województw i w porównaniu z ogółem aktywnych zawodowo. Tylko w dwóch z nich, lubelskim i łódzkim, odnotowany został spadek w porównaniu z 2005 rokiem (odpowiednio o 7% i 2%). Średnia dla całego kraju wynosiła +17%, ale była ona windowana głównie przez województwo mazowieckie (wzrost o 28%). Choć w ujęciu procentowym to pomorskie było liderem w tym zakresie ze wzrostem na poziomie 49% (z 694 tys. osób do 1 mln 031 tys. osób), to w wartościach bezwzględnych przodowało województwo mazowieckie, w którym liczba pracujących w tym okresie wzrosła aż o 559 tys. osób. Wartość ta jest większa niż w dziesięciu ostatnich jednostkach administracyjnych razem wziętych. Warto odnotować fakt, że trzy najdynamiczniej rozwijające się w tym zakresie województwa (mazowieckie, wielkopolskie i pomorskie) stworzyły więcej miejsc pracy niż wszystkie pozostałe łącznie (1 mln 224 tys. w porównaniu z 1 mln 221 tys.). Można domniemywać, że rozwój takich ośrodków jak Warszawa czy Poznań miał na to kluczowy wpływ i pociągnął za sobą emigrację zarobkową pomiędzy poszczególnymi województwami.

Województwo podlaskie w tej statystyce uplasowało się w środku stawki, z 12-procentowym wzrostem, co oznacza wzrost na poziomie 53 tys. osób zatrudnionych (z 430 tys. w 2005 roku do 483 tys. w roku 2019), który stanowił zaledwie 2,93% ogółu zatrudnionych w całym kraju (trzeci najniższy wynik w grupie wszystkich województw, zaraz po lubuskim i opolskim). Lata 2009 i 2010 odbiły się na stanie zatrudnienia w Podlaskiem zdecydowanie bardziej niż dla uśrednionych zmian ogólnokrajowych. O ile przy porównaniu 2013 roku z 2009 spadek zatrudnienia w Polsce wynosił 1,9% w relacji do poprzedniego badanego okresu (co pokazuje tabela 28), o tyle w województwie podlaskim odnotowany został spadek aż o 8,7%. W kolejnych badanych okresach różnica pomiędzy średnią krajową nie wynosiła więcej niż o 0,9%.

TABELA 28. Zmiany w liczbie pracujących według województw w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. osób)

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	14 116	100,00	15 868	100,00	15 568	100,00	16 423	100,00	16 461	100,00
Dolnośląskie	1 004	7,11	1 144	7,21	1 056	6,78	1 234	7,51	1 257	7,64
Kujawsko-pomorskie	741	5,25	829	5,22	761	4,89	862	5,25	872	5,30
Lubelskie	931	6,60	982	6,19	958	6,15	867	5,28	863	5,24
Lubuskie	398	2,82	407	2,56	405	2,60	429	2,61	426	2,59
Łódzkie	1 114	7,89	1 277	8,05	1 248	8,02	1 122	6,83	1 090	6,62
Małopolskie	1 245	8,82	1 297	8,17	1 315	8,45	1 426	8,68	1 445	8,78
Mazowieckie	1 979	14,02	2 479	15,62	2 408	15,47	2 487	15,14	2 538	15,42
Opolskie	351	2,49	386	2,43	346	2,22	403	2,45	391	2,38
Podkarpackie	748	5,30	887	5,59	800	5,14	848	5,16	832	5,05
Podlaskie	430	3,05	496	3,13	453	2,91	482	2,93	483	2,93
Pomorskie	694	4,92	789	4,97	894	5,74	1 008	6,14	1 031	6,26
Śląskie	1 666	11,80	1 856	11,7	1 903	12,22	1 886	11,48	1 865	11,33
Świętokrzyskie	508	3,60	583	3,67	554	3,56	519	3,16	515	3,13
Warmińsko-mazurskie	483	3,42	563	3,55	529	3,40	558	3,40	558	3,39
Wielkopolskie	1 274	9,03	1 296	8,17	1 366	8,77	1 602	9,75	1 602	9,73
Zachodniopomorskie	551	3,90	598	3,77	572	3,67	690	4,20	694	4,22

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ostatnią badaną grupą są osoby bezrobotne. Patrząc na dane zawarte w tabeli 29, można zauważyć znaczący spadek pod względem liczby bezrobotnych, czyli osób między 15. a 74. rokiem życia, które spełniają jednocześnie trzy warunki:

- w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi,
- aktywnie poszukiwały pracy, tzn. podjęły konkretne działania w ciągu czterech tygodni (wliczając jako ostatni – tydzień badany), aby znaleźć pracę,
- były gotowe (zdolne) podjąć pracę w okresie: według BAEL – w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym, według NSP 2002 i NSP 2011 – w tygodniu badanym lub następnym⁴⁰.

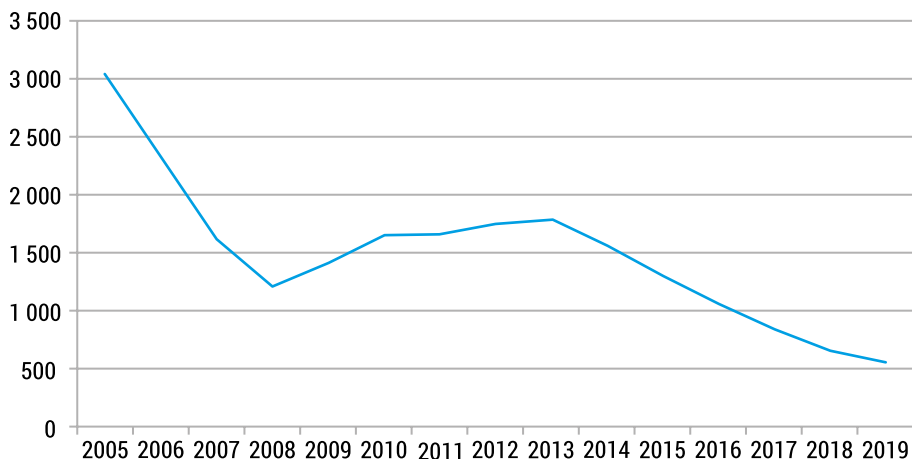
W ciągu 14 lat ujętych w badaniu liczba osób znajdujących się na bezrobociu spadła aż o 2 mln 487 tys. W roku 2019 zarejestrowanych było 558 tys. osób, co stanowi spadek o 81,6% względem roku 2005. Zmiana ta nie była jednak stabilna w czasie. Wskutek kryzysu finansowego na rynkach światowych, który swój szczyt miał na przełomie 2008 i 2009 roku, procesy gospodarcze zmniejszające poziom bezrobocia gwałtownie wyhamowały. O ile między latami 2005–2007 mieliśmy do czynienia z sukcesywnym spadkiem liczby bezrobotnych (w 2006 roku w porównaniu z 2005 o 23,02%, w 2007 o 30,93%, a w 2008 o 25,2%), o tyle kolejne pięć lat charakteryzowało się wzrostem tego wskaźnika. W tym okresie liczebność badanej grupy wzrosła o 582 tys., co dawało wzrost na poziomie 48,05%. Dopiero w roku 2016 liczba osób aktywnie poszukujących pracy wróciła do stanu sprzed załamania się rynków.

Począwszy od 2013 roku tendencja w gospodarce się zmieniła i aż do 2019 roku charakteryzowała się ciągłym spadkiem liczby osób bezrobotnych, osiągając średnioroczne tempo spadku na poziomie 18%. W tym czasie 1 mln 235 tys. osób przestało być bezrobotnymi.

W badanym okresie nie jest widoczna wysoka dysproporcja między liczbą bezrobotnych kobiet i mężczyzn. W ciągu 15 lat współczynnik korelacji pomiędzy corocznymi danymi odnoszącymi się do poziomu bezrobocia w obu grupach był na poziomie 0,99, czyli wystąpiła korelacja dodatnia o bardzo silnej zależności, co klarownie widać na wykresie 27. W zaprezentowanych na nim danych liczbowych doszukiwać się można wpływu kryzysu gospodarczego. O ile w pierwszych czterech badanych latach dysproporcja pomiędzy kobietami a mężczyznami sięgała średniorocznie 3%, o tyle już w kolejnych (2009–2018) osiągnęła średni poziom 11% (wahania między 5,66% w 2012 a 18,46% w 2018 roku). Oznaczać to może, że w trakcie kryzysu gospodarczego oraz jeszcze kilka lat po nim to mężczyźni stanowili o wiele liczniejszą grupę bezrobotnych, choć wpływ na ten stan rzeczy miały z pewnością emigracja zarobkowa za granicę oraz programy społeczne wprowadzone przez rząd w tym okresie. Jeśli weźmiemy pod uwagę wskaźnik liczby kobiet przypadających na liczbę mężczyzn

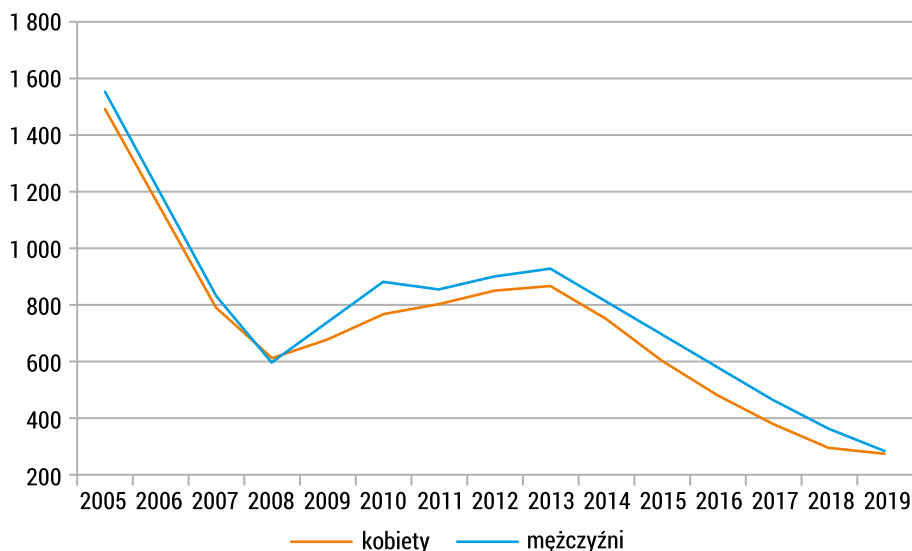
⁴⁰ <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/14,pojecie.html> (dostęp: 21.09.2021).

w Polsce, który w analizowanych latach był na poziomie 110 (na 100 mężczyzn w kraju przypadało 110 kobiet), oznaczać to może, że po 2009 roku to mężczyźni stali się głównie „ofiarami” kryzysu finansowego.

WYKRES 26. Zmiany w liczbie aktywnych zawodowo – bezrobotni w Polsce w latach 2005–2019 (w tys. osób)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

WYKRES 27. Zmiany w liczbie aktywnych zawodowo – bezrobotni według kryterium płci w Polsce w latach 2005–2019 (w tys. osób)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W tabeli 29 zamieszczono dane liczbowe opisujące zmiany pod względem liczby bezrobotnych w podziale na województwa, wskazujące na wysoką niejednorodność tych procesów pomiędzy różnymi regionami. Choć w 2019 roku w każdej z badanych jednostek administracyjnych doszło do zmniejszenia się liczby bezrobotnych względem 2005 roku, to zaobserwowane różnice są znaczące. Liderem w tym zakresie było województwo lubuskie, w którym liczba bezrobotnych spadła z 94 tys. osób w 2005 roku do zaledwie 9 tys. w roku 2019. Spadek był zatem na poziomie 90,43%, co jest wynikiem o 10 punktów procentowych lepszym niż średnia dla całego kraju wynosząca 81,67%.

W Podlaskiem w badanych latach liczba bezrobotnych spadła z 72 tys. w 2005 do 15 tys. w 2019 roku. Na tle innych jednostek administracyjnych województwo podlaskie uplasowało się na czwartym miejscu od końca ze spadkiem wynoszącym 79,17%. Jedynie w Mazowieckiem, Podkarpackiem i Lubelskiem ta statystyka była gorsza (odpowiednio 76,68%, 69,8% oraz 67,74%).

W odniesieniu do tabeli 29 warto zwrócić uwagę na wpływ wcześniej wspomnianego kryzysu gospodarczego, który znacząco ograniczył spadek liczby bezrobotnych na rynku. Porównując rok 2013 (moment wychodzenia z kryzysu) z 2005, można zauważyć, że województwo podlaskie było piąte od końca, biorąc pod uwagę procentowy spadek bezrobocia:

- 1) podkarpackie – spadek względem 2005 roku o 10,07%,
- 2) małopolskie – spadek o 28,57%,
- 3) lubelskie – spadek o 29,03%,
- 4) świętokrzyskie – spadek o 30,25%,
- 5) podlaskie – spadek o 30,56%.

Względem średniej krajowej wynoszącej 41,12% odnotowano zatem spadek o blisko 10 punktów procentowych. Jeszcze gorzej statystyka ta wypadła na tle województw, które ze skutkami kryzysu poradziły sobie najlepiej:

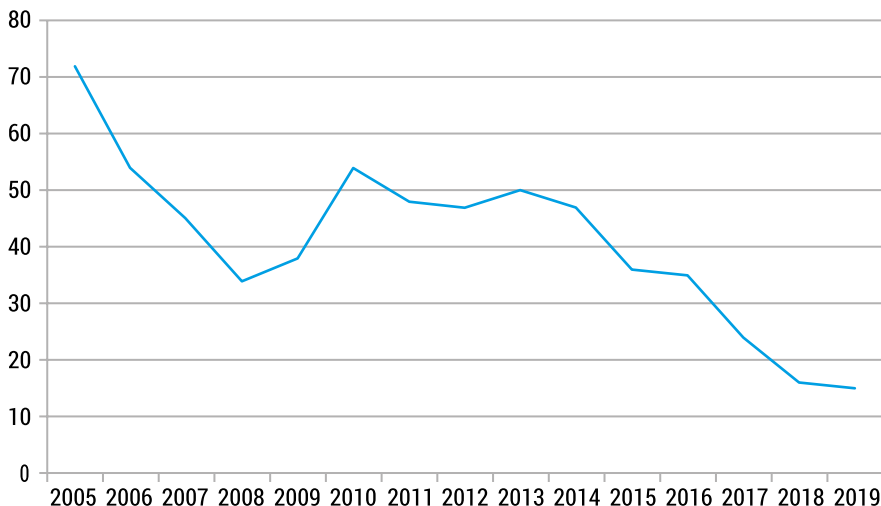
- 1) opolskie – w 2013 roku spadek o 50% względem roku 2005,
- 2) wielkopolskie – spadek o 50%,
- 3) dolnośląskie – spadek o 54,88%,
- 4) zachodniopomorskie – spadek o 60,49%.

Można mówić o dużej zbieżności spadku liczby osób bezrobotnych w całym kraju w porównaniu z województwem podlaskim. Średnioroczne tempo spadku w latach 2005–2019 wynosiło w Polsce 10,2%, w Podlaskiem zaś utrzymało się na poziomie 8,7%. Co prawda luka pomiędzy tymi dwoma wartościami istnieje i negatywnie wpływa na stan lokalnej gospodarki, ale trzeba pamiętać o relatywnie dużym udziale prac sezonowych na Podlasiu, które nie mają pełnego odzwierciedlenia w statystykach.

TABELA 29. Zmiany w liczbie bezrobotnych według województw w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. osób)

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	3 045	100,00	1 411	100,00	1 793	100,00	844	100,00	558	100,00
Dolnośląskie	297	9,75	128	9,07	134	7,47	60	7,11	43	7,71
Kujawsko-pomorskie	183	6,01	96	6,80	108	6,02	50	5,92	36	6,45
Lubelskie	155	5,09	105	7,44	110	6,13	67	7,94	50	8,96
Lubuskie	94	3,09	43	3,05	43	2,40	16	1,90	9	1,61
Łódzkie	235	7,72	105	7,44	156	8,70	54	6,40	41	7,35
Małopolskie	224	7,36	112	7,94	160	8,92	62	7,35	42	7,53
Mazowieckie	343	11,26	158	11,20	209	11,66	126	14,93	80	14,34
Opolskie	72	2,36	42	2,98	36	2,01	18	2,13	13	2,33
Podkarpackie	149	4,89	99	7,02	134	7,47	78	9,24	45	8,06
Podlaskie	72	2,36	38	2,69	50	2,79	24	2,84	15	2,69
Pomorskie	162	5,32	54	3,83	100	5,58	45	5,33	29	5,20
Śląskie	390	12,81	134	9,50	205	11,43	77	9,12	46	8,24
Świętokrzyskie	119	3,91	71	5,03	83	4,63	39	4,62	22	3,94
Warmińsko-mazurskie	124	4,07	52	3,69	68	3,79	43	5,09	19	3,41
Wielkopolskie	264	8,67	105	7,44	132	7,36	52	6,16	43	7,71
Zachodniopomorskie	162	5,32	69	4,89	64	3,57	34	4,03	23	4,12

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

WYKRES 28. Zmiany w liczbie osób aktywnych zawodowo – bezrobotni w województwie podlaskim w latach 2005–2019 (w tys. osób)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Chcąc w pełni zrozumieć, w jaki sposób zmieniały się nastroje gospodarcze, a co za tym idzie – możliwość tworzenia nowych miejsc pracy i zmiany statusu osoby aktywnej zawodowo, konieczne jest zrozumienie i poznanie dynamiki zmian wskaźnika aktywności zawodowej. Wskaźnik ten definiuje udział aktywnych zawodowo osób w ogólnej liczbie ludności na analizowanym terenie.

Metodologia badania tego wskaźnika przez GUS opiera się na badaniach kwartalnych i na potrzeby ujednoczenia tej analizy przyjęty został okres IV kwartału. Podobnie jak przy analizie poziomu aktywności zawodowej w Polsce, również w przypadku wskaźnika tej aktywności można zaobserwować dwie odmienne fale pokazane na wykresie 29, odzwierciedlające dynamikę zmian w latach 2005–2019. Choć w ciągu 15 lat różnica pomiędzy zarejestrowanym minimum a maksimum tego indeksu wynosi zaledwie 2,7 punktu procentowego (minimum odnotowane w IV kwartale 2007 roku, maksimum w analogicznym okresie 2017 roku), począwszy od roku 2005 odnotowywany był systematyczny spadek tego indeksu aż do roku 2018. Był on jednak niewielki, średniorocznie oscylował w okolicy 0,2 punktu procentowego.

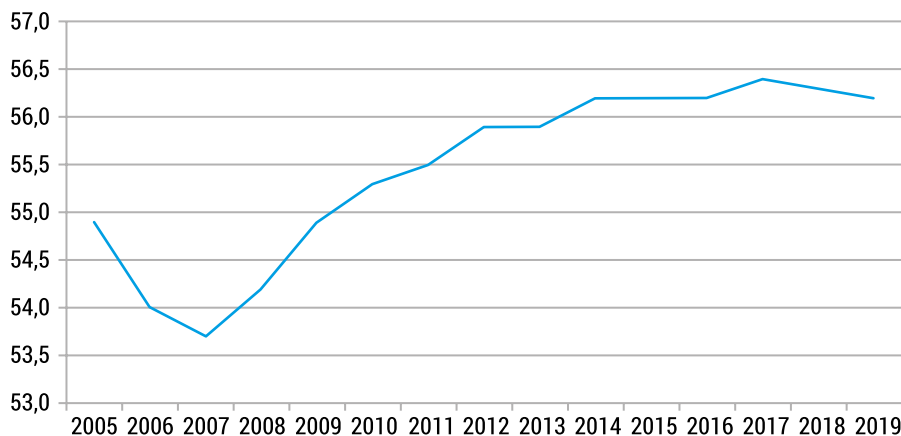
Patrząc przez pryzmat podziału administracyjnego kraju, można zauważyć spore różnice pomiędzy zmianami tego wskaźnika w różnych województwach, które sięgały nawet 13,8% (8,3 punkty procentowe). W analizowanych latach zdecydowanie najlepiej wskaźnik ten zmienił się w województwie pomorskim, gdzie odnotowany został wzrost indeksu o 5,2 punktu procentowego (z 53,6% w 2005 do 58,8% w 2019 roku). Nie był to jednak najwyższy wynik osiągnięty na koniec badanego okresu, gdyż tym pochwalić się mogło województwo mazowieckie z indeksem na poziomie 60,3% (wart odnotowania jest także fakt, że zmiana o 4,2 punktu procentowego była drugim najlepszym wynikiem osiągniętym w piętnastoletnim okresie

badawczym). W Polsce na koniec 2019 roku wskaźnik ten wynosił 56,2%. Jedynie pięć województw osiągnęło lepszy wynik (wspomniane wcześniej pomorskie i mazowieckie oraz wielkopolskie – 58,9%, dolnośląskie – 57,1%, małopolskie – 56,3%).

Niestety w ciągu lat 2005–2019 nie we wszystkich województwach wskaźnik ten się poprawił. Osiągnął on ujemną wartość w województwach:

- lubuskim –0,1%,
- podkarpackim –0,1%,
- podlaskim –0,3%,
- zachodniopomorskim –0,3%,
- kujawsko-pomorskim –0,5%,
- świętokrzyskim –0,5%,
- lubelskim –2,2%.

Powyżej przytoczone wartości obejmują jednak okres kryzysu gospodarczego, który sprawił, że aż w jedenastu województwach doszło do zmniejszenia aktywności zawodowej (porównując rok 2009 z 2005). Jeśli wyjmiemy ten przedział i porównamy koniec badanego okresu z rokiem 2009, okazuje się, że już tylko trzy województwa osiągnęły ujemny wzrost opisywanego indeksu (podkarpackie –2,5%, świętokrzyskie –2,1% oraz lubelskie –1,2%). Podlaskie w tym samym okresie uzyskało wzrost na poziomie 1%, co stanowiło wynik jedynie o 0,3% gorszy niż średnia krajowa.

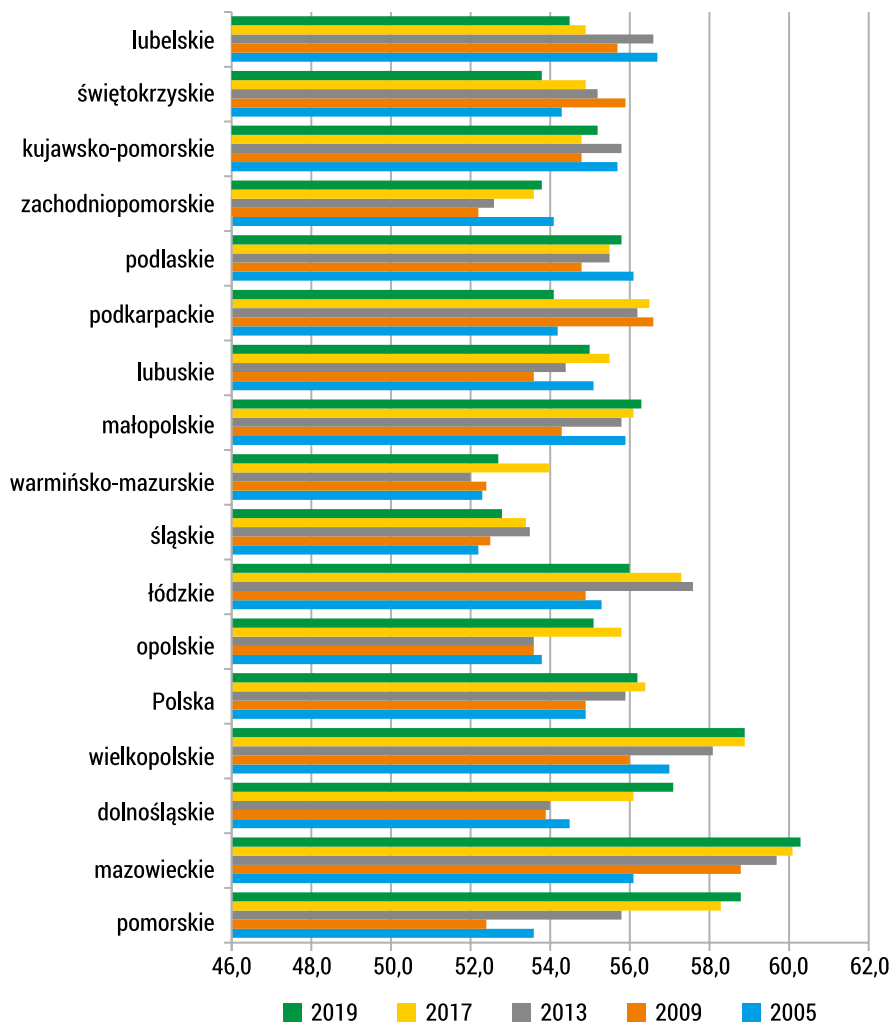
WYKRES 29. Zmiany wskaźnika aktywności zawodowej w Polsce w latach 2005–2019 (IV kwartał)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ujęciu ogólnokrajowym wskaźnik ten różni się zasadniczo z punktu widzenia płci. W badanym okresie zdecydowanie aktywniejszą grupą zawodową byli mężczyźni, wśród których wskaźnik aktywności zawodowej kształtował się na poziomie 63,9% przy maksymalnych odchyleniach wynoszących –2 punkty procentowe w 2007 roku (minimum w okresie 15 lat) oraz +1,3 punktu procentowego (maksimum osiągnięte w roku 2017). Wskazuje to na wysoką stabilność aktywności zawodowej

mężczyzn przy jednoczesnej poprawie tego indeksu o 0,2 punkty procentowe rok do roku w całym badanym okresie, aby finalnie z poziomu 62,8% (rok 2005) wzrosnąć do 65% (rok 2019).

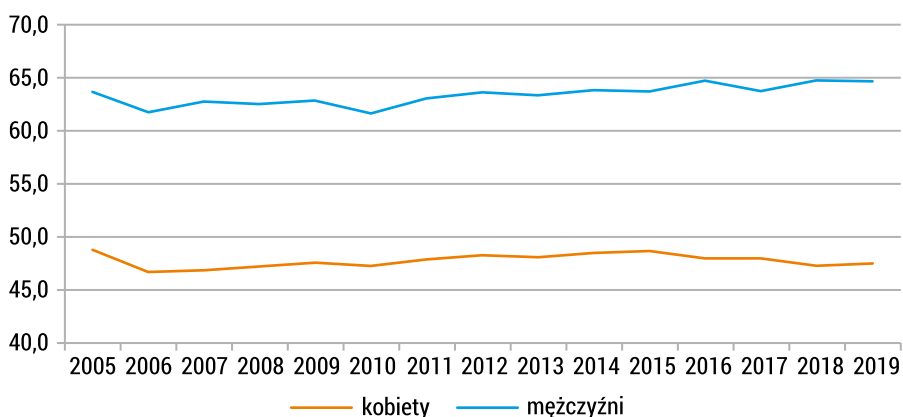
Wśród kobiet wskaźnik ten osiągał niższe wartości. Ani razu w badanym okresie nie przekroczył 50%, osiągając poziom od 46,3% w 2007 roku do 48,5% w roku 2014. Przez 15 lat wskaźnik ten zmienił się nieznacznie – wzrost był na poziomie 0,5% (rok 2005 – 47,7%, rok 2019 – 48,2%).

WYKRES 30. Zmiany wskaźnika aktywności zawodowej w Polsce w wybranych latach według województw (dane średnioroczne)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza wskaźnika aktywności zawodowej z perspektywy ogólnokrajowej wskazała na znaczące różnice tam, gdzie kryterium była płeć. Nie inaczej wyglądało to w województwie podlaskim, co pokazuje wykres 31. W ciągu 15 lat w grupie mężczyzn zamieszkujących ten teren odnotowano wzrost o zaledwie 1% (63,7% w 2005 i 64,7% w 2019 roku), przy minimum 61,7% osiągniętym w roku 2010 oraz maksimum 64,8% z roku 2016. O ile u mężczyzn mieliśmy do czynienia ze wzrostem, o tyle w grupie kobiet miała miejsce odwrotna tendencja. Porównując skrajne okresy badawcze, wskaźnik aktywności zawodowej kobiet z województwa podlaskiego zmniejszył się o 1,3 punktu procentowego (48,8% w 2005 i 47,5% w 2019 roku). Jest to niepokojące zjawisko, które nie znajduje potwierdzenia w trendach ogólnokrajowych, gdzie w porównywalnym okresie mieliśmy do czynienia ze wzrostem na poziomie 0,5%.

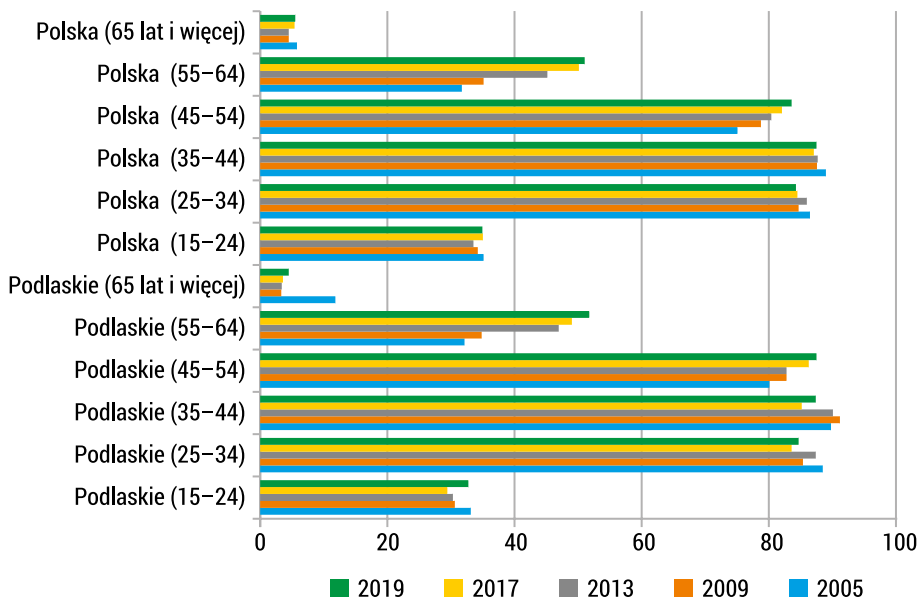

WYKRES 31. Wskaźnik aktywności zawodowej według płci w województwie podlaskim w latach 2005–2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizować ten wskaźnik można również z punktu widzenia kryterium wieku. O ile w trzech najmłodszych grupach różnił się on w niewielkim stopniu (pomiędzy 0,4% a 3,8%), o tyle w grupach starszych (45–54 oraz 55–64 lata) mieliśmy do czynienia z dynamiczną aktywizacją zawodową. Dane te znajdują potwierdzenie zarówno w liczbach odnoszących się do województwa podlaskiego, jak i w danych ogólnokrajowych.

W Polsce pomiędzy rokiem 2005 a 2019 najbardziej wzrosła aktywność zawodowa w grupie wiekowej 55–64 lata. W tym czasie wskaźnik ten wzrósł aż o 19,3%, osiągając w 2009 roku poziom 51%. Pozytywne symptomy wystąpiły również w grupie wiekowej 45–54 lata, gdzie indeks ten osiągnął 83,5%, co dało wzrost na poziomie 8,5%. Dane ogólnokrajowe znajdują potwierdzenie w województwie podlaskim, gdzie w grupie 55–64 lata nastąpił wzrost o 19,6% (z 32,1% w 2005 do 51,7% w 2019 roku), a w przedziale wiekowym 45–54 lata wynosił on 7,4%.

WYKRES 32. Dynamika zmian wskaźnika aktywności zawodowej według kryterium wieku w Polsce oraz w województwie podlaskim w wybranych latach (dane za IV kwartał)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

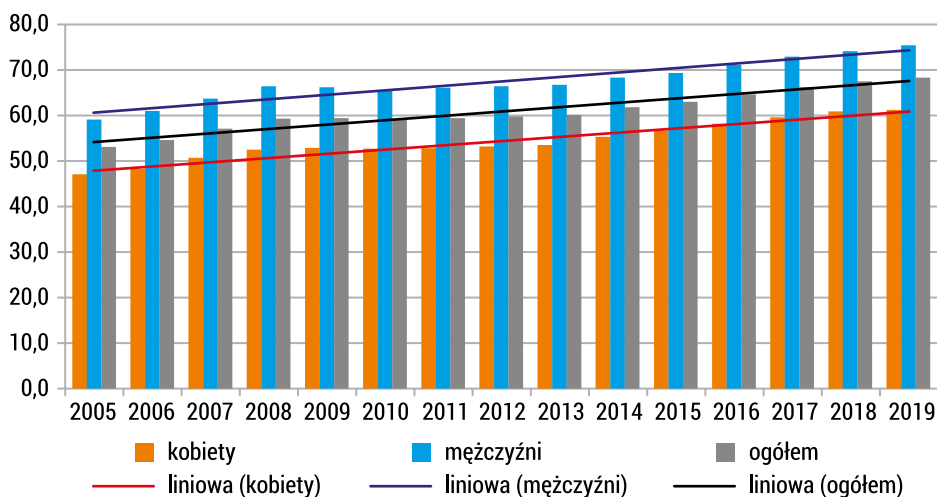
Aby w pełni zrozumieć zmiany zachodzące w Polsce oraz w województwie podlaskim z punktu widzenia rozwoju oraz kształtowania się zmian w obszarze kapitału ludzkiego, konieczne jest dokonanie analizy wskaźnika zatrudnienia, który traktuje tylko i wyłącznie o udziale ludzi pracujących (w podziale na odpowiednie kategorie) w ogólnej liczbie ludności z danej kategorii⁴¹. Zgodnie z metodologią badań prowadzonych przez GUS (zgodnie z BAEL) kategorie podzielone są według:

- grup wieku i miejsca zamieszkania,
- płci i miejsca zamieszkania,
- poziomu wykształcenia,
- wieku i płci,
- wieku produkcyjnego i płci.

Analizując wskaźnik zatrudnienia w ujęciu ogólnokrajowym prezentowany na wykresie 33, można zauważyć stabilną tendencję wzrostową (linie ciągłe) w całym badanym okresie. Pomiędzy skrajnymi latami ujętymi w badaniu wzrost wskaźnika zatrudnienia w Polsce dla kobiet i mężczyzn razem wyniósł 15,2% (od 53% w 2009 do 68,2% w 2019 roku). Wzrost ten był jednak niejednorodny między płciami – różnica między kobietami a mężczyznami wynosiła 2,2 punkty procentowe. Lepszą

⁴¹ <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/884,pojecie.html> (dostęp: 4.01.2022).

dynamiką zmian charakteryzowała się grupa mężczyzn, w której przez 15 lat odnotowano wzrost opisywanego indeksu o 16,3 punkty procentowe (59% w 2005 do 75,3% w 2019 roku). Różnica pomiędzy tym wskaźnikiem w 2005 a 2019 roku w grupie kobiet wynosiła 14,1 punktów procentowych.

WYKRES 33. Zmiany wskaźnika zatrudnienia w Polsce w latach 2005–2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kryzys gospodarczy mający miejsce pod koniec pierwszej dekady XXI wieku zauważalnie odbił się na dynamice zmian wskaźnika zatrudnienia – lata 2009 i 2010 są jedynymi okresami ujętymi w zestawieniu, kiedy wartości te dla obu grup analizowane oddzielnie i wspólnie uzyskiwały ujemną wartość (wyjąwszy zmianę wskaźnika w 2009 roku w grupie kobiet).

TABELA 30. Zmiany wskaźnika zatrudnienia w Polsce według województw w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w %)

Województwo	2005	2009	2013	2017	2019
Polska	53,00	59,30	60,00	66,10	68,20
Dolnośląskie	49,50	57,90	58,20	66,20	70,10
Kujawsko-pomorskie	51,70	56,80	58,20	63,40	66,10
Lubelskie	56,20	58,50	60,60	63,40	65,10
Lubuskie	51,30	56,20	58,00	65,20	67,10
Łódzkie	54,30	60,60	61,60	68,80	69,20
Małopolskie	55,10	60,10	59,50	65,90	67,80
Mazowieckie	57,70	64,80	65,60	70,10	72,60

Województwo	2005	2009	2013	2017	2019
Opolskie	52,80	58,00	59,60	66,70	68,20
Podkarpackie	52,40	58,00	56,70	62,90	63,70
Podlaskie	57,00	61,70	61,50	66,00	68,30
Pomorskie	51,10	58,10	59,20	67,70	70,70
Śląskie	49,70	57,50	58,00	64,30	65,90
Świętokrzyskie	51,70	59,30	58,00	63,60	65,40
Warmińsko-mazurskie	49,00	56,10	54,50	60,80	63,40
Wielkopolskie	54,10	60,20	62,10	69,20	70,70
Zachodniopomorskie	48,50	54,90	57,10	63,00	65,90

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 30 wskazuje na niejednorodny wzrost wskaźnika zatrudnienia pomiędzy poszczególnymi województwami zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i we wzroście w ujęciu procentowym. Średnio w całym kraju odnotowany został wzrost wskaźnika o 15,2 punkty procentowe. W siedmiu jednostkach administracyjnych wskaźnik ten był wyższy, osiągając najwyższy wzrost na poziomie 20,6 punktu procentowego w województwie dolnośląskim. Na kolejnych miejscach znalazły się województwa pomorskie (19,6 punktu procentowego) i zachodniopomorskie (17,4 punktu procentowego). Najniższą dynamiką zmiany charakteryzowały się trzy wschodnie województwa. Pomiedzy 2005 a 2019 rokiem zmiany te wynosiły:

- 1) województwo podkarpackie – wzrost o 11,3 punktu procentowego,
- 2) województwo podlaskie – wzrost o 11,3 punktu procentowego,
- 3) województwo lubelskie – wzrost o 9,9 punktu procentowego.

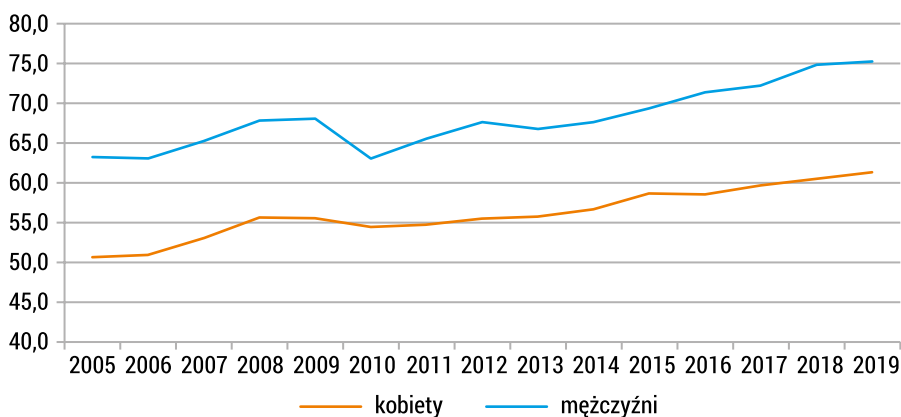
Niestety również patrząc z perspektywy wzrostów w ujęciu procentowym, województwo podlaskie na tle średniej krajowej oraz w porównaniu z innymi jednostkami administracyjnymi w kraju wypadło bardzo słabo. W momencie gdy w ciągu 15 lat w Polsce omawiany wskaźnik wzrósł o 28,66%, to w Podlaskiem nie przekroczył on nawet 20%. W badanym okresie wzrost ten wyniósł 19,82% i jedynie w województwie lubelskim był on niższy (15,84%). Ta statystyka wygląda jeszcze gorzej po zestawieniu wspomnianych regionów z tymi, które między 2005 a 2019 rokiem odnotowały najdynamiczniejszy wzrost wskaźnika zatrudnienia:

- 1) dolnośląskie – 41,62%,
- 2) pomorskie – 38,36%,
- 3) zachodniopomorskie – 35,88%.

Trzeba tu jednak zwrócić uwagę na fakt, że poziom wskaźnika zatrudnienia różnił się znacząco na początku badanego okresu. W 2005 roku w województwie podlaskim osiągnął on 57%, co było drugim najlepszym wynikiem w kraju,

zaraz po województwie mazowieckim, które mogło pochwalić się wskaźnikiem zatrudnienia na poziomie 57,7% (przy średniej krajowej wynoszącej 53%). Również na koniec badanego okresu województwo podlaskie uplasowało się ponad średnią krajową. W całym kraju w 2019 roku opisywany wskaźnik wyniósł 68,3%, taki sam jak w Podlaskiem (o 4,3 punktu procentowego mniej niż lider zestawienia – województwo mazowieckie).

Optymistyczny jest również fakt, że bez względu na płeć w badanych 15 latach zaobserwowany został stabilny trend rosnący w poziomie wskaźnika zatrudnienia w województwie podlaskim. W tym okresie średnioroczny wzrost badanego indeksu wynosił w grupie mężczyzn 1,29%, a u kobiet 1,39%, pomimo załamania z 2010 roku, kiedy to wskaźnik ten zaliczył dynamiczny spadek (u mężczyzn na poziomie 7,34%, u kobiet 1,98%). W województwie podlaskim w 2019 roku odsetek mężczyzn w wieku od 15. do 64. roku życia, pracujących zawodowo, wyniósł 75,3%, co stanowiło wzrost o 12 punktów procentowych względem początku badanego okresu. Przez 15 lat wskaźnik poprawił się aż o 18,96%. Wśród kobiet zanotowany został wzrost o 10,7 punktu procentowego (z 50,7% w 2005 do 61,4% w 2019 roku), co poprawia ten indeks o 21,1%.

WYKRES 34. Wskaźnik zatrudnienia według płci w województwie podlaskim w latach 2005–2019

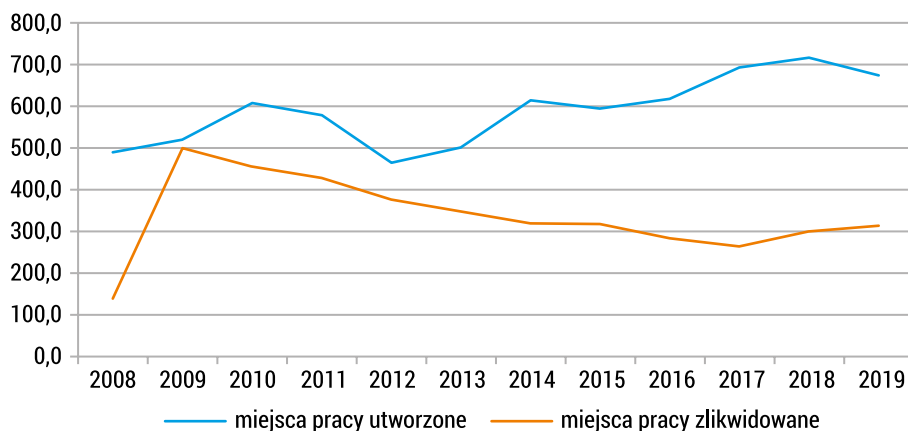
ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dane dotyczące nowo utworzonych i zlikwidowanych miejsc pracy są zbierane przez GUS od 2008 roku, a co za tym idzie, tylko ten okres może zostać poddany analizie. Bazując na opisie zmiennej, którą posługuje się Główny Urząd Statystyczny, za nowo utworzone miejsca pracy rozumieć można te powstałe w wyniku zmian organizacyjnych, rozszerzenia lub zmiany profilu działalności oraz wszystkie miejsca pracy w jednostkach nowo powstałych, nieuwzględniające osób pracujących w jednostkach budżetowych, działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Na wykresie 35 umieszczone zostały dwie grupy danych w ujęciu rok do roku – nowe miejsca pracy oraz zlikwidowane miejsca pracy. Przez cały badany okres średniorocznie powstawało około 590 tys. nowych miejsc pracy – najwyższy wzrost

odnotowany został w 2018 roku (717,8 tys.), najmniejszy zaś w 2012 roku (465 tys.). Na 12 badanych lat jedynie w czterech okresach mieliśmy do czynienia ze spadkiem tej liczby przy porównaniu rok do roku – przypadało to na czas kryzysu gospodarczego z drugiej dekady obecnego milenium (rok 2011 i 2012) oraz w latach 2015 i 2019.

Z punktu widzenia gospodarki oraz możliwości znalezienia zatrudnienia przez osoby bezrobotne optymalna jest duża luka pomiędzy utworzonymi miejscami pracy a tymi, które ulegają likwidacji. W całym badanym okresie jedynie w roku 2009 mieliśmy do czynienia ze zbliżeniem się obu wartości, kiedy to różnica między nimi wynosiła zaledwie 20,2 tys. W kolejnych czterech latach zaczęła ona rosnąć (wyjąwszy rok 2012, kiedy odnotowana została druga najmniejsza różnica pomiędzy tymi zmiennymi, wynosząca 88,5 tys., co wynikało z rekordowej liczby ponad 501 tys. zlikwidowanych miejsc pracy). Począwszy od roku 2014 można zaobserwować poprawiającą się sytuację na rynku pracy, kiedy to średniorocznie (od 2014 do 2018 roku włącznie) różnica pomiędzy nowymi miejscami pracy a tymi zlikwidowanymi wynosiła ponad 351 tys.

WYKRES 35. Nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy w Polsce w latach 2008–2019 (w tys.)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując dane liczbowe zamieszczone w tabeli 31, widać duże dysproporcje pomiędzy poszczególnymi regionami w ramach liczby nowych miejsc pracy tworzonych w danym województwie. W głównej mierze wynika to z nierównomiernego rozłożenia potencjału gospodarczego między regionami, ale również m.in z kwestii demograficznych, umiejscowienia ośrodków przemysłowych i aglomeracji miejskich, które w naturalny sposób przyciągają przedsiębiorców, a co za tym idzie – także nowe miejsca pracy. W wybranych do analizy latach za każdym razem najwięcej miejsc pracy powstawało w trzech województwach:

- 1) mazowieckim,
- 2) śląskim,
- 3) wielkopolskim.

Na drugim końcu tego zestawienia zamiennie występowały cztery województwa:

- 1) warmińsko-mazurskie,
- 2) opolskie,
- 3) podlaskie,
- 4) lubuskie.

O tym jak duża jest dysproporcja w tworzonych miejscach pracy, może świadczyć fakt, że w roku 2019 w czterech wyżej wymienionych jednostkach administracyjnych stworzonych było łącznie 53,6 tys. miejsc pracy (co stanowi 7,47% wszystkich miejsc pracy utworzonych w tym roku w Polsce). W tym samym czasie w województwie mazowieckim powstało ich 151,7 tys., co daje 21,13% wszystkich nowo powstałych miejsc pracy w kraju. O sile tych trzech jednostek administracyjnych, w których rokrocznie tworzonych było najwięcej miejsc pracy w kraju, może również świadczyć fakt, że w 2019 roku stworzono w nich łącznie 45,58% wszystkich nowych miejsc pracy, czyli tyle co w 12 innych województwach razem wziętych.

TABELA 31. Liczba nowo utworzonych miejsc pracy w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2009, 2013, 2017 i 2019

Województwo	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
	w tysiącach miejsc							
Polska	521,6	100,00	502,4	100,00	694,1	100,00	717,8	100,00
Dolnośląskie	41,1	7,88	42,7	8,50	57,6	8,30	47,6	6,63
Kujawsko-pomorskie	26,7	5,12	17,8	3,54	25,9	3,73	31,2	4,35
Lubelskie	16,9	3,24	18,6	3,70	24,6	3,54	28,2	3,93
Lubuskie	17,2	3,30	10,8	2,15	14,3	2,06	11,2	1,56
Łódzkie	44,7	8,57	29,8	5,93	41,0	5,91	39,5	5,50
Małopolskie	49,5	9,49	48,0	9,55	66,9	9,64	68,9	9,60
Mazowieckie	100,6	19,29	96,8	19,27	150,5	21,68	151,7	21,13
Opolskie	10,8	2,07	9,2	1,83	13,2	1,90	14,0	1,95
Podkarpackie	18,4	3,53	24,0	4,78	30,2	4,35	30,5	4,25
Podlaskie	10,1	1,94	8,6	1,71	15,3	2,20	11,6	1,62
Pomorskie	23,7	4,54	33,8	6,73	37,5	5,40	43,5	6,06
Śląskie	67,6	12,96	57,4	11,43	81,4	11,73	96,1	13,39
Świętokrzyskie	10,3	1,97	14,5	2,89	15,2	2,19	18,5	2,58
Warmińsko-mazurskie	13,5	2,59	14,3	2,85	18,1	2,61	16,8	2,34
Wielkopolskie	51,3	9,84	60,9	12,12	75,1	10,82	79,4	11,06
Zachodniopomorskie	19,2	3,68	15,0	2,99	27,4	3,95	29,1	4,05

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Choć w województwie podlaskim utworzono relatywnie niedużo nowych miejsc pracy, to zdecydowanie lepiej wygląda statystyka miejsc pracy utraconych w wyniku zmian organizacyjnych, ograniczenia lub zmiany profilu działalności. W każdym z okresów przedstawionych w tabeli 32 województwo podlaskie cechowało się najmniejszą liczbą zlikwidowanych miejsc pracy, osiągając średnioroczny poziom 6,4 tys. W ujęciu procentowym na tle kraju ta statystyka była również najlepsza (wyjąwszy rok 2017, kiedy ten udział w Podlaskiem wynosił 2,01% i był o 0,9 punktu procentowego wyższy niż osiągnięty przez województwo opolskie).

Zdecydowanie najwięcej miejsc pracy zlikwidowano w województwie mazowieckim, co wynikało bezpośrednio z najdynamiczniejszych zmian zachodzących na rynku pracy w tym regionie. W tym kontekście logiczne jest dokonanie porównania, ile nowych miejsc pracy przypadło na każde zlikwidowane. W tej statystyce województwo podlaskie plasuje się blisko średniej krajowej (2,29 miejsca), osiągając poziom 2,32 nowego miejsca na każde zlikwidowane. Jest to wynik bardzo zbliżony do tego, który osiągnęło mazowieckie (2,37) – najbogatsze i najdynamiczniej rozwijające się województwo w kraju (patrząc z perspektywy omawianych wcześniej zmian na rynku pracy). W tym zestawieniu najgorszym przelicznikiem charakteryzowało się województwo opolskie (1,69), a najkorzystniej sytuacja wyglądała w Wielkopolskiem (2,69).

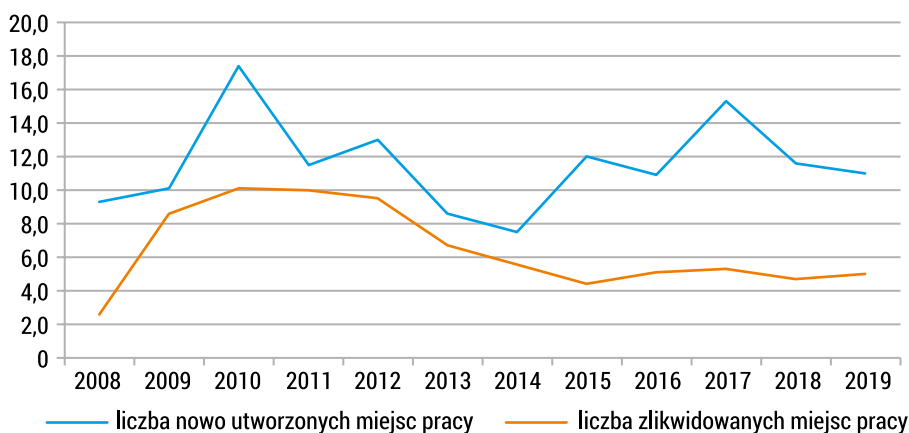
TABELA 32. Liczba zlikwidowanych miejsc pracy w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2009, 2013, 2017, 2018 i 2019

Województwo	2009	%	2013	%	2017	%	2018	%	2019	%
	w tysiącach miejsc									
Polska	501,4	100,00	347,1	100,00	264,2	100,00	300,5	100,00	314,1	100,00
Dolnośląskie	37,4	7,46	24,1	6,94	20,7	7,83	17,6	5,86	22,5	7,16
Kujawsko-pomorskie	25,3	5,05	11,0	3,17	11,7	4,43	13,0	4,33	12,1	3,85
Lubelskie	14,2	2,83	14,0	4,03	10,9	4,13	13,2	4,39	10,9	3,47
Lubuskie	17,1	3,41	10,0	2,88	6,7	2,54	6,8	2,26	5,7	1,81
Łódzkie	36,3	7,24	22,0	6,34	14,5	5,49	17,4	5,79	23,3	7,42
Małopolskie	40,1	8,00	31,5	9,08	24,1	9,12	21,8	7,25	32,9	10,47
Mazowieckie	95,3	19,01	79,6	22,93	59,1	22,37	55,9	18,60	63,9	20,34
Opolskie	10,3	2,05	6,8	1,96	2,9	1,10	5,3	1,76	8,3	2,64
Podkarpackie	27,8	5,54	14,4	4,15	12,2	4,62	14,3	4,76	12,7	4,04
Podlaskie	8,6	1,72	6,7	1,93	5,3	2,01	4,7	1,56	5,0	1,59
Pomorskie	23,8	4,75	22,7	6,54	14,9	5,64	19,1	6,36	19,0	6,05
Śląskie	63,5	12,66	40,1	11,55	30,7	11,62	46,9	15,61	39,0	12,42

Województwo	2009	%	2013	%	2017	%	2018	%	2019	%
	w tysiącach miejsc									
Świętokrzyskie	8,9	1,78	9,7	2,79	6,2	2,35	8,8	2,93	7,6	2,42
Warmińsko-mazurskie	18,1	3,61	10,5	3,03	7,9	2,99	11,2	3,73	8,2	2,61
Wielkopolskie	53,6	10,69	33,7	9,71	26,4	9,99	28,2	9,38	29,5	9,39
Zachodnio-pomorskie	21,1	4,21	10,5	3,03	9,9	3,75	16,3	5,42	13,7	4,36

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Porównując wykresy 36 i 37, można zauważyć, że ogólne tendencje mające miejsce w kraju w dużym stopniu przekładały się na realia w województwie podlaskim. Za optymalną sytuację można uznać taką, w której przy rosnącej liczbie nowych miejsc pracy spada jednocześnie liczba miejsc likwidowanych i ta różnica jest znacząca. W 2009 roku w Polsce odnotowana została najniższa różnica pomiędzy tymi wartościami. W województwie podlaskim obie wartości były do siebie bardzo zbliżone zarówno w 2009, jak i w 2011 roku. Przez cztery kolejne lata (od 2011 do 2014 roku) wartości te były bardzo zbliżone, osiągając średnią różnicę na poziomie 2,2 tys. Dopiero w 2015 roku luka pomiędzy dwiema zmiennymi zaczęła rosnąć, osiągając średnio 7,3 tys. w następnych czterech latach. Można z tego wnioskować, że wychodzenie z okresu załamania gospodarczego z 2010 roku trwało w województwie podlaskim relatywnie dłużej niż w pozostałych częściach kraju. Wskaźnik zastępowalności miejsc pracy w latach 2010–2014 wynosił średnio 1,37, podczas gdy w okresie odbicia gospodarczego (2015–2019) średnio wynosił on 2,48.

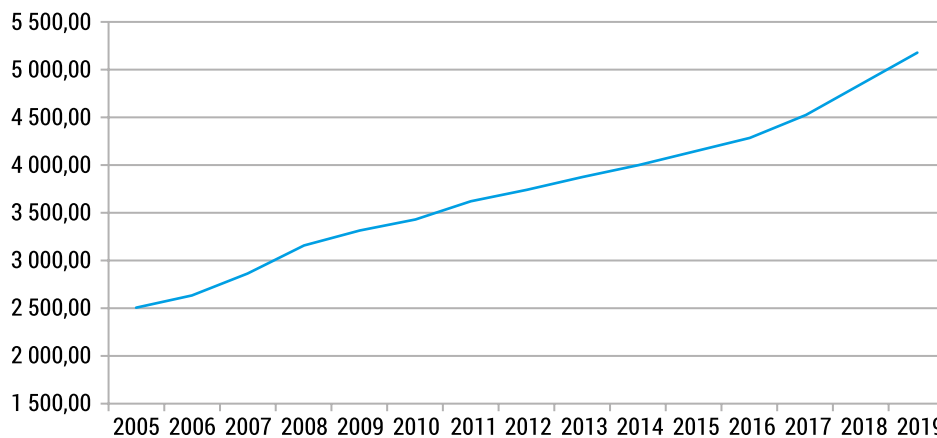

WYKRES 36. Nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy w województwie podlaskim w latach 2008–2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Niezwykle istotnym aspektem, który świadczy o możliwościach nabywczych mieszkańców oraz o kondycji gospodarki, jest zmiana w wysokości przeciętnego wynagrodzenia. Dane tego typu są zbierane przez GUS w sposób usystematyzowany i porównywalny na przełomie lat, począwszy od 2002 roku. Badaniem objęte są wszystkie podmioty gospodarcze zatrudniające powyżej dziewięciu osób, a wynagrodzenie wyliczane jest jako stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie, po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą⁴². Z przytoczonej definicji wynika zatem, że w tym wyliczeniu nie „biorą udziału” wynagrodzenia jednoosobowych działalności gospodarczych, małych przedsiębiorstw, osób pracujących na umowach cywilnoprawnych oraz pracowników administracji publicznej.

W badanym okresie (2005–2019) mieliśmy do czynienia ze stałą tendencją wzrostową, która na przełomie lat osiągnęła średnią 5,4% rok do roku. W roku 2005 wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto wynosiła 2506,93 zł, żeby w 2019 roku osiągnąć wartość 5181,63 zł. Najdynamiczniejszy wzrost miał miejsce w roku 2008, kiedy zanotowany został wzrost o 10,2%. Począwszy od 2010 roku przez sześć kolejnych lat średnioroczne wynagrodzenie rosło przeciętnie o 3,8%. Od 2017 roku można mówić o przyspieszeniu tendencji wzrostowej – odnotowano wówczas wzrost o 5,5%, w 2018 – 6,8%, a w 2019 roku o kolejne 7,2%.

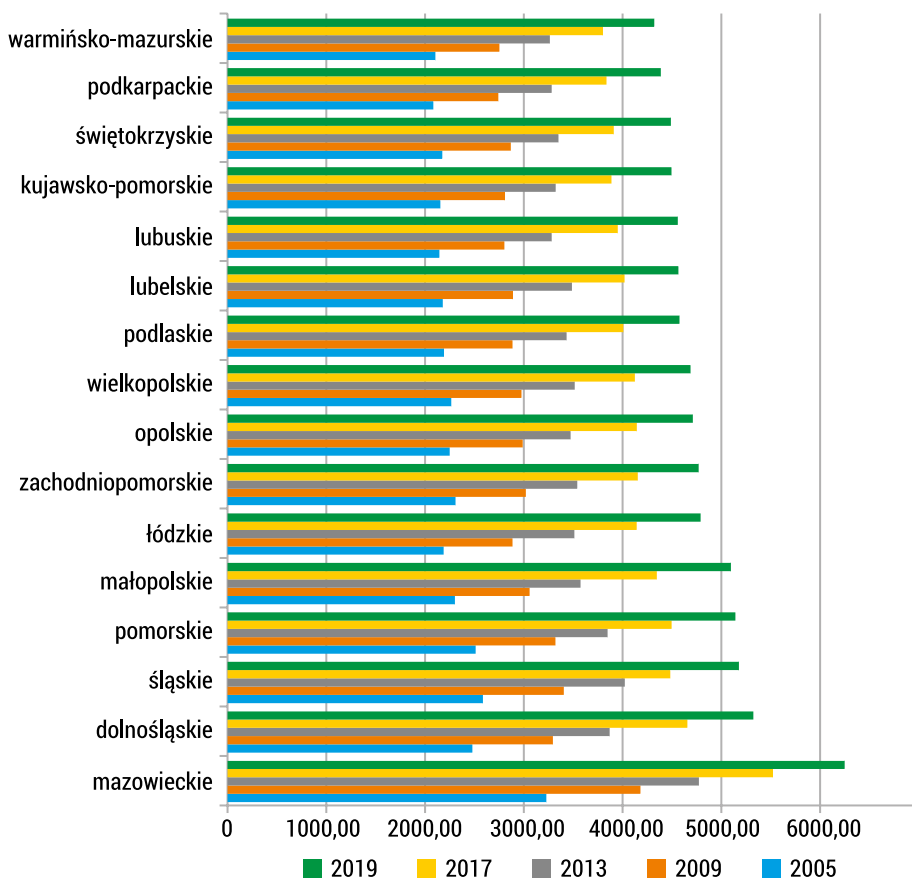

WYKRES 37. Zmiany w wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce w latach 2005–2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁴² <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/693,pojecie.html?pdf=1> (dostęp: 4.01.2022).

Wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia nie rozkłada się równomiernie w całym kraju. Zazwyczaj najwyższe dochody osiągają pracownicy zatrudnieni w największych miastach czy w ośrodkach przemysłowych (np. Warszawa, Gdańsk, Poznań, Katowice). Niejednokrotnie w tych samych miastach zlokalizowane są najlepiej opłacane branże, takie jak informatyczna, komunikacyjna, finansowa czy górnicza, w których wynagrodzenia są najwyższe.

WYKRES 38. Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto według województw w wybranych latach

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jest to dobrze widoczne na wykresie 38, który jednoznacznie wskazuje, że województwa mazowieckie, dolnośląskie, śląskie czy pomorskie w znaczący sposób „odstają” od tych, w których wyżej wymienione branże są słabo rozwinięte bądź nie istnieją albo z racji położenia geograficznego dominują tam rolnictwo czy branża turystyczna. W badanym okresie najwyższy wzrost wynagrodzenia w ujęciu procentowym miał miejsce w województwie małopolskim, osiągając 221% (2303,42 zł w 2015 roku i 5098,26 zł w roku 2019). Najniższy procentowy wzrost wynagrodzenia

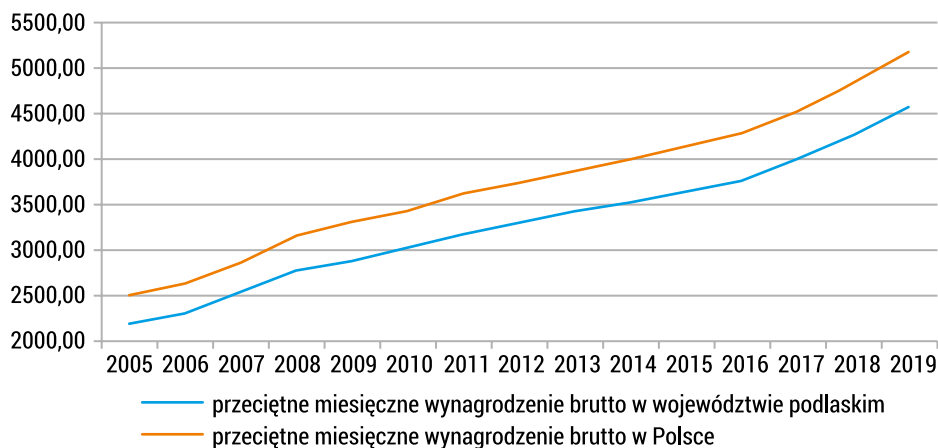
brutto odnotowano w województwie mazowieckim, gdzie wartość ta wynosiła 194% (z 3227,04 zł w roku 2005 do 6248,47 zł w 2019 roku). Jednak to właśnie tam zanotowany został największy wzrost wynagrodzenia w ujęciu nominalnym, który wyniósł 3021,43 zł.

W województwie podlaskim przez 15 lat przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wzrosło o 2383,11 zł, co stanowi wzrost o 208,68% (w 2005 roku było to 2192,77 zł, podczas gdy w 2019 roku wzrosło do 4575,88 zł). Jest to wskaźnik nieomal identyczny (± 1 punkt procentowy) jak w województwach opolskim, lubelskim, kujawsko-pomorskim czy wielkopolskim. Niepokojąca jest jednak dysproporcja w zarobkach w wartościach bezwzględnych. Najniższe przeciętne wynagrodzenie brutto w 2019 roku było odnotowane w województwie warmińsko-mazurskim i wynosiło 4319,51 zł, czyli o 256,37 zł mniej niż w województwie podlaskim. Dysproporcja jest bardzo widoczna, jeśli za skalę porównawczą zostaną wzięte województwa o najwyższym poziomie zarobków w 2019 roku:

- 1) mazowieckie – 6248,47 zł, czyli o 1672,59 zł więcej niż w województwie podlaskim,
- 2) dolnośląskie – 5323,55 zł, więcej o 747,67 zł,
- 3) śląskie – 5177,86 zł, więcej o 601,98 zł,
- 4) pomorskie – 5142,01 zł, więcej o 566,13 zł.

Z powyższych liczb wyłania się dysproporcja działająca na niekorzyść województwa podlaskiego, w którym płace są nawet o 36,5% niższe niż w Mazowieckiem.

Są one jednak naturalnym stanem rzeczy w każdej gospodarce światowej, wynikającym z wielu czynników mikro- i makroekonomicznych. Niepokojące mogłoby być zjawisko znaczącego powiększania się różnicy pomiędzy wynagrodzeniami w jednym regionie w porównaniu z danymi ogólnokrajowymi, co świadczyłoby o zubożeniu lokalnego społeczeństwa w ciągu lat.

WYKRES 39. Zmiany w przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu brutto w województwie podlaskim na tle kraju w latach 2005–2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Do takiej sytuacji jednak nie doszło, gdy porównamy przeciętne wynagrodzenie brutto w województwie podlaskim z danymi dotyczącymi całego kraju. Choć w wartościach nominalnych różnica pomiędzy 2005 a 2019 rokiem wzrosła z 314,16 zł do 605,75 zł, to w ujęciu procentowym w ciągu 15 lat odnotowano stabilną różnicę pomiędzy średnimi wartościami, mieszczącą się w przedziale 13–14%.

Rozdział IV

Zmiany w zarządzaniu i obszarach finansowych dużych przedsiębiorstw w województwie podlaskim

Rozpatrywanie zmian w zarządzaniu dużymi przedsiębiorstwami oraz aspektach finansowego ich działania w województwie podlaskim będzie oparte na analizie krytycznej danych zbieranych i udostępnionych przez Główny Urząd Statystyczny oraz cyklicznych opracowaniach dotyczących tego tematu, publikowanych przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości. Niestety nie we wszystkich ogólnodostępnych pracach dokonany jest podział ze względu na wielkość przedsiębiorstwa i są one wydawane jako zbiór wszystkich przedsiębiorstw zatrudniających powyżej dziewięciu osób. Taka analiza pozwala jednak na wyciąganie syntetycznych wniosków co do otoczenia bliższego i dalszego, w którym funkcjonują firmy, oraz uwypukla najważniejsze tendencje zachodzące na rynku. Ze względu na zastosowaną przez GUS metodologię badania i grupowanie przedsiębiorstw niektóre z analiz dotyczyć będą wyłącznie podmiotów niefinansowych prowadzących działalność gospodarczą opartą na PKD z 2007 roku. Główną osią zainteresowania, która będzie opisywana w niniejszym rozdziale, będą takie aspekty jak:

- 1) nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach – ich struktura, źródła finansowania z perspektywy całego kraju oraz województwa podlaskiego,
- 2) osiągnięte wyniki finansowe przedsiębiorstw w sektorach prywatnym i publicznym oraz w rozróżnieniu na poszczególne grupy PKD,
- 3) działalność innowacyjna dużych przedsiębiorstw,
- 4) inwestycje zagranicznych podmiotów i napływ kapitału zagranicznego w kraju i w województwie podlaskim,
- 5) zmiany ilościowe, ich dynamika oraz trendy w liczebności dużych firm w Polsce i województwie podlaskim.

Z racji na szeroki zakres analizy nie wszystkie poruszone w niej aspekty zostaną opisane w bazowym przedziale czasowym, który obejmuje to opracowanie, czyli określi się pomiędzy 2005 a 2019 rokiem. Dane dotyczące innowacyjności zbierane były przez Główny Urząd Statystyczny od 2011 roku, a te za lata wcześniejsze nie są dostępne.

Pierwszymi z badanych aspektów funkcjonowania przedsiębiorstw będą nakłady inwestycyjne, ich struktura, dynamika zmian i źródła ich finansowania. W rozumieniu GUS są to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych albo ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja bądź modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na te przeznaczone na środki trwałe oraz pozostałe nakłady. Do tych pierwszych należą nakłady na:

- budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe,
- dokumentacje projektowo-kosztorysowe,
- maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem),
- środki transportu,
- inne, tj. melioracje szczegółowe, koszty ponoszone przy nabyciu gruntów i używanych środków trwałych, inwentarz żywy (stado podstawowe) i zasadzenia wieloletnie, a ponadto odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji⁴³.

W tabeli 33 jednoznacznie wskazano, że pomiędzy 2005 a 2019 rokiem dynamicznie rosła wartość nakładów inwestycyjnych w Polsce. Różnica ta wynosiła ponad 120,6 mld zł w ciągu 15 lat, osiągając w 2019 roku wartość niemal 200 mld zł. W każdym analizowanym okresie można odnotować skokowy wzrost nakładów, który w ujęciu procentowym sięgał nawet 50,35% (2005–2009). Czas kryzysu gospodarczego w sposób znaczny ograniczył chęć przedsiębiorstw do inwestycji, dlatego też między rokiem 2009 a 2013 wzrost wynosił zaledwie 11%. W kolejnych latach mieliśmy już do czynienia ze wzrostami rzędu 19,66% i 25,64%, co może świadczyć o stopniowej stabilizacji rynkowej i poprawie nastrojów inwestycyjnych (szczególnie jest to widoczne w ostatnim przedziale czasowym z tabeli 33, kiedy to wzrost nakładów inwestycyjnych w ciągu dwóch lat osiągnął wyższy poziom w wartościach bezwzględnych niż zsumowane wzrosty pomiędzy latami 2009 a 2017).

Na tle danych ogólnopolskich województwo podlaskie uplasowało się na samym końcu zestawienia, znajdując się w każdym z przedstawionych okresów w trójce województw z najniższymi wartościami nakładów inwestycyjnych. Dynamika tych zmian również znacząco „odstawała” od tendencji ogólnokrajowej, gdzie pomiędzy 2005 a 2019 rokiem można było zauważyć ponaddwupółkrotny wzrost nominalnych nakładów inwestycyjnych, podczas gdy w województwie podlaskim było to zaledwie 209%. Jedynie województwa warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie, kujawsko-pomorskie i świętokrzyskie miały gorszą dynamikę zmian w tym zakresie (odpowiednio 206%, 203%, 196% i 188%). Niekwestionowanym liderem we wzroście nakładów inwestycyjnych było województwo dolnośląskie, które przez 15 lat

⁴³ Zob. <https://stat.gov.pl/metainformacje/sownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/223,pojcie.html?pdf=1> (dostęp: 5.01.2022).

zwiększyło nakłady o ponad 340% (o 18,35 mld zł). W ujęciu ilościowym zaś pierwsze miejsce zajęło województwo mazowieckie, w którym poziom badanej zmiennej wzrósł o ponad 26,6 mld zł.

Najpowszechniejszy wzrost nakładów inwestycyjnych w województwie podlaskim przypadł na rok 2009, kiedy to w porównaniu z 2005 rokiem zwiększyły się one jedynie o 1,53%. Zdecydowanie lepiej ta statystyka wyglądała w kolejnych okresach, gdy odnotowane były wzrosty na poziomach 30,45%, 43,64% i 10,11%. Interesujący wydaje się fakt, że w okresie okołokryzysowym z lat 2010–2013 nakłady te wzrastały w o wiele większym stopniu niż w reszcie kraju i był to czwarty najlepszy wynik ze wszystkich województw (wyższą dynamiką charakteryzowały się województwa zachodniopomorskie i podkarpackie – oba 46,75% oraz małopolskie – 39,21%).

Analiza zmian nakładów inwestycyjnych będzie pełniejsza, jeśli spojrzeć się na tę zmienną po uwzględnieniu ludności zamieszkującej dany teren. Poziom zurbanizowania województwa, gęstość zaludnienia i struktura demograficzna występujące na określonym obszarze przekładają się jednoznacznie na liczbę podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, a tym samym na wartość poziomu inwestycji.

Biorąc pod uwagę wyżej wymieniony aspekt, można zauważyć bardzo pozytywne tendencje występujące w województwie podlaskim. W ciągu 15 lat zanotowany został czwarty najlepszy wynik spośród wszystkich województw pod względem dynamiki zmian nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na jednego mieszkańca. Nakłady te wzrosły o 327%, co jest znacznie lepszym wynikiem niż średnia krajowa wynosząca 250%. Jedynie w województwach małopolskim, warmińsko-mazurskim i dolnośląskim ta statystyka osiągnęła wyższą wartość (odpowiednio 565%, 343% i 339%). Patrząc przez pryzmat wzrostu wartości inwestycji na jednego mieszkańca w badanym okresie, poza wcześniej wymienionymi trzema jednostkami administracyjnymi jeszcze w województwie pomorskim były wyższe nakłady (małopolskie – 7014 zł, dolnośląskie – 6320 zł, warmińsko-mazurskie – 3908 zł, pomorskie – 3627 zł). Uzyskując wzrost na poziomie 3131 zł na jednego mieszkańca województwa podlaskiego, osiągnięty został pułap odnotowany w całym kraju.

Wzrost tego wskaźnika pomiędzy poszczególnymi okresami nie był jednak stabilny. W początkowym okresie (od 2005 do 2009 roku) oscylował on na poziomie 2%. Dopiero w kolejnych latach zaczął rosnąć dynamiczniej, osiągając 30% w 2013 roku (w porównaniu z poprzednim okresem ujętym w analizie), 45% w 2017 i 70% w 2019 roku. Warto tu również podkreślić, że w ciągu dwóch ostatnich lat (2017–2019) wartość nominalna nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na jednego mieszkańca województwa podlaskiego wzrosła o 1855 zł i była o 45% wyższa niż we wszystkich latach poprzednich razem wziętych.

TABELA 33. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach powyżej dziesięciu pracowników ogółem (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł)

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	79 214 400	100,00	119 100 093	100,00	132 955 702	100,00	159 098 094	100,00	199 895 393	100,00
Dolnośląskie	7 621 000	9,62	10 555 027	8,86	13 713 408	10,30	17 234 308	10,8	25 973 850	12,99
Kujawsko-pomorskie	3 480 500	4,39	6 466 127	5,43	5 330 326	4,01	6 164 629	3,87	6 838 068	3,42
Lubelskie	2 169 000	2,74	3 817 495	3,21	4 208 953	3,17	4 253 725	2,67	6 477 552	3,24
Lubuskie	1 774 000	2,24	2 325 103	1,95	2 965 226	2,23	3 041 992	1,91	3 866 479	1,93
Łódzkie	5 251 800	6,63	8 205 901	6,89	8 351 394	6,28	8 488 743	5,34	11 817 171	5,91
Małopolskie	4 921 200	6,21	6 691 728	5,62	9 315 791	7,01	10 766 613	6,77	13 235 192	6,62
Mazowieckie	19 458 300	24,56	27 059 233	22,7	29 490 410	22,2	39 061 692	24,6	46 116 763	23,07
Opolskie	1 633 700	2,06	2 717 089	2,28	2 882 964	2,17	4 850 985	3,05	4 947 403	2,47
Podkarpackie	2 829 500	3,57	3 596 544	3,02	5 277 827	3,97	6 217 585	3,91	8 424 463	4,21
Podlaskie	1 650 600	2,08	1 675 856	1,41	2 186 235	1,64	3 140 279	1,97	3 457 807	1,73
Pomorskie	4 539 300	5,73	11 206 467	9,41	8 568 894	6,44	9 360 057	5,88	10 531 854	5,27
Śląskie	10 054 500	12,69	16 203 501	13,6	18 785 738	14,10	20 368 076	12,80	25 754 059	12,88
Świętokrzyskie	1 568 100	1,98	3 243 564	2,72	2 706 549	2,04	2 419 218	1,52	2 956 592	1,48
Warmińsko-mazurskie	2 289 400	2,89	2 544 760	2,14	2 925 289	2,20	3 463 444	2,18	4 719 436	2,36
Wielkopolskie	7 259 500	9,16	8 975 495	7,54	10 646 354	8,01	15 084 347	9,48	19 263 636	9,64
Zachodniopomorskie	2 714 000	3,43	3 816 203	3,20	5 600 344	4,21	5 182 401	3,26	5 515 068	2,76

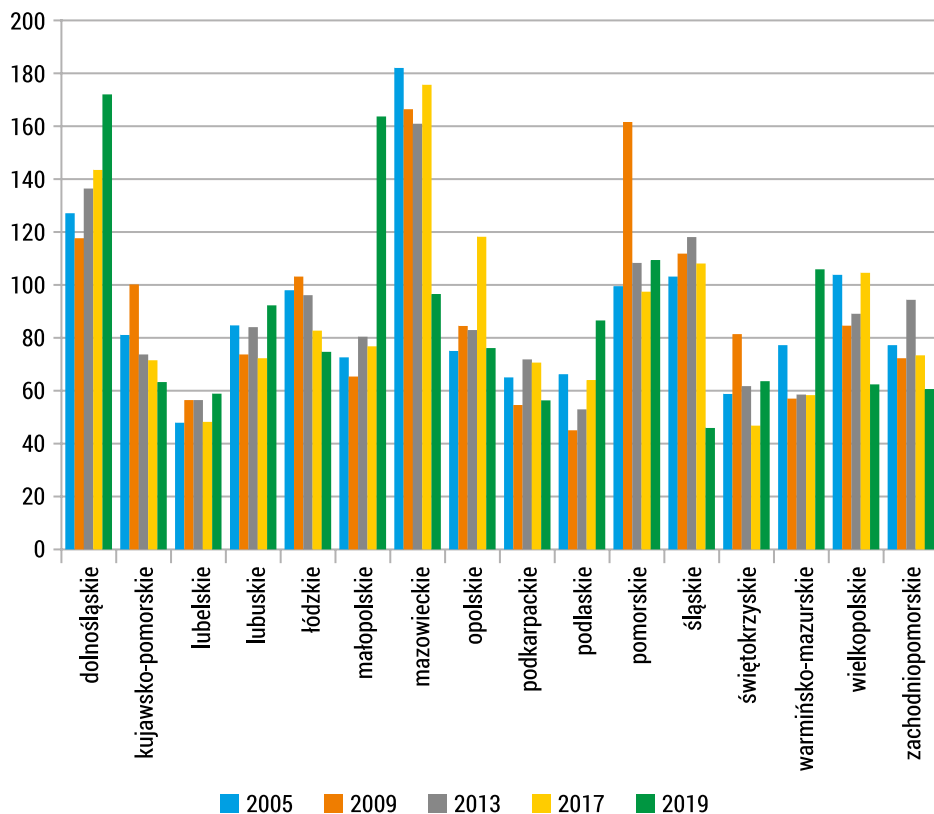
ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

TABELA 34. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na jednego mieszkańca (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w PLN)

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	2076	100,00	3122	100	3453	100,00	4141	100,00	5207	100,00
Dolnośląskie	2637	127,02	3672	117,62	4711	136,43	5938	143,4	8957	172,02
Kujawsko-pomorskie	1683	81,07	3126	100,13	2545	73,70	2960	71,48	3296	63,30
Lubelskie	994	47,88	1763	56,47	1948	56,41	1998	48,25	3067	58,90
Lubuskie	1758	84,68	2299	73,64	2901	84,01	2992	72,25	4803	92,24
Łódzkie	2034	97,98	3219	103,11	3317	96,06	3423	82,66	3887	74,65
Małopolskie	1508	72,64	2041	65,37	2775	80,36	3180	76,79	8522	163,66
Mazowieckie	3778	181,98	5196	166,43	5557	160,93	7271	175,59	5026	96,52
Opolskie	1557	75,00	2637	84,47	2863	82,91	4894	118,18	3960	76,05
Podkarpackie	1349	64,98	1705	54,61	2479	71,79	2922	70,56	2932	56,31
Podlaskie	1374	66,18	1404	44,97	1827	52,91	2650	63,99	4505	86,52
Pomorskie	2066	99,52	5044	161,56	3738	108,25	4035	97,44	5693	109,33
Śląskie	2142	103,18	3489	111,76	4078	118,1	4474	108,04	2389	45,88
Świętokrzyskie	1219	58,72	2539	81,33	2131	61,71	1936	46,75	3310	63,57
Warmińsko-mazurskie	1603	77,22	1780	57,01	2020	58,50	2414	58,30	5511	105,84
Wielkopolskie	2155	103,81	2640	84,56	3074	89,02	4328	104,52	3247	62,36
Zachodniopomorskie	1602	77,17	2256	72,26	3257	94,32	3037	73,34	3157	60,63

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

WYKRES 40. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na jednego mieszkańca (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w wybranych latach – Polska 100%

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

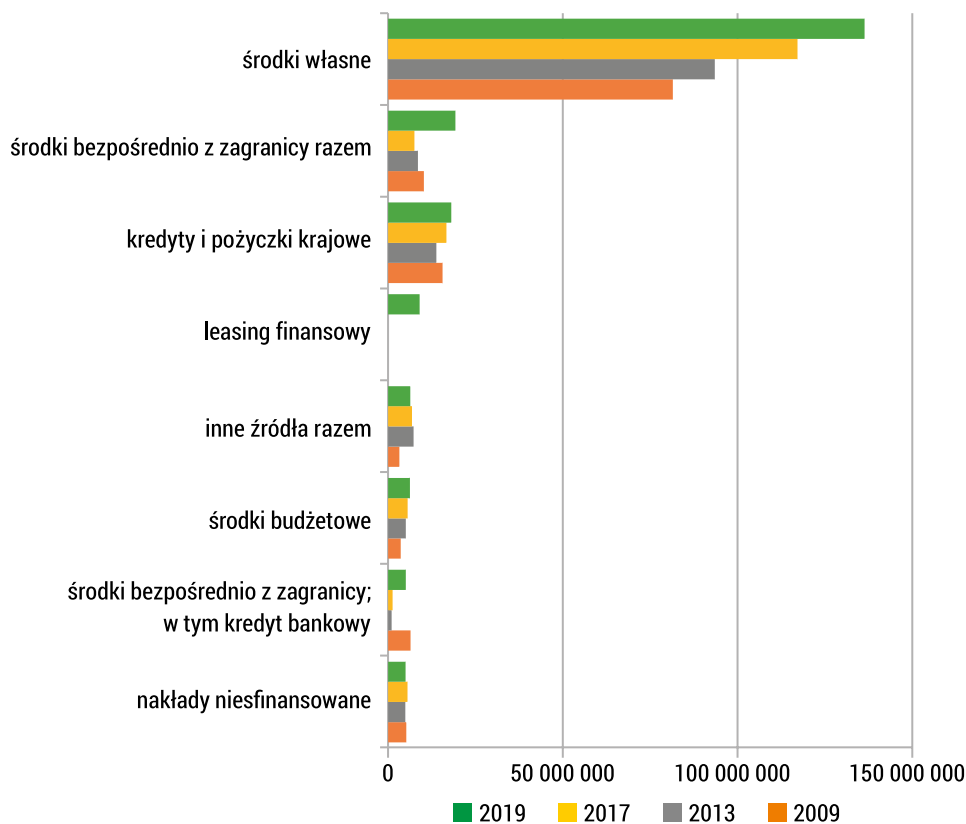
Analizując dane dotyczące nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw przypadających na jednego mieszkańca w wieku produkcyjnym, można stwierdzić, że w województwie podlaskim pod koniec badanego okresu ta zmienna znacząco się poprawiła w porównaniu z rokiem 2009. O ile w pierwszym ujętym przedziale czasowym wartość ta była najgorsza względem innych województw w kraju i wynosiła 2222 zł, co stanowiło zaledwie 46% średniej krajowej, o tyle już w roku 2019 wskaźnik ten był o 216% wyższy. Patrząc z punktu widzenia dynamiki zmian, był to czwarty najlepszy wynik w kraju względem innych jednostek administracyjnych, o blisko 37% lepszy niż średnia krajowa. Oznacza to, że luka pomiędzy tym regionem a innymi się zmniejszyła. Bardzo niski poziom wyjściowy nie pozwala jednak na przypuszczenie, że 44,6%, które oddzielały województwo podlaskie od średniej krajowej w 2019 roku, zostanie szybko nadrobione.

TABELA 35. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na jednego mieszkańca w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2009, 2013, 2017 i 2019 (w zł)

Województwo	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	4 837	100,00	5 444	100,00	6 765	100,00	8 681	100,00
Dolnośląskie	5 574	115,25	7 344	134,90	9 704	143,44	14 986	172,63
Kujawsko-pomorskie	4 831	99,88	3 998	73,44	4 809	71,09	5 465	62,95
Lubelskie	2 805	57,99	3 112	57,16	3 274	48,40	5 115	58,92
Lubuskie	3 499	72,34	4 510	82,85	4 850	71,70	6 337	72,99
Łódzkie	5 050	104,41	5 324	97,78	5 711	84,42	8 194	94,38
Małopolskie	3 188	65,90	4 393	80,70	5 161	76,29	6 407	73,80
Mazowieckie	8 128	68,05	8 883	163,16	12 072	178,45	14 418	166,09
Opolskie	4 008	82,87	4 434	81,45	7 824	115,65	8 210	94,57
Podkarpackie	2 681	55,42	3 893	71,52	4 678	69,15	6 445	74,24
Podlaskie	2 222	45,95	2 878	52,87	4 263	63,01	4 808	55,38
Pomorskie	7 785	160,95	5 890	108,18	6 611	97,73	7 517	86,59
Śląskie	5 340	110,40	6 402	117,59	7 335	108,42	9 559	110,11
Świętokrzyskie	4 020	83,11	3 392	62,31	3 176	46,95	4 003	46,11
Warmińsko-mazurskie	2 737	56,58	3 126	57,42	3 864	57,11	5 417	62,39
Wielkopolskie	4 053	83,80	4 825	88,63	7 051	104,22	9 154	105,44
Zachodniopomorskie	3 424	70,79	5 055	92,86	4 937	72,98	5 408	62,29

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

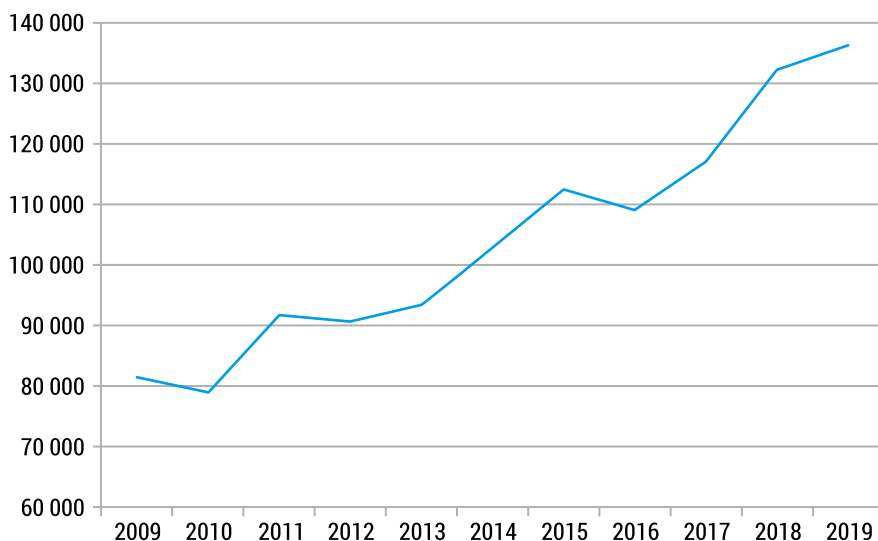
Opierając się na danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny, można stwierdzić, że źródło pochodzenia wszystkich nakładów inwestycyjnych w polskich przedsiębiorstwach nie zmieniło się w badanym okresie. We wszystkich latach wziętych pod uwagę zdecydowanie przodują środki własne jako główne źródło kapitału przeznaczanego na inwestycje. W poszczególnych latach nieznacznie zmieniał się procentowy udział tego źródła (2009 – 64,84%, 2013 – 69,70%, 2017 – 72,94%, 2019 – 66,43%). Jedynie kredyty i pożyczki krajowe przekraczały próg 10% w 2005, 2013 i 2017 roku, choć można domniemywać, że jego nieprzekroczenie w 2019 roku wiązało się z wyodrębnieniem dodatkowej kategorii, a mianowicie leasingu finansowego. Trzy kategorie, czyli środki własne, środki bezpośrednio z zagranicy oraz kredyty i pożyczki krajowe, odpowiadały łącznie za 84–88% wszystkich źródeł finansowania, z czego jedynie środki własne odnotowały stabilny wzrost (porównując okres do okresu) o 15–25%. Warte odnotowania jest jeszcze dynamika wzrostu środków bezpośrednio z zagranicy razem, które jako źródło finansowania urosły o 256% w roku 2019 względem 2017.

WYKRES 41. Struktura źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w Polsce w latach 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak wykazano wcześniej, to środki własne zgromadzone przez firmę stanowią o potencjale inwestycyjnym przedsiębiorstw w Polsce. Jedynie w trzech latach z dziesięciu wziętych pod uwagę w analizie wartość ta zmalała w porównaniu z rokiem poprzednim. Można domniemywać, że spadek odnotowany w 2010 i 2013 roku był pokłosiem zawirowań w gospodarce krajowej i światowej. Pomimo lat kryzysowych oraz roku 2016, w którym poziom angażowanych środków własnych spadł o 2,98%, średniorocznie w ciągu 10 lat odnotowany został wzrost o 5,48% rok do roku.

WYKRES 42. Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – środki własne – w Polsce w latach 2009–2019 (w mln zł)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

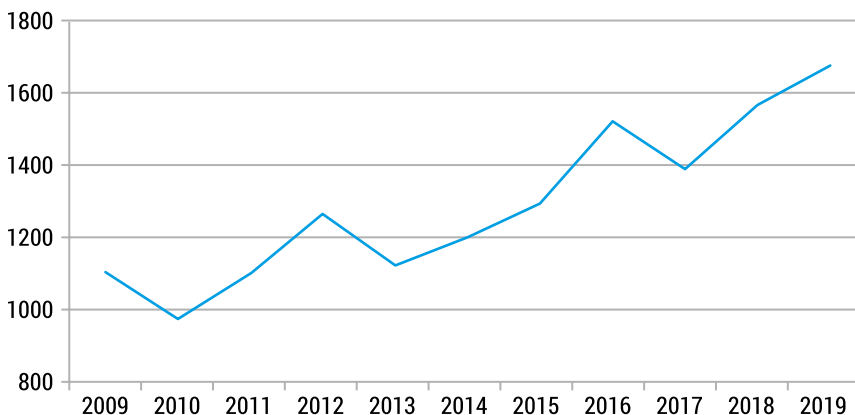
Tak jak w przypadku analizy nakładów inwestycyjnych na jednego mieszkańca województwa podlaskiego środki własne przeznaczane na nie są w opisywanym województwie najniższe w kraju. Taki stan miał miejsce we wszystkich latach poza rokiem 2009, kiedy to województwo warmińsko-mazurskie miało o 68 mln zł niższy wkład środków własnych w inwestycje.

Dynamika zmian w tym zakresie w województwie podlaskim nie wskazuje jednak na zmniejszanie się luki pomiędzy nim a resztą kraju. Patrząc na lata graniczne badanego okresu, można zauważyć, że między rokiem 2009 a 2019 w Polsce odnotowano wzrost na poziomie 67,32%, podczas gdy województwo podlaskie osiągnęło poziom 51,89%. Dynamika ta nie była co prawda najniższa w Polsce (wartość 28% dla województwa zachodniopomorskiego), ale przy tak niskim wkładzie środków trwałych (wzrost zaledwie o 573 mln zł w ciągu 10 lat) nie można zakładać zrównania się z resztą kraju w tym aspekcie w najbliższych latach.

TABELA 36. Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – środki własne – w województwach w Polsce w latach 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł)

Województwo	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	81 372 737	100,00	93 378 347	100,00	116 971 071	100,00	136 154 686	100,00
Dolnośląskie	6 458 554	7,94	7 680 251	8,22	9 264 300	7,92	13 297 417	9,77
Kujawsko-pomorskie	2 723 791	3,35	2 851 038	3,05	3 875 419	3,31	3 914 296	2,87
Lubelskie	2 350 394	2,89	3 428 748	3,67	3 712 629	3,17	4 647 673	3,41
Lubuskie	1 160 094	1,43	1 353 397	1,45	1 659 504	1,42	1 993 379	1,46
Łódzkie	4 756 388	5,85	5 437 907	5,82	7 879 087	6,74	6 659 985	4,89
Małopolskie	5 008 684	6,16	6 021 637	6,45	7 857 651	6,72	10 878 309	7,99
Mazowieckie	28 636 351	35,19	29 532 720	31,63	37 691 238	32,22	42 672 779	31,34
Opolskie	1 172 980	1,44	1 233 799	1,32	1 652 534	1,41	1 746 263	1,28
Podkarpackie	2 043 323	2,51	2 391 184	2,56	3 469 112	2,97	3 755 905	2,76
Podlaskie	1 104 078	1,36	1 122 897	1,20	1 389 498	1,19	1 677 081	1,23
Pomorskie	4 644 057	5,71	5 310 409	5,69	5 677 301	4,85	6 109 001	4,49
Śląskie	10 075 820	12,38	11 942 745	12,79	13 849 478	11,84	16 302 698	11,97
Świętokrzyskie	1 297 114	1,59	1 683 213	1,80	1 715 266	1,47	1 878 006	1,38
Warmińsko-mazurskie	1 023 378	1,26	1 237 137	1,32	1 579 748	1,35	2 139 846	1,57
Wielkopolskie	6 752 865	8,30	9 034 334	9,67	13 001 623	11,12	15 710 798	11,54
Zachodniopomorskie	2 164 866	2,66	3 116 931	3,34	2 696 683	2,31	2 771 250	2,04

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

WYKRES 43. Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – środki własne – w województwie podlaskim w latach 2009–2019 (w mln zł)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Interesująco wygląda porównanie województwa podlaskiego z innymi regionami w kraju, jeśli weźmiemy pod uwagę kredyty i pożyczki jako źródła finansowania nakładów inwestycyjnych. Przez 10 lat jedynie w trzech województwach odnotowana była wyższa dynamika wzrostu wartości tej zmiennej (gdzie średnia krajowa wyniosła 15,91%):

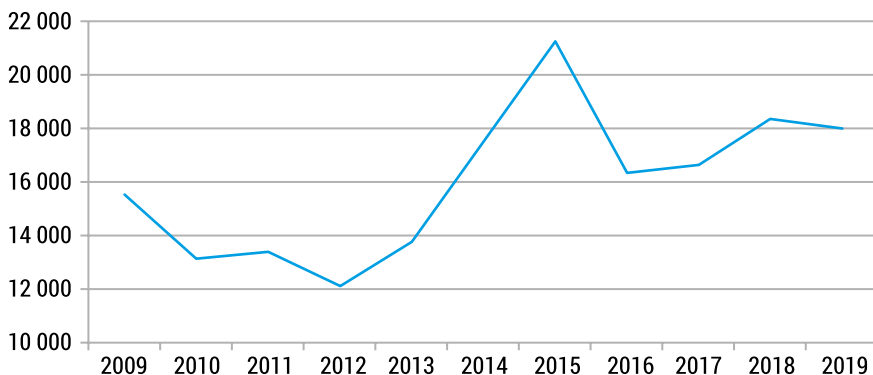
- 1) warmińsko-mazurskie – 110,79%,
- 2) podkarpackie – 110,54%,
- 3) śląskie – 53,92%,
- 4) podlaskie – 48,14%.

Kredyty i pożyczki krajowe jako źródła finansowania nakładów inwestycyjnych obarczone są zdecydowanie większym ryzykiem długoterminowym niż używanie środków własnych w tym celu. Raty kredytu czy pożyczki bardzo mocno są uzależnione od koniunktury gospodarczej, od stóp procentowych i sytuacji makroekonomicznej, dlatego też w przypadku tego aspektu nie można mówić o niezmiennym w ciągu lat trendzie wzrostowym. Jak pokazuje wykres 42, w badanym okresie aż w czterech latach z dziesięciu odnotowano spadki wartości kredytów i pożyczek zaciąganych przez przedsiębiorstwa w ujęciu ogólnokrajowym. Najniższy poziom został zanotowany w roku 2012 i wynosił on 211,18 mld zł. Przez kolejne dwa lata wartość ta wzrosła o przeszło 44,6%, osiągając maksimum dla całego badanego okresu w roku 2015.

TABELA 37. Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – kredyty i pożyczki – w województwach w Polsce w latach 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł)

Województwo	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	15 537 423	100,00	13 771 911	100,00	16 652 526	100,00	18 009 643	100,00
Dolnośląskie	1 108 162	7,13	1 176 738	8,54	1 223 459	7,35	1 619 525	8,99
Kujawsko-pomorskie	422 479	2,72	637 057	4,63	392 061	2,35	313 770	1,74
Lubelskie	292 265	1,88	298 085	2,16	368 529	2,21	291 096	1,62
Lubuskie	272 266	1,75	241 192	1,75	336 805	2,02	290 612	1,61
Łódzkie	979 596	6,30	1 177 785	8,55	1 050 733	6,31	835 087	4,64
Małopolskie	874 096	5,63	882 806	6,41	1 071 678	6,44	1 266 512	7,03
Mazowieckie	4 588 292	29,53	3 362 350	24,41	3 896 270	23,40	6 210 071	34,48
Opolskie	372 262	2,40	251 901	1,83	342 266	2,06	278 021	1,54
Podkarpackie	388 384	2,50	949 609	6,90	590 605	3,55	817 722	4,54
Podlaskie	201 490	1,30	356 649	2,59	665 590	4,00	298 502	1,66
Pomorskie	1 839 506	11,84	609 378	4,42	1 690 985	10,15	985 185	5,47
Śląskie	1 625 263	10,46	1 401 215	10,17	2 131 723	12,8	2 501 617	13,89
Świętokrzyskie	742 763	4,78	288 337	2,09	100 811	0,61	177 145	0,98
Warmińsko-mazurskie	342 478	2,20	224 462	1,63	341 156	2,05	721 941	4,01
Wielkopolskie	1 051 264	6,77	1 177 767	8,55	2 066 868	12,41	938 580	5,21
Zachodniopomorskie	436 857	2,81	736 580	5,35	382 987	2,30	464 257	2,58

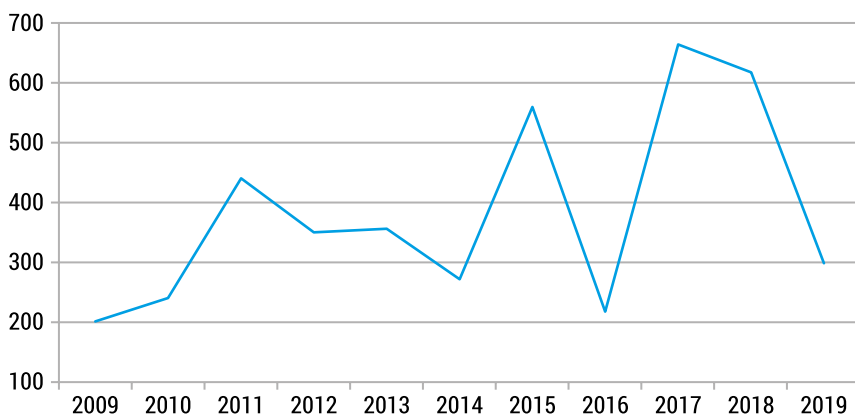
ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

WYKRES 44. Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – kredyty i pożyczki – w Polsce w latach 2009–2019 (w mln zł)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Podobnie jak w przypadku całego kraju, tak w województwie podlaskim poziom kredytów i pożyczek zaciąganych na poczet nakładów inwestycyjnych był niejednorodny. Wykres 43 pokazuje, że tendencje w Podlaskiem nie we wszystkich latach pokrywały się z danymi ogólnokrajowymi. Aż w pięciu latach odnotowano spadek użycia tych instrumentów finansowych – najniższy poziom zaobserwowano w roku 2009 (240 mln zł), najwyższy natomiast w 2017 roku (618 mln zł). W zmianach tego wskaźnika w ciągu lat można doszukiwać się tendencji sinusoidalnych, w których to w okresach jednorocznych (maksymalnie dwuletnich) nastąpił wzrost/spadek badanej wartości.

WYKRES 45. Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – kredyty i pożyczki – w województwie podlaskim w latach 2009–2019 (w mln zł)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

TABELA 38. Struktura źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2009, 2017 i 2019 (w %)

Województwo	Środki własne		Kredyty i pożyczki			Pozostałe źródła finansowania			
	2009	2017	2019	2009	2017	2019	2009	2017	2019
Polska	68,32	73,52	68,11	13,05	10,47	9,01	18,63	16,01	22,88
Dolnośląskie	75,33	67,5	60,98	12,93	8,91	7,43	11,74	23,59	31,60
Kujawsko-pomorskie	62,59	76,45	74,76	9,71	7,73	5,99	27,70	15,82	19,25
Lubelskie	75,42	77,13	76,91	9,38	7,66	4,82	15,21	15,22	18,27
Lubuskie	67,54	72,2	69,03	15,85	14,65	10,18	16,61	13,15	19,99
Łódzkie	65,01	73,01	59,22	13,39	9,74	7,43	21,60	17,26	33,35
Małopolskie	72,85	76,31	76,72	12,71	10,41	8,93	14,44	13,28	14,35
Mazowieckie	72,68	72,70	64,27	11,64	7,52	9,35	15,68	19,78	26,38
Opolskie	61,92	71,5	70,64	19,65	14,81	11,25	18,44	13,69	18,12
Podkarpackie	72,87	76,41	62,03	13,85	13,01	13,51	13,28	10,59	24,46
Podlaskie	74,55	57,63	58,45	13,61	27,61	10,40	11,84	14,76	31,15
Pomorskie	42,97	69,24	67,63	17,02	20,62	10,91	40,00	10,14	21,46
Śląskie	71,32	76,37	72,16	11,50	11,76	11,07	17,18	11,87	16,77
Świętokrzyskie	47,12	88,36	78,62	26,98	5,19	7,42	25,90	6,45	13,96
Warmińsko-mazurskie	64,51	74,57	62,06	21,59	16,10	20,94	13,90	9,33	17,00
Wielkopolskie	75,94	76,55	80,96	11,82	12,17	4,84	12,24	11,28	14,20
Zachodniopomorskie	63,66	74,54	71,64	12,85	10,59	12,00	23,49	14,87	16,35

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jednymi z najistotniejszych aspektów prowadzenia działalności gospodarczej są sposób i poziom generowania zysków. Inwestycje w środki trwałe, kapitał ludzki czy w ekspansję na nowe rynki są możliwe dopiero w przypadku osiągnięcia nadwyżki finansowej. Dlatego właśnie poziom wyników finansowych netto przedsiębiorstw jest tym wskaźnikiem, który w bardzo klarowny i przejrzysty sposób opisuje sytuację gospodarczą przedsiębiorstw działających na danym rynku.

Główny Urząd Statystyczny, publikując te dane, opiera się tylko i wyłącznie na przedsiębiorstwach niefinansowych. Zgodnie z przyjętą metodologią badania tego aspektu są to osoby prawne, jednostki nieposiadające osobowości prawnej, a także osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą zaklasyfikowane według PKD 2007 do konkretnych sekcji oraz z szeregiem wykluczeń, które podlegają odrębnej sprawozdawczości statystycznej⁴⁴.

W badanym okresie 2005–2019 wyniki finansowe przedsiębiorstw we wszystkich województwach uległy poprawie. W ciągu 14 lat wskaźnik ten w ujęciu ogólnokrajowym poprawił się o 235,73%, zwiększając swoją wartość o 69,77 mld zł. W skali kraju prawie każdy z przytaczanych w tabeli 39 okresów był lepszy od poprzedniego, notując wzrosty tego wskaźnika w przedziale pomiędzy 16% a 53%. Jedynie porównując rok 2019 do 2017, można zaobserwować spadek w wyniku finansowym netto, który wynosił 4,2% i w głównej mierze wynikał ze spadków tej statystyki w województwach:

- 1) śląskim – w 2019 roku spadek o 36% w stosunku do 2017 roku,
- 2) świętokrzyskim – spadek o 27%,
- 3) pomorskim – spadek o 21%,
- 4) łódzkim – spadek o 15%.

Województwo podlaskie w porównaniu ze średnią krajową zanotowało lepszą dynamikę wzrostu tego wskaźnika – w 2019 roku wynik finansowy netto przedsiębiorstw z tego regionu wzrósł o 263,51%, czyli o 27,78 punktu procentowego. Warto dodać, że w niektórych województwach dynamika ta sięgnęła ponad 400% (lubelskie – 434,43% i małopolskie – 403,28%), a w innych nie przekroczyła 150% (śląskie – 148,67% oraz opolskie – 129,68%).

---

⁴⁴ Ze względu na formę prawną przedsiębiorstwa niefinansowe to spółki osobowe, spółki kapitałowe, spółki cywilne prowadzące działalność opierającą się na umowie zawartej na podstawie Kodeksu cywilnego, spółki przewidziane w przepisach innych ustaw niż Kodeks spółek handlowych i Kodeks cywilny lub formy prawne, do których stosuje się przepisy o spółkach (dotyczy np. spółek wodnych), oddziały zagranicznych przedsiębiorców, przedsiębiorstwa państwowe, spółdzielnie oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Sektor przedsiębiorstw niefinansowych nie obejmuje: fundacji, funduszy, kościołów, stowarzyszeń, organizacji społecznych, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego, przedstawicielstw zagranicznych, wspólnot mieszkaniowych. Działalność tych podmiotów jest objęta odrębną sprawozdawczością statystyczną. Więcej: K. Walkowska (oprac.), *Zeszyt metodologiczny. Badania przedsiębiorstw niefinansowych*, GUS, Warszawa 2019, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/zeszyt-metodologiczny-badania-przedsiębiorstw-niefinansowych-2019,28,2.html> (dostęp: 5.01.2022).

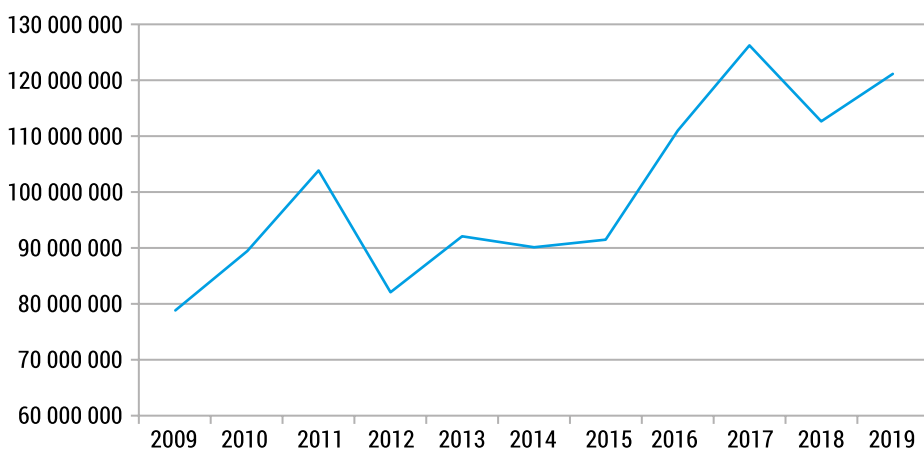
TABELA 39. Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł)

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	51 409 694	100,00	78 865 441	100,00	92 107 434	100,00	126 395 854	100,00	121 188 761	100,00
Dolnośląskie	4 292 395	8,35	7 009 782	8,89	7 687 606	8,35	8 065 644	6,38	7 762 579	6,41
Kujawsko-pomorskie	1 484 270	2,89	2 298 175	2,91	3 740 008	4,06	3 772 089	2,98	4 363 083	3,60
Lubelskie	766 763	1,49	1 433 131	1,82	2 584 516	2,81	3 384 588	2,68	3 331 085	2,75
Lubuskie	688 151	1,34	1 065 220	1,35	1 401 727	1,52	1 677 604	1,33	1 926 192	1,59
Łódzkie	1 652 203	3,21	4 196 872	5,32	5 538 074	6,01	5 679 716	4,49	4 841 430	3,99
Małopolskie	2 650 069	5,15	5 426 811	6,88	7 022 050	7,62	9 330 129	7,38	10 687 090	8,82
Mazowieckie	20 334 076	39,55	26 941 903	34,16	27 280 684	29,62	43 461 994	34,39	40 460 085	33,39
Opolskie	1 294 661	2,52	1 792 827	2,27	833 306	0,90	1 347 009	1,07	1 678 948	1,39
Podkarpackie	1 382 260	2,69	2 138 901	2,71	4 232 881	4,60	4 200 505	3,32	4 538 245	3,74
Podlaskie	578 944	1,13	982 923	1,25	817 320	0,89	1 280 094	1,01	1 525 602	1,26
Pomorskie	2 811 066	5,47	4 717 946	5,98	6 170 657	6,70	8 826 364	6,98	6 992 692	5,77
Śląskie	6 340 553	12,33	7 466 961	9,47	9 410 996	10,22	14 843 472	11,74	9 426 517	7,78
Świętokrzyskie	863 383	1,68	1 445 720	1,83	866 283	0,94	2 284 428	1,81	1 677 613	1,38
Warmińsko-mazurskie	635 857	1,24	752 640	0,95	1 087 799	1,18	1 616 436	1,28	1 370 009	1,13
Wielkopolskie	5 006 788	9,74	10 296 183	13,06	11 929 994	12,95	14 198 194	11,23	18 186 501	15,01
Zachodniopomorskie	628 255	1,22	899 446	1,14	1 503 533	1,63	2 427 588	1,92	2 421 090	2,00

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Porównując dynamikę zmian w tym aspekcie, można zauważyć, że w województwie podlaskim nie zawsze potwierdzały się tendencje ogólnokrajowe. W momencie gdy w 2013 roku w całym kraju odnotowano wzrost wyniku finansowego w porównaniu z rokiem 2009 na poziomie 16,79%, to w Podlaskiem nastąpił spadek o 16,84%. Dynamika nie pokrywała się również na koniec badanego okresu, kiedy to w całym kraju zanotowano spadek wyniku finansowego netto o 5,2 mld zł (4,2%), podczas gdy przedsiębiorstwa w województwie podlaskim osiągnęły wzrost o 19,1%.

W głównej mierze wynikało to z relatywnie niewysokich wyników finansowych raportowanych w sprawozdaniach finansowych. W każdym z wyszczególnionych w tabeli 39 okresów województwo podlaskie znajduje się wśród trzech jednostek administracyjnych o nominalnie najniższym wyniku finansowym. Jak wskazuje wykres 46, kryzys gospodarczy negatywnie odbił się na latach 2012–2015. Wówczas dynamika wzrostu osiągnęła jedynie 11,47%. Kolejne tąpnięcie jest zauważalne w roku 2018, kiedy to zanotowany został spadek rzędu 10,8% w wyniku finansowym netto. Następnym roku nie pozwolił jednak na pełne odrobienie luki pomiędzy 2019 a 2017 rokiem, choć wzrost rok do roku był już zauważalny i wyniósł 7,54%.

WYKRES 46. Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w Polsce w latach 2009–2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przed zagłębieniem się w sytuację sektora dużych przedsiębiorstw, dynamiki zmian ich przychodów, kosztów, struktury tych kosztów konieczne jest zrozumienie, jak przez lata zmieniała się gospodarka narodowa. Ze względu na dużą niejednorodność podmiotów będących uczestnikami rynku oraz zauważalne różnice pomiędzy nimi przedsiębiorstwa zostaną opisane i przedstawione w zależności od tego, kto jest ich właścicielem – sektor prywatny czy publiczny.

W tabeli 40 zostały ujęte wyniki finansowe netto tych przedsiębiorstw, które stanowią własność państwową (Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych), własność jednostek samorządu terytorialnego lub samorządowych osób prawnych

oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora publicznego w wybranych latach. Zauważyć tu można znaczącą dysproporcję pomiędzy poszczególnymi regionami Polski. O ile w skali całego kraju w ciągu 15 lat odnotowany został wzrost tego wskaźnika o 45,91%, o tyle w poszczególnych regionach nastąpił spadek wyniku w stosunku do roku 2005, a nawet odnotowano stratę finansową. W dużej mierze zależało to od charakteru działalności gospodarczej prowadzonej przez poszczególne przedsiębiorstwa, poziomu ich rentowności oraz skali dotowania z budżetu krajowego. Najgorzej w tym zestawieniu wyglądają województwa:

- śląskie – strata na koniec 2019 roku w wysokości 1 017 876 000 zł,
- warmińsko-mazurskie – strata wynosząca 59 070 000 zł,
- łódzkie – strata na poziomie 14 218 000 zł w 2019 roku.

Warto również zauważyć, że w skali kraju połowa województw w 2019 roku uzyskała niższy wynik finansowy netto niż w 2005 roku. Choć różnica ta jest na poziomie 3,5 mld zł, to w 55% wynika ona ze wskaźników osiągniętych przez województwo mazowieckie. Co warte zaznaczenia, biorąc pod uwagę łączne wyniki z województw mazowieckiego, pomorskiego, wielkopolskiego oraz małopolskiego z 2019 roku, otrzymuje się wkład rządu 93,6% wpływów generowanych przez wszystkie jednostki administracyjne razem. Pozytywną informacją jest jednak to, że sumując wyniki finansowe ze wszystkich lat wziętych pod uwagę w tabeli 40, jedynie województwo warmińsko-mazurskie wykazuje ujemną wartość badanego wskaźnika (–15 448 000 zł). Pozostałe jednostki administracyjne wykazały sumaryczny wynik ponad 0 zł, osiągając łącznie ponad 62 mld zł, z czego aż 52,67% zostało wygenerowane przez województwo mazowieckie.

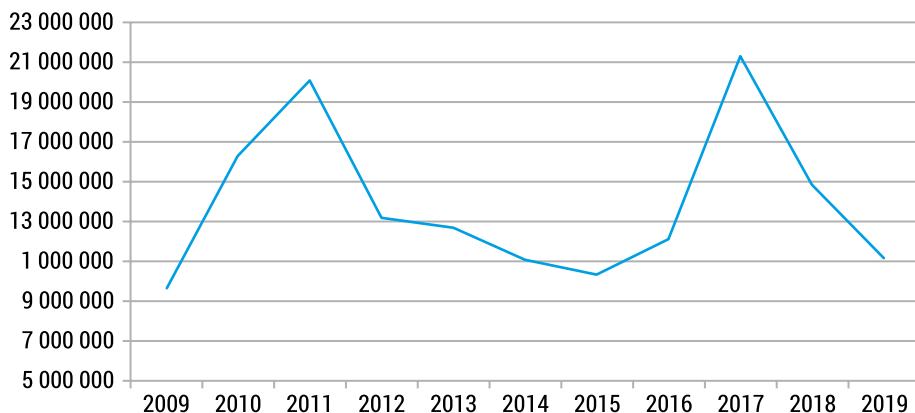
Na wykresie 47 można zauważyć znaczącą fluktuację opisywanego wskaźnika w poszczególnych latach. Bardzo klarownie widać spadek osiągniętych wyników finansowych w okresie okołokryzysowym (lata 2012–2016) oraz szybkie odbicie w roku 2017 (o 76% w stosunku do roku poprzedzającego). Pozytywny trend nie został jednak zachowany i już w kolejnych latach odnotowano ujemny poziom tego wskaźnika w stosunku do okresu poprzedzającego.

Wśród województw, które w 2019 roku osiągnęły gorszy wynik niż w 2005, znalazło się województwo podlaskie. Przedsiębiorstwa z sektora publicznego łącznie wykazały zysk na poziomie 14 904 000 zł, co na tle kraju dało piąty najgorszy wynik w porównaniu z innymi województwami. Również po zsumowaniu wszystkich badanych okresów województwo podlaskie zajęło niską pozycję (13.), wykazując łączny wynik finansowy wynoszący 221 677 000 zł, co stanowiło zaledwie 0,35% sumy wszystkich wyników osiągniętych w całym kraju. Biorąc pod uwagę wszystkie okresy ujęte w tabeli 37, można zauważyć, że nie było roku, w którym województwo podlaskie generowałoby wynik finansowy netto powyżej 1,5% w skali całego kraju. Rokrocznie był to poziom pomiędzy szóstym a drugim najniższym wynikiem wśród wszystkich województw.

TABELA 40. Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor publiczny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł)

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	7 645 574	100,00	9 618 135	100,00	12 685 408	100,00	21 333 377	100,00	11 155 893	100,00
Dolnośląskie	235 204	3,08	764 946	7,95	-34 107	-0,27	-56 549	-0,27	160 666	1,44
Kujawsko-pomorskie	-31 830	-0,42	345 127	3,59	447 221	3,53	324 600	1,52	72 683	0,65
Lubelskie	266 562	3,49	136 517	1,42	399 968	3,15	336 544	1,58	308 483	2,77
Lubuskie	12 135	0,16	81 801	0,85	32 281	0,25	7 240	0,03	63 669	0,57
Łódzkie	209 405	2,74	1 929 186	20,06	89 199	0,70	-7 872	-0,04	-14 218	-0,13
Małopolskie	234 202	3,06	272 442	2,83	388 501	3,06	528 707	2,48	1 123 303	10,07
Mazowieckie	2 861 237	37,42	2 740 389	28,49	7 754 851	61,13	12 518 372	58,68	7 009 937	62,84
Opolskie	734 415	9,61	701 462	7,29	30 893	0,24	65 401	0,31	10 724	0,10
Podkarpackie	106 104	1,39	7 829	0,08	25 651	0,20	27 715	0,13	87 367	0,78
Podlaskie	114 516	1,50	48 154	0,50	-4 898	-0,04	49 001	0,23	14 904	0,13
Pomorskie	723 750	9,47	1 341 572	13,95	1 356 007	10,69	2 582 150	12,10	1 760 441	15,78
Śląskie	1 764 954	23,08	832 675	8,66	589 511	4,65	3 099 377	14,53	-1 017 876	-9,12
Świętokrzyskie	61 390	0,80	-4 203	-0,04	23 619	0,19	89 466	0,42	336 465	3,02
Warmińsko-mazurskie	4 053	0,05	11 012	0,11	25 271	0,20	3 286	0,02	-59 070	-0,53
Wielkopolskie	204 878	2,68	835 090	8,68	1 465 424	11,55	1 532 216	7,18	1 155 496	10,36
Zachodniopomorskie	144 599	1,89	-425 864	-4,43	96 016	0,76	233 723	1,10	142 919	1,28

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

WYKRES 47. Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor publiczny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w Polsce w latach 2009–2019 (w tys. zł)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

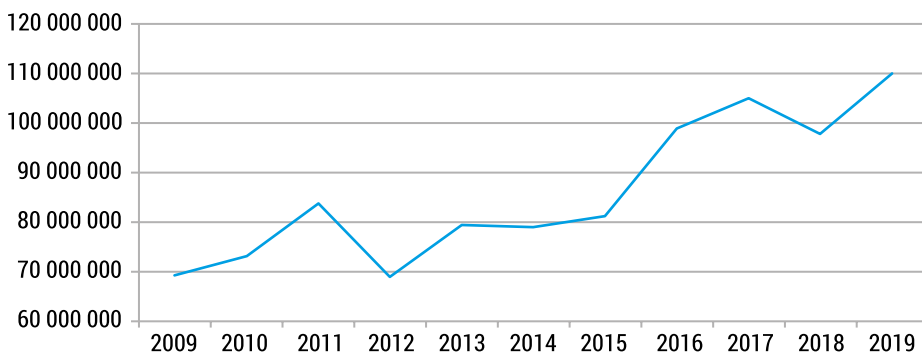
Porównując tendencję i dynamikę zmian w badanym okresie (wykresy 47 i 48), można stwierdzić, że to sektor prywatny zdecydowanie lepiej przetrwał czas załamania rynków z drugiej dekady XXI wieku. Zgodnie z definicją GUS ten ogół podmiotów gospodarki narodowej grupujący własność prywatną krajową (osób fizycznych i pozostałych jednostek prywatnych), własność zagraniczną (osób zagranicznych) oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora prywatnego⁴⁵ zanotował zdecydowaną poprawę wyniku finansowego netto w ciągu 15 lat o 58,89%. O ile w sektorze publicznym stagnacja związana z kryzysem finansowym trwała trzy lata (2012–2015), o tyle sektor prywatny zaliczył znaczący spadek, o 17,8%, wyniku finansowego netto jedynie w 2012 roku, osiągając poziom niższy o blisko 300 mln zł niż w roku 2005. Pozytywna dynamika zmian w kolejnych okresach (wyjąwszy rok 2014, kiedy odnotowano spadek rzędu 0,42% rok do roku) pozwoliła na koniec 2019 roku osiągnąć wynik finansowy wynoszący ponad 110 mld zł.

Zdecydowanie największy wkład w kreowanie tego wyniku w całym kraju miało województwo mazowieckie, którego udział w sumie wszystkich wyników generowanych przez poszczególne jednostki administracyjne wahał się w badanych okresach pomiędzy 24,6% a 39,9%. Przez 15 lat wartość opisywanego wskaźnika wzrosła o ponad 66 mld zł, z czego aż 53% wygenerowane zostało przez województwa mazowieckie (różnica pomiędzy 2019 a 2015 rokiem na poziomie 15,9 mld zł), wielkopolskie (różnica 12,2 mld zł) i małopolskie (7,1 mld zł).

Na tle reszty kraju województwo podlaskie plasowało się rokrocznie wśród czterech województw odnotowujących najgorsze wyniki w każdym z okresów opisywanych w tabeli 41. Zamiennie z województwami opolskim, warmińsko-mazurskim i świętokrzyskim generowały one najniższe wskaźniki w Polsce. Choć pomiędzy

⁴⁵ Zob. <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/2962,pojecie.html?pdf=1> (dostęp: 5.01.2022).

rokiem 2005 a 2019 wynik polepszył się o 325%, co jest o 74% lepszym wynikiem niż średnia krajowa, to nadal był to wzrost jedynie o 1,04 mld zł. Przy 66,26 mld zł wzrostu w ciągu półtorej dekady w całym kraju województwo podlaskie miało jedynie udział w wysokości 1,58%. Tylko województwa warmińsko-mazurskie i świętokrzyskie odnotowały mniejszą różnicę w okresie piętnastoletnim, poprawiając wynik odpowiednio o 797 mln zł i 539 mln zł.

WYKRES 48. Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor prywatny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w Polsce w latach 2009–2019 (w tys. zł)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Chcąc zrozumieć zmiany i ich dynamikę w sektorze dużych przedsiębiorstw działających w województwie podlaskim, konieczne jest sięgnięcie do danych dostarczonych przez GUS odnoszących się do niefinansowych podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność gospodarczą⁴⁶. Jedynie w tej kategorii firm zastosowanie miało jedno z podstawowych dla niniejszego opracowania kryterium – wielkość przedsiębiorstwa wyrażona poprzez liczbę pracujących w niej osób. Wszystkie tabele zamieszczone poniżej odnoszą się do tej grupy przedsiębiorstw i bazują na skróconym okresie czasowym, zważywszy na to, że GUS zbiera i publikuje te dane od 2011 roku.

⁴⁶ Ze względu na rodzaj prowadzonej działalności zakres podmiotowy publikacji obejmuje przedsiębiorstwa niefinansowe, tj. jednostki zaklasyfikowane do następujących sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007): Górnictwo i wydobywanie (sekcja B); Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C); Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (sekcja D); Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją (sekcja E); Budownictwo (sekcja F); Handel i naprawa pojazdów samochodowych (sekcja G); Transport i gospodarka magazynowa (sekcja H); Zakwaterowanie i gastronomia (sekcja I); Informacja i komunikacja (sekcja J); Obsługa rynku nieruchomości (sekcja L); Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M); Administrowanie i działalność wspierająca (sekcja N); Edukacja (sekcja P – z wyłączeniem szkolnictwa wyższego); Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (sekcja Q – z wyłączeniem samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej); Kultura i rekreacja (sekcja R); Pozostała działalność usługowa (sekcja S – z wyłączeniem działu 94); Więcej: A. Płatek (oprac.), *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2011–2015*, GUS, Warszawa 2017, https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5502/24/1/1/przedsiębiorstwa_niefinansowe_powstale_w_latach_2011_2015.pdf (dostęp: 5.01.2022).

TABELA 41. Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor prywatny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł)

Województwo	2005	%	2009	%	2013	%	2017	%	2019	%
Polska	43 764 120	100,00	69 247 306	100,00	79 422 026	100,00	105 062 477	100,00	110 032 868	100,00
Dolnośląskie	4 057 191	9,27	6 244 836	9,02	7 721 713	9,72	8 122 193	7,73	7 601 913	6,91
Kujawsko-pomorskie	1 516 100	3,46	1 953 048	2,82	3 292 787	4,15	3 447 489	3,28	4 290 400	3,90
Lubelskie	500 201	1,14	1 296 614	1,87	2 184 548	2,75	3 048 044	2,90	3 022 602	2,75
Lubuskie	676 016	1,54	983 419	1,42	1 369 446	1,72	1 670 364	1,59	1 862 523	1,69
Łódzkie	1 442 798	3,30	2 267 686	3,27	5 448 875	6,86	5 687 588	5,41	4 855 648	4,41
Małopolskie	2 415 867	5,52	5 154 369	7,44	6 633 549	8,35	8 801 422	8,38	9 563 787	8,69
Mazowieckie	17 472 839	39,93	24 201 514	34,95	19 525 833	24,58	30 943 622	29,45	33 450 148	30,40
Opolskie	560 246	1,28	1 091 365	1,58	802 413	1,01	1 281 608	1,22	1 668 224	1,52
Podkarpackie	1 276 156	2,92	2 131 072	3,08	4 207 230	5,30	4 172 790	3,97	4 450 878	4,05
Podlaskie	464 428	1,06	934 769	1,35	822 218	1,04	1 231 093	1,17	1 510 698	1,37
Pomorskie	2 087 316	4,77	3 376 374	4,88	4 814 650	6,06	6 244 214	5,94	5 232 251	4,76
Śląskie	4 575 599	10,46	6 634 286	9,58	8 821 485	11,11	11 744 095	11,18	10 444 393	9,49
Świętokrzyskie	801 993	1,83	1 449 923	2,09	842 664	1,06	2 194 962	2,09	1 341 148	1,22
Warmińsko-mazurskie	631 804	1,44	741 628	1,07	1 062 528	1,34	1 613 150	1,54	1 429 079	1,30
Wielkopolskie	4 801 910	10,97	9 461 093	13,66	10 464 570	13,18	12 665 978	12,06	17 031 005	15,48
Zachodniopomorskie	483 656	1,11	1 325 310	1,91	1 407 517	1,77	2 193 865	2,09	2 278 171	2,07

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

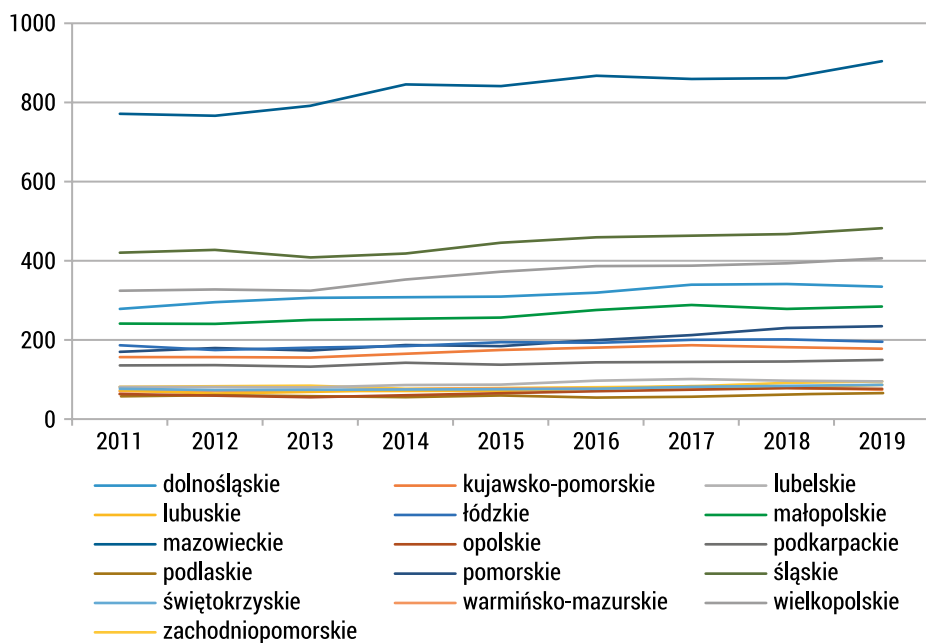
TABELA 42. Liczba przedsiębiorstw prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019

Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	3189	3201	3218	3356	3432	3565	3641	3674	3751
Dolnośląskie	279	296	307	308	310	320	340	342	335
Kujawsko-pomorskie	156	156	155	163	174	182	186	181	177
Lubelskie	80	81	79	85	86	96	100	96	94
Lubuskie	73	65	70	73	72	77	83	81	87
Łódzkie	187	175	181	185	195	195	201	202	196
Małopolskie	242	241	251	253	257	276	289	279	285
Mazowieckie	772	767	792	846	842	868	860	862	905
Opolskie	63	59	55	60	65	70	75	78	76
Podkarpackie	136	137	133	143	138	144	146	146	150
Podlaskie	58	61	57	56	60	55	57	63	66
Pomorskie	170	179	173	186	183	199	211	229	235
Śląskie	421	428	409	419	446	460	464	468	483
Świętokrzyskie	76	73	75	75	75	76	81	83	86
Warmińsko-mazurskie	69	72	71	74	77	79	77	78	73
Wielkopolskie	325	328	325	353	373	387	388	394	407
Zachodniopomorskie	82	83	85	77	79	81	83	92	96

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na wstępie zasadne jest określenie, o jakiej liczbie przedsiębiorstw traktować będą poniższe zestawienia zarówno w województwie podlaskim, jak i w całym kraju. W badanym okresie we wszystkich województwach liczba dużych przedsiębiorstw niefinansowych wzrosła. W całym kraju pomiędzy rokiem 2011 a 2019 zarejestrowanych było 562 więcej przedsiębiorstw tego typu, co daje wzrost na poziomie 17,62% (porównując skrajne lata). Województwo mazowieckie każdego roku było siedzibą największej liczby firm, stanowiąc 23–25% wszystkich dużych przedsiębiorstw działających w Polsce. Ta grupa najszybciej rosła w województwie pomorskim, w którym dynamika wzrostu między skrajnymi latami objętymi badaniem osiągnęła 38,24%, co przekładało się na wzrost nominalny na poziomie 65 przedsiębiorstw.

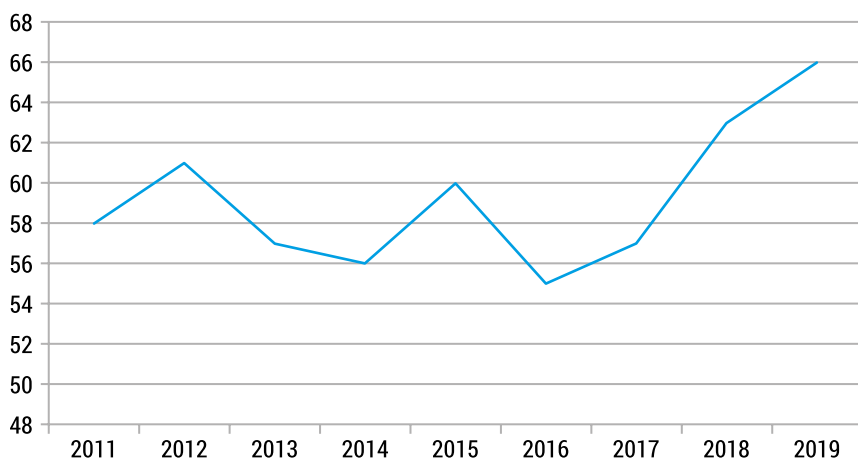
Choć w perspektywie całego kraju rok do roku odnotowywany był wzrost liczby dużych przedsiębiorstw wahający się pomiędzy 0,4% a 3,9%, to sytuacja ta nie przekładała się na stabilny wzrost w poszczególnych jednostkach administracyjnych. Ten trend był szczególnie widoczny w okresie kryzysu światowego, kiedy to w roku 2012 w pięciu województwach odnotowano spadek liczby dużych podmiotów niefinansowych, a w 2013 roku aż w dziewięciu województwach było ich mniej niż rok wcześniej. W kolejnych latach sytuacja uległa znaczącej poprawie, aby ponownie w 2018 roku zanotować tąpnięcie (spadek w czterech województwach). Ta niejednorodność w dynamice zmian pokazana została na wykresie 49. Widać na nim również, jak znacząca była różnica pomiędzy województwem mazowieckim a resztą kraju.

WYKRES 49. Liczba przedsiębiorstw prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W województwie podlaskim pomiędzy rokiem 2011 a 2019 zarejestrowanych było o osiem podmiotów więcej (zmiana z 55 do 66), co przełożyło się na wzrost o 13,79% (mniej o 4 punkty procentowe niż średnia krajowa w tym samym czasie). W tym przypadku nie można też mówić o stabilnym wzroście w ciągu lat, gdyż w trzech okresach dochodziło do spadku liczebności tej grupy (2013, 2014 oraz 2016), co pokazane zostało na wykresie 50. Choć dynamika wzrostu nie była najniższa w skali kraju i aż w pięciu województwach przez osiem lat osiągnęła ona niższy wzrost niż w województwie podlaskim, to w liczbach bezwzględnych pozycjonuje ten region na drugim miejscu od końca (jedynie w województwie warmińsko-mazurskim zanotowano niższy wzrost wynoszący cztery podmioty).

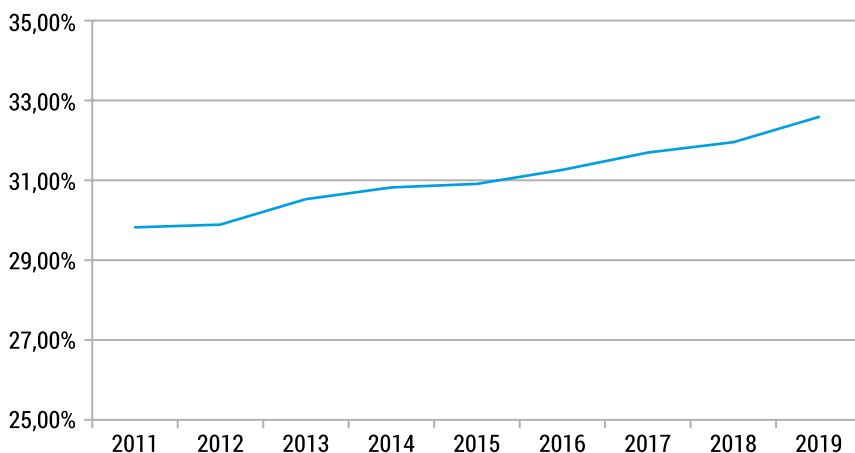
WYKRES 50. Liczba przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

O tym, że duże przedsiębiorstwa odgrywają znaczącą rolę w skali gospodarki krajowej, wspomniano już w poprzednich rozdziałach. Na potwierdzenie tego stwierdzenia warto przytoczyć statystykę, która pokazuje, że duże firmy z sektora niefinansowego stają się również coraz większymi pracodawcami na lokalnych rynkach. Rok do roku można zaobserwować wzrost wskaźnika zatrudnienia wśród tych przedsiębiorstw, który z poziomu 29,82% w 2011 roku po ośmiu latach osiągnął 32,58%, bez spadków w żadnym z badanych okresów, co pokazano na wykresie 51 (dane te odnoszą się tylko do osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach niefinansowych – więcej w przyp. 46).

W badanym okresie zatrudnienie w tej grupie przedsiębiorstw wzrosło o 570 635 osób, osiągając w 2019 roku poziom 3 262 634. Wynikało to bezpośrednio ze wzrostu zatrudnienia w każdym z województw w kraju, którego dynamika osiągnęła dwucyfrową wartość wszędzie poza województwami podkarpackim (zmiana o 6,57%) i śląskim (zmiana o 8,71%). Zdecydowanym liderem pod względem tempa wzrostu zatrudnienia w dużych firmach niefinansowych było województwo pomorskie,

które zwiększyło zatrudnienie o 61,08% do poziomu 152 123 osób w 2019 roku. Na tle innych jednostek administracyjnych województwo podlaskie uplasowało się na trzecim miejscu wśród najlepszych, odnotowując wzrost o 30,09% w skali ośmiu lat. W liczbach bezwzględnych przy porównaniu roku 2011 oraz 2019 zdecydowanym liderem było województwo wielkopolskie, w którym zatrudnienie znalazło 158 574 osoby, co w ciągu ośmiu lat dało zmianę o 58,26%.

WYKRES 51. Zmiana wskaźnika zatrudnienia osób w dużych podmiotach w ogóle zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych w latach 2011–2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Porównując rok 2019 z 2011, można zauważyć wzrost poziomu zatrudnienia w dużych przedsiębiorstwach o 9715 osób. Jest to szósty wynik od końca, a niższy przyrost zanotowano w województwach:

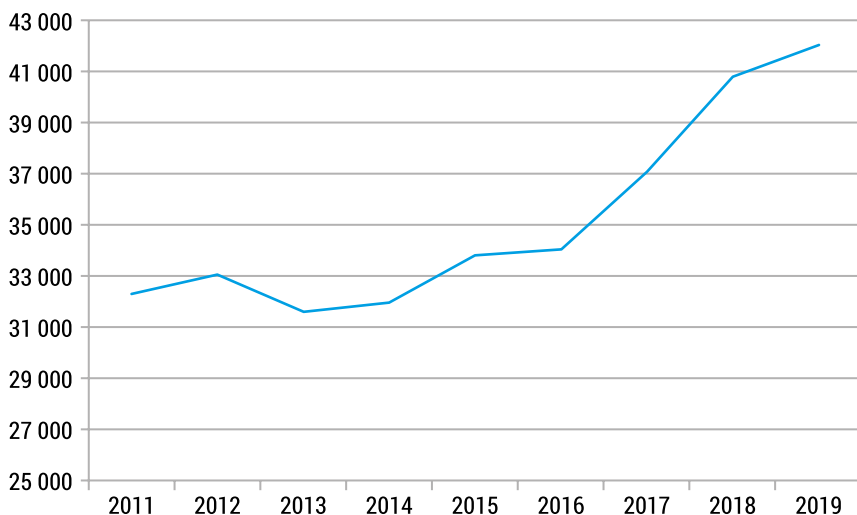
- lubuskim – wzrost o 8171 osób,
- warmińsko-mazurskim – wzrost o 8054 osoby,
- świętokrzyskim – wzrost o 6832 osoby,
- opolskim – 6032 osoby,
- podkarpackim – 5930 osób.

Wzrosty notowane w badanym okresie były relatywnie stabilne, osiągając poziom pomiędzy 0,7% a 9,99% w porównaniu rok do roku. Jedynie w roku 2013 zanotowany został spadek zatrudnienia wynoszący 4,48% w porównaniu z rokiem 2012, który prawdopodobnie był konsekwencją zawirowań gospodarczych związanych z ogólnoswiatowym kryzysem gospodarczym. Luka, która wtedy powstała i wynosiła 1462 osoby, została odbudowana już po dwóch latach. Wizualizacja powyższych danych została zamieszczona na wykresie 52.

TABELA 43. Liczba osób pracujących w przedsiębiorstwach prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019

Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	2 691 999	2 671 471	2 716 949	2 819 197	2 903 609	3 029 640	3 124 797	3 195 497	3 262 634
Dolnośląskie	232 324	240 167	248 785	252 052	259 988	268 755	280 042	277 035	272 523
Kujawsko-pomorskie	85 196	84 792	85 343	89 176	93 156	96 999	99 365	97 833	101 576
Lubelskie	77 354	77 743	78 028	78 290	79 147	84 524	87 524	88 460	92 049
Lubuskie	41 270	37 229	40 120	41 660	41 479	44 837	47 965	48 151	49 441
Łódzkie	141 831	136 359	139 359	146 329	152 726	155 872	161 079	165 677	162 897
Małopolskie	192 014	192 186	195 368	201 167	205 179	216 259	225 725	227 372	237 124
Mazowieckie	878 513	851 944	879 306	914 206	935 889	971 225	962 509	981 430	100 3515
Opolskie	34 150	31 278	29 931	32 168	33 637	35 489	37 147	39 924	40 182
Podkarpackie	90 200	86 098	87 418	89 589	88 923	94 617	95 683	97 533	96 130
Podlaskie	32 286	33 048	31 586	31 950	33 781	34 018	37 065	40 769	42 001
Pomorskie	94 442	94 864	91 202	102 539	106 466	116 279	135 257	145 885	152 123
Śląskie	381 986	384 359	368 804	374 680	378 557	390 778	403 160	409 518	415 245
Świętokrzyskie	42 709	40 246	42 230	38 828	40 238	42 528	48 103	50 071	49 541
Warmińsko-mazurskie	41 933	48 265	45 375	45 181	48 049	50 094	51 447	51 567	50 027
Wielkopolskie	272 185	279 040	296 802	327 311	349 513	368 658	390 429	407 746	430 759
Zachodniopomorskie	53 606	53 853	57 292	54 071	56 881	58 708	62 297	66 526	67 501

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

WYKRES 52. Liczba zatrudnionych w dużych przedsiębiorstwach niefinansowych w latach 2011–2019 w województwie podlaskim

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Aby w pełni zrozumieć efektywność zatrudnienia w ciągu lat oraz w jaki sposób firmy reagowały na zawirowania gospodarki krajowej i światowej, należy jeszcze porównać, jak zmieniło się średnie zatrudnienie w dużych przedsiębiorstwach niefinansowych przypadające na jedno przedsiębiorstwo, co zostało pokazane w tabeli 44.

TABELA 44. Liczba zatrudnionych w dużych przedsiębiorstwach niefinansowych przypadająca na jeden podmiot według województw w latach 2011–2019

Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	844	835	844	840	846	850	858	870	870
Dolnośląskie	833	811	810	818	839	840	824	810	814
Kujawsko-pomorskie	546	544	551	547	535	533	534	541	574
Lubelskie	967	960	988	921	920	880	875	921	979
Lubuskie	565	573	573	571	576	582	578	594	568
Łódzkie	758	779	770	791	783	799	801	820	831
Małopolskie	793	797	778	795	798	784	781	815	832
Mazowieckie	1138	1111	1110	1081	1112	1119	1119	1139	1109
Opolskie	542	530	544	536	517	507	495	512	529
Podkarpackie	663	628	657	626	644	657	655	668	641

Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Podlaskie	557	542	554	571	563	619	650	647	636
Pomorskie	556	530	527	551	582	584	641	637	647
Śląskie	907	898	902	894	849	850	869	875	860
Świętokrzyskie	562	551	563	518	537	560	594	603	576
Warmińsko-mazurskie	608	670	639	611	624	634	668	661	685
Wielkopolskie	837	851	913	927	937	953	1 006	1 035	1 058
Zachodniopomorskie	654	649	674	702	720	725	751	723	703

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

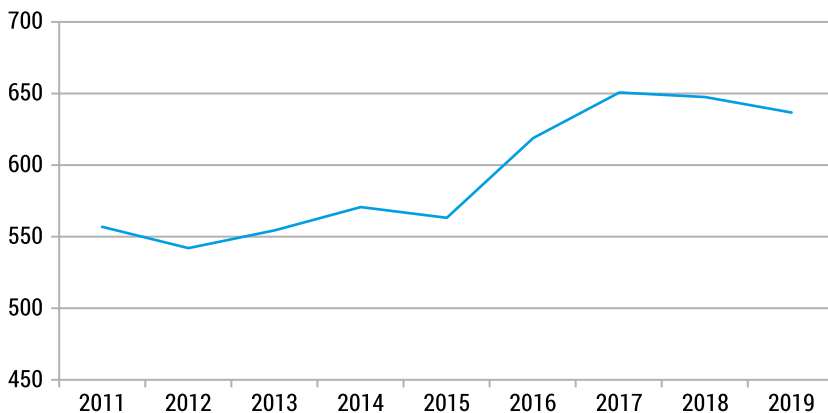
W badanym okresie średnie zatrudnienie przypadające na jeden duży podmiot w skali kraju cechowało się tendencją zwyżkową i wzrosło o 3,04%. Patrząc na tę samą zmienną, ale w kontekście poszczególnych województw, można zauważyć, że nie było to standardem. W pięciu z nich zanotowano bowiem spadek średniego zatrudnienia, porównując rok 2019 z 2011. Sytuacja ta wystąpiła w województwach:

- dolnośląskim – spadek o 2,31%,
- opolskim – spadek o 2,46%,
- mazowieckim – spadek o 2,56%,
- podkarpackim – spadek o 3,37%,
- śląskim – spadek o 5,25%.

Jedynie w czterech z szesnastu województw w kraju odnotowano wzrost o wartościach dwuliczbowych – najbardziej zauważalny był on w Wielkopolskim i wyniósł 26,37%. Województwo podlaskie ze wzrostem na poziomie 14,32% zajmowało trzecie miejsce, ustępując jedynie pomorskiemu (wzrost o 16,52% w skali ośmiu lat), wyprzedzając zaś warmińsko-mazurskie (wzrost o 12,77%). Warty odnotowania jest fakt, że w roku 2011 w województwie podlaskim zatrudnionych było średnio 557 pracowników w jednym podmiocie, co dawało różnicę 287 osób względem średniej krajowej. W roku 2019 różnica ta zmalała do 233 osób, co świadczyć może o nadrabianiu strat i sukcesywnej ekspansji podmiotów zarejestrowanych w Podlaskiem. Średnio o 80 osób zwiększyło się zatrudnienie w każdym z podmiotów, co było wynikiem o 67,8% lepszym niż średnia krajowa w tym samym czasie.

Wzrost ten nie był jednak stabilny w ciągu ośmiu lat. W połowie z badanych okresów odnotowany został spadek średniego zatrudnienia, które swoje minimum osiągnęło w 2012 roku. Po wyraźnym przyśpieszeniu z lat 2016 i 2017 (wzrost o odpowiednio 9,86% oraz 5,13%) ponownie zaobserwowano spadek średniego zatrudnienia o łącznie 2,24% w dwóch kolejnych latach, co zostało pokazane na wykresie 53.

WYKRES 53. Zmiany w średnim poziomie zatrudnienia przypadającym na pojedyncze duże przedsiębiorstwo niefinansowe w województwie podlaskim w latach 2011–2019

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

O sile i oddziaływaniu na gospodarkę narodową dużych przedsiębiorstw może również świadczyć ich niemały wpływ na kształtowanie się lokalnych i krajowych budżetów. Choć przez osiem lat poziom zatrudnienia wynosił 29,82–32,58%, to generował on przychody na poziomie 44–45% z ogółu wszystkich firm z tego sektora⁴⁷. Porównując skrajne okresy badawcze, można zauważyć, że w tym czasie duże przedsiębiorstwa charakteryzowały się również wyższą dynamiką wzrostu. Ogół przedsiębiorstw niefinansowych zwiększył swoje przychody o 1 596 mld zł (wzrost o 43,53% pomiędzy 2011 a 2019 rokiem). Duże firmy zwiększyły swoje przychody o 45,59%, notując wzrost o 736 mld zł w ciągu ośmiu lat. Dane zbiorcze opisujące zmienność przychodów dużych firm niefinansowych w Polsce zostały przytoczone w tabeli 45.

⁴⁷ Dane o liczbie podmiotów są ujmowane w tablicach według sekcji i działów PKD. Jednostki wpisane (od 1999 – rejestr KRUPGN) w układzie sektorów (publiczny, prywatny) oraz w układzie sekcji Klasyfikacji Działalności – do 1999 roku europejskiej, od 2000 roku polskiej (w podziale na sektory publiczny i prywatny). Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie. Dane dla miejscowości statystycznych z rejestru REGON podawane są według: adresu zamieszkania dla osób fizycznych z krajowym adresem zamieszkania, adresu siedziby dla pozostałych jednostek, tj. osób fizycznych, z zagranicznym adresem zamieszkania, osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej oraz jednostek lokalnych. W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 roku zmianami przepisów prawnych, regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 roku istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby/zamieszkania, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem prezentowaną w danej podgrupie. Dodatkowo dane o przychodach i kosztach dotyczą przychodów z całokształtu działalności i kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności. Więcej: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/metadane/metryka/2303?back=True#> (dostęp: 5.01.2022).

TABELA 45. Przychody przedsiębiorstw prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w mln zł)

Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	1 616 124	1 679 706	1 686 207	1 742 587	1 801 312	1 886 054	2 068 775	2 227 340	2 352 946
Dolnośląskie	118 579	122 392	122 910	127 157	127 661	133 377	148 361	155 020	167 260
Kujawsko-pomorskie	50 504	51 158	52 172	53 931	56 590	58 389	63 845	67 391	69 293
Lubelskie	32 897	34 582	35 237	31 254	31 708	34 044	38 113	38 961	41 823
Lubuskie	19 413	17 614	17 498	21 208	21 623	24 628	28 194	29 312	29 722
Łódzkie	62 309	69 057	71 282	74 934	80 833	82 965	88 880	92 673	100 920
Małopolskie	102 232	105 432	105 354	116 573	123 235	131 700	141 750	148 087	160 424
Mazowieckie	611 348	626 678	626 407	637 949	633 149	643 844	694 544	773 075	810 147
Opolskie	15 889	15 595	16 594	18 558	20 453	21 988	25 270	28 649	29 617
Podkarpackie	42 993	45 065	46 723	47 582	60 002	63 162	70 227	70 837	79 569
Podlaskie	18 546	19 158	19 922	19 416	19 197	20 005	23 901	26 366	29 030
Pomorskie	101 336	117 710	109 014	107 647	103 972	109 914	126 262	140 202	149 836
Śląskie	203 819	202 044	190 972	194 958	209 120	219 861	246 950	259 340	265 867
Świętokrzyskie	25 878	26 170	26 505	26 939	26 798	23 855	27 544	31 505	32 114
Warmińsko-mazurskie	17 145	18 314	18 859	19 498	20 478	23 387	25 594	26 721	27 884
Wielkopolskie	170 363	185 075	201 754	221 129	241 450	267 819	290 318	307 499	327 346
Zachodniopomorskie	22 874	23 663	25 005	23 853	25 043	27 116	29 024	31 702	32 095

ZRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z przedstawionej tabeli wynika, że rok do roku we wszystkich ośmiu lat dochodziło do wzrostu przychodów generowanych przez duże przedsiębiorstwa niefinansowe. Nawet w okresie kryzysu gospodarczego wskaźnik wzrostu przychodów był dodatni i osiągnął wartość na poziomie od 0,39% w 2013 roku do 3,37% w 2015. Kolejne lata charakteryzowały się dynamiczniejszym wzrostem, a w szczególności rok 2017, kiedy wyniósł on 9,69% względem roku poprzedniego. Warto również dodać, że ogół podmiotów sektora niefinansowego (zgodnie z metodologią GUS), włączając w to małe i średnie przedsiębiorstwa, odnotowywał wzrost rok do roku w każdym z badanych okresów.

W ciągu ośmiu lat, z których dostępne są dane, województwo podlaskie w tej statystyce znajdowało się w środku wszystkich województw, patrząc z perspektywy wzrostu przychodów (porównując lata 2019 i 2011). Przy wcześniej wspomnianej średniej krajowej wynoszącej 45,59% w opisywanym województwie odnotowano wzrost o 10,9 punktu procentowego wyższy. Zdecydowanym liderem w tej klasyfikacji było województwo wielkopolskie, w którym przychody wzrosły o 92,14%. W Podlaskiem w poszczególnych okresach nie osiągnięto tak ustabilizowanego wzrostu przychodów. W latach 2014–2015 zaobserwowano spadek tej zmiennej, sięgający 3,7% (porównując rok 2015 z 2013). Nie mogło mieć to jednak znaczącego wpływu na zmienność wyników osiąganych w całym kraju ze względu na fakt, że udział przychodów generowanych przez duże przedsiębiorstwa niefinansowe mające siedzibę w województwie podlaskim wahał się od poziomu 1,06% w 2016 do 1,23% w roku 2019.

Miarodajniejsze jest wzięcie pod uwagę przychodów generowanych przez każdy z podmiotów gospodarczych, składających się na wyniki w poszczególnych województwach. Dzięki temu można porównać efektywność osiągania wzrostów przychodów pomiędzy województwami i nie zacierają się nierówne przyrosty w powstawaniu i/lub przenoszeniu podmiotów w poszczególnych jednostkach administracyjnych. Podobnie jak w poprzednich przytaczanych statystykach, zauważyć można znaczącą dysproporcję między poszczególnymi regionami. Najefektywniejszy wzrost przychodów we wszystkich latach zaobserwowano w województwie podkarpackim, w którym osiągnął on poziom 67,8% (zob. tabela 46). Przy średniej krajowej na poziomie 23,77% jest to różnica wynosząca aż 44 punkty procentowe. Choć we wszystkich województwach odnotowane zostały wzrosty w opisywanej zmiennej, to tylko trzy nie przekroczyły progu 10% w ciągu ośmiu lat:

- świętokrzyskie – wzrost o 9,66%,
- lubelskie – wzrost o 8,19%,
- pomorskie – wzrost o 6,96%.

TABELA 46. Przychody na jedno przedsiębiorstwo prowadzące niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w mln zł)

Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	507	525	524	519	525	529	568	606	627
Dolnośląskie	425	414	400	413	412	417	436	453	499
Kujawsko-pomorskie	324	328	337	331	325	321	343	372	392
Lubelskie	411	427	446	368	369	355	381	406	445
Lubuskie	266	271	250	291	300	320	340	362	342
Łódzkie	333	395	394	405	415	426	442	459	515
Małopolskie	422	438	420	461	480	477	491	531	563
Mazowieckie	792	817	791	754	752	742	808	897	895
Opolskie	252	264	302	309	315	314	337	367	390
Podkarpackie	316	329	351	333	435	439	481	485	531
Podlaskie	320	314	350	347	320	364	419	419	440
Pomorskie	596	658	630	579	568	552	598	612	638
Śląskie	484	472	467	465	469	478	532	554	550
Świętokrzyskie	341	359	353	359	357	314	340	380	373
Warmińsko-mazurskie	249	254	266	264	266	296	332	343	382
Wielkopolskie	524	564	621	626	647	692	748	781	804
Zachodniopomorskie	279	285	294	310	317	335	350	345	334

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Województwo podlaskie ze wzrostem na poziomie 37,52% zajmowało szóste miejsce, tracąc do lidera tej klasyfikacji 30 punktów procentowych. Porównując lata 2019 i 2011, przed nim znajdowały się jeszcze województwa:

- łódzkie – wzrost o 54,53%,
- opolskie – 54,52%,
- warmińsko-mazurskie – 53,72%,
- wielkopolskie – 53,43%.

Odzwierciedlenie wniosków z tabeli 45 znajduje się również w przypadku porównania dynamiki wzrostu przychodów generowanych przez jedno statystyczne przedsiębiorstwo z województwa podlaskiego. W ujęciu wartości sumarycznych generowanych przez wszystkie przedsiębiorstwa mające siedzibę w tym okręgu administracyjnym odnotowany został nierównomierny wzrost we wszystkich latach. W przypadku danych z tabeli 46 zauważyć można, że w czterech z ośmiu lat nastąpił spadek (o maksymalnej wartości 7,73% w porównaniu z latami 2015 i 2014), a w czterech dochodziło do wzrostu (maksimum na poziomie 15,29% z roku 2017). Sam okres 2016–2017 stanowił wzrost o 31,07% w porównaniu ze stanem z 2015 roku.

TABELA 47. Koszty w przedsiębiorstwach prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w mln zł)

Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	1 521 361	1 607 886	1 608 261	1 669 940	1 747 560	1 799 104	1 958 563	2 131 145	2 260 811
Dolnośląskie	101 346	112 389	113 517	119 521	125 113	132 077	140 943	147 945	161 935
Kujawsko-pomorskie	48 343	49 202	49 141	51 406	53 870	55 088	60 909	63 545	65 731
Lubelskie	29 942	32 059	32 571	28 603	29 094	31 365	34 630	36 389	38 539
Lubuskie	18 691	16 798	16 505	20 187	20 562	23 449	27 043	28 059	28 275
Łódzkie	57 391	64 346	66 627	68 744	82 764	76 665	83 440	88 278	104 844
Małopolskie	96 842	100 844	100 296	111 436	117 462	124 965	133 852	140 379	151 332
Mazowieckie	580 796	603 702	602 187	614 664	609 856	610 496	654 185	738 560	772 816
Opolskie	14 919	14 866	15 907	17 756	19 475	20 972	24 247	27 519	28 389
Podkarpackie	40 524	42 871	43 116	45 152	57 785	60 347	66 638	68 566	76 440
Podlaskie	18 125	18 790	19 352	18 921	18 717	19 487	23 112	25 623	28 095
Pomorskie	97 635	112 955	104 298	105 787	99 564	104 061	119 178	133 440	144 518
Śląskie	191 459	194 430	185 088	189 232	214 461	212 534	234 436	252 666	260 677
Świętokrzyskie	24 454	25 327	26 049	25 906	23 982	24 151	25 935	30 200	30 575
Warmińsko-mazurskie	16 792	17 756	18 052	18 526	19 712	22 424	24 389	25 662	27 122
Wielkopolskie	162 159	178 712	191 667	211 261	231 060	254 837	277 620	293 696	310 676
Zachodniopomorskie	21 942	22 840	23 889	22 838	24 084	26 187	28 004	30 620	30 847

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Równie istotny jak poziom przychodów generowanych przez przedsiębiorstwa jest poziom ponoszonych kosztów. Dopiero złożenie tych dwóch wartości wskazuje na efektywność zarządzania przedsiębiorstwem oraz na jej zmienność. W badanym okresie w każdym z województw wzrastały koszty prowadzenia działalności gospodarczej. W skali całego kraju przez osiem lat urosły one o ponad 739 450 mln zł, co stanowiło 49-procentowy wzrost względem 2011 roku. Nie był on taki sam w poszczególnych regionach, a dynamika zmian nie była ustabilizowana. Widoczny był tu wpływ kryzysu gospodarczego, który spowodował konieczność obniżania kosztów (a niekiedy również likwidowania prowadzonych przedsiębiorstw). Odzwierciedleniem tego jest porównanie kosztów prowadzenia działalności w roku 2013 z rokiem 2012, kiedy dynamika zmian tej zmiennej wynosiła 0,02%, przy średniej rocznej na poziomie 5,84% w całym badanym okresie (wyłączając zmianę z lat 2012–2013). Do największego wzrostu doszło w roku 2018, kiedy to raportowane koszty wzrosły o 8,86% rok do roku. Warto też zaznaczyć, że kryzys z początku drugiej dekady XXI wieku spowodował spadek badanej zmiennej w sześciu województwach, z czego największa różnica wystąpiła w śląskim (spadek o 9 342 mln zł, czyli o 4,8%) i pomorskim (spadek o 8 657 mln zł, czyli 7,7%).

Analizując dane z krańcowych okresów z tabeli 48, można zauważyć niewielkie różnice pomiędzy udziałami poszczególnych województw w ogólnych kosztach raportowanych w całym kraju. Jedynie w przypadku trzech województw udział ten zmienił się w stopniu większym niż 1% (mazowieckie – spadek o 4 punkty procentowe, śląskie – spadek o 1,1 punktu procentowego, wielkopolskie – wzrost o 4 punkty procentowe). Wyjawszy wcześniej wymienione jednostki administracyjne, średnia zmiana w reszcie województw wynosiła 0,2%.

TABELA 48. Udział kosztów ponoszonych przez przedsiębiorstwa prowadzące niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 w sumie kosztów poniesionych w całym kraju (w %)

Województwo	2011	2019
Polska	100,00	100,00
Dolnośląskie	6,66	7,16
Kujawsko-pomorskie	3,18	2,91
Lubelskie	1,97	1,70
Lubuskie	1,23	1,25
Łódzkie	3,77	4,64
Małopolskie	6,37	6,69
Mazowieckie	38,18	34,18
Opolskie	0,98	1,26
Podkarpackie	2,66	3,38

Województwo	2011	2019
Podlaskie	1,19	1,24
Pomorskie	6,42	6,39
Śląskie	12,58	11,53
Świętokrzyskie	1,61	1,35
Warmińsko-mazurskie	1,10	1,20
Wielkopolskie	10,66	13,74
Zachodniopomorskie	1,44	1,36

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Województwo podlaskie uplasowało się powyżej średniej w kontekście dynamiki wzrostu kosztów względem średniej krajowej. O ile w całym kraju przy porównaniu lat 2011 i 2019 zanotowano wzrost o 49%, o tyle w województwie podlaskim był on o 6 punktów procentowych wyższy, osiągając w 2019 roku wartość 28 095 mln zł, co stanowiło 1,24% wszystkich kosztów raportowanych w Polsce przez przedsiębiorstwa niefinansowe. Dynamika zmian nie była jednak jednorodna w opisywanym województwie ze względu na odnotowany spadek wartości kosztów w porównaniu rok do roku w dwóch następujących po sobie latach – 2014 i 2015. Analizując dane z poszczególnych województw, można zauważyć, że taka sytuacja miała miejsce jedynie jeszcze dwukrotnie w historii:

- w województwie lubuskim w latach 2012 i 2013,
- w województwie świętokrzyskim w latach 2014 i 2015.

Pomimo spadku kosztów w 2014 roku o 2,23% oraz w 2015 roku o 1,18% średnioroczny wzrost w ciągu ośmiu lat osiągnął wartość 5,82%, co było wynikiem wyższym niż średnia krajowa wynosząca 5,11% (najdynamiczniejszy wzrost o 8,54% odnotowano w województwie podkarpackim, a najniższy, na poziomie 3,03%, w świętokrzyskim).

Dopełnieniem analizy zmian kosztów w dużych przedsiębiorstwach prowadzących działalność niefinansową jest spojrzenie na ten aspekt przez pryzmat kosztów ponoszonych przez pojedynczy uśredniony podmiot gospodarczy działający w danej jednostce administracyjnej (tabela 49). W tym przypadku dysproporcje pomiędzy poszczególnymi województwami są znaczące – w skrajnych przypadkach różnica wynosi aż 67,2 punkty procentowe. Zdecydowanym liderem w dynamice zmian kosztów prowadzenia działalności biznesowej na tle całego kraju było województwo łódzkie, w którym w 2019 roku zanotowano wzrost kosztów o 74% względem roku 2011. O wiele lepiej trzymanie kosztów na tym samym poziomie wyszło w województwie pomorskim, gdzie dynamika zmian sięgnęła zaledwie 7,08%. Przy średniej krajowej wynoszącej 26,32% województwo podlaskie z poziomem

36,22% uplasowało się w grupie województw z najwyższym wzrostem. Poza wcześniej wspomnianym województwem łódzkim wyższą dynamiką zmian charakteryzowały się:

- podkarpackie – wzrost o 71%,
- opolskie – 57,72%,
- wielkopolskie – 52,99%,
- warmińsko-mazurskie – 52,62%.

TABELA 49. Koszty na jedno przedsiębiorstwo prowadzące niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w mln zł)

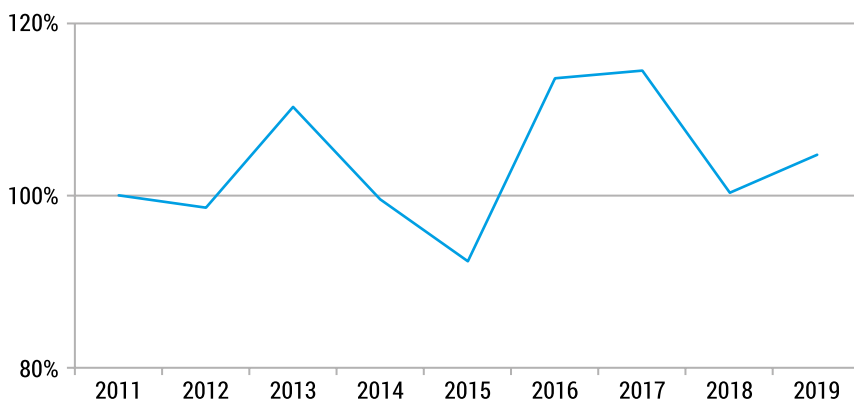
Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	477	502	500	498	509	505	538	580	603
Dolnośląskie	363	380	370	388	404	413	415	433	483
Kujawsko-pomorskie	310	315	317	315	310	303	328	351	371
Lubelskie	374	396	412	337	338	327	346	379	410
Lubuskie	256	258	236	277	286	305	326	346	325
Łódzkie	307	368	368	372	424	393	415	437	535
Małopolskie	400	418	400	441	457	453	463	503	531
Mazowieckie	752	787	760	727	724	703	761	857	854
Opolskie	237	252	289	296	300	300	323	353	374
Podkarpackie	298	313	324	316	419	419	456	470	510
Podlaskie	313	308	340	338	312	354	406	407	426
Pomorskie	574	631	603	569	544	523	565	583	615
Śląskie	455	454	453	452	481	462	505	540	540
Świętokrzyskie	322	347	347	345	320	318	320	364	356
Warmińsko-mazurskie	243	247	254	250	256	284	317	329	372
Wielkopolskie	499	545	590	599	620	659	716	745	763
Zachodniopomorskie	268	275	281	297	305	323	337	333	321

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W wartościach nominalnych koszty ponoszone na prowadzenie działalności gospodarczej statystycznego przedsiębiorstwa działającego na danym terenie charakteryzowały się wysoką zmiennością i wysokością pomiędzy poszczególnymi województwami. Patrząc na rok 2019, zmienna ta była najwyższa w województwie mazowieckim i osiągnęła 854 mln zł. Region ten był liderem w ciągu całego badanego okresu, powiększając wysokość kosztów o kwotę 102 mln zł. Była to wartość najbardziej zbliżona do wzrostu, jaki został odnotowany w województwie podlaskim

(wyniósł 113 mln zł), i wzrastała w ujęciu rok do roku w ciągu ośmiu lat w tempie 4,2%. Wzrost ten nie był jednak równy pomiędzy poszczególnymi okresami rozliczeniowymi, co ukazuje wykres 54.

WYKRES 54. Zmiana kosztów na jedno przedsiębiorstwo prowadzące niefinansową działalność gospodarczą w województwie podlaskim w latach 2011–2019 (rok 2011 = 100%)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2011–2019 trzykrotnie odnotowano spadek średnich kosztów przypadających na jedno przedsiębiorstwo. Szczególnie widoczne było to w latach 2013–2015, kiedy to koszty spadły poniżej poziomu z 2011 roku (do 312 mln zł). Okres kolejnych dwóch lat charakteryzował się już bardzo dynamiczną zmianą, osiągając w następnych latach poziom wzrostu 13,56% i 14,45% rok do roku, aby na koniec 2017 roku osiągnąć wartość 406 mln zł na jedno przedsiębiorstwo.

Z punktu widzenia analizy efektywności biznesowej przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą w różnych województwach konieczne jest przeanalizowanie części składowych wchodzących w pozycje kosztowe w poszczególnych przedsiębiorstwach. Pierwszym z analizowanych aspektów będą nakłady inwestycyjne firm, rozumiane jako „nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji”⁴⁸. Przez osiem lat zwiększyły się one w całym

⁴⁸ Dodatkowo nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady. Te pierwsze są to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe, maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem), środki transportu, inne, tj. melioracje szczegółowe, koszty ponoszone przy nabyciu gruntów i używanych środków trwałych, inwentarz żywy (stado podstawowe) i zasadzenia wieloletnie, a ponadto odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji. Pozostałe nakłady są to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nie zwiększają one wartości środków trwałych. Zob. <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/223,pojecie.html?pdf=1> (dostęp: 5.01.2022).

kraju w tej kategorii przedsiębiorstw o ponad 70%, uzyskując w 2019 roku wartość ponad 131 mld zł. Choć dynamika zmian w tym aspekcie osiągnęła średni wzrost rok do roku na poziomie 7%, to w dwóch okresach rozliczeniowych (2012 i 2016 rok) stanowiła ona wartość ujemną względem roku poprzedniego. Szczególnie widoczne było to w roku 2016, kiedy nakłady inwestycyjne zmalały o blisko 10,5 mld zł (o 9,9% mniej niż w 2015 roku). Warto zwrócić uwagę, że w latach kryzysowych 2013–2014 nakłady ponoszone przez firmy rosły dynamicznie, osiągając w 2014 roku najwyższy wskaźnik wzrostu w całym badanym okresie, tj. 17,83%. W ciągu ośmiu lat jedynie województwo świętokrzyskie zanotowało spadek nakładów inwestycyjnych ponoszonych przez firmy zarejestrowane na tym terenie. Porównując skrajne lata ujęte w badaniu, skurczyły się one o 111 mln zł, co stanowiło spadek rzędu 8,1%. Co istotne, w tej jednostce administracyjnej w 2016 roku, w porównaniu z rokiem 2011, odnotowano najwyższy spadek nakładów inwestycyjnych ze wszystkich województw, który wyniósł 45,1%. Pomimo gwałtownego wzrostu w 2017 roku (43,63%) oraz kolejnych wzrostów notowanych w następujących po sobie latach nie udało się tam osiągnąć poziomu z 2011 roku.

TABELA 50. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w mln zł)

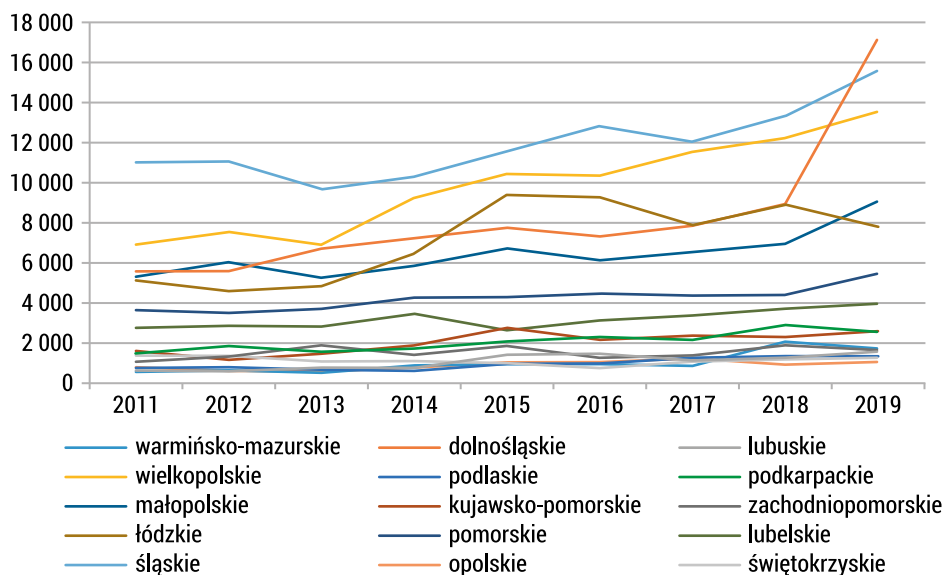
Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Warmińsko-mazurskie	566	644	523	891	963	953	864	2 072	1 750
Dolnośląskie	5 589	5 605	6 722	7 226	7 764	7 330	7 868	8 950	17 188
Lubuskie	635	601	784	770	1 422	1 475	1 141	1 281	1 578
Wielkopolskie	6 928	7 555	6 913	9 255	10 454	10 363	11 554	12 243	13 550
Podlaskie	749	789	657	604	954	975	1 258	1 340	1 337
Podkarpackie	1 485	1 855	1 574	1 733	2 086	2 307	2 165	2 907	2 563
Małopolskie	5 324	6 050	5 270	5 867	6 733	6 143	6 573	6 967	9 106
Polska	76 772	75 918	78 826	92 883	105 922	95 441	98 314	114 959	131 070
Kujawsko-pomorskie	1 620	1 208	1 485	1 894	2 772	2 173	2 388	2 318	2 606
Mazowieckie	28 049	26 243	30 254	36 820	40 939	30 912	33 090	42 507	44 553
Zachodniopomorskie	1 074	1 337	1 896	1 420	1 863	1 273	1 396	1 898	1 661
Łódzkie	5 139	4 602	4 852	6 469	9 407	9 288	7 897	8 919	7 817
Pomorskie	3 656	3 516	3 720	4 283	4 308	4 484	4 381	4 413	5 476
Lubelskie	2 776	2 876	2 840	3 471	2 650	3 140	3 393	3 727	3 978
Śląskie	11 025	11 074	9 689	10 310	11 607	12 840	12 067	13 325	15 600
Opolskie	786	605	572	774	1 029	1 043	1 214	915	1 049
Świętokrzyskie	1 370	1 357	1 075	1 095	972	742	1 066	1 177	1 259

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W całym kraju odnotowano wzrost na poziomie 70,72%, który wynikał ze zmiany nakładów inwestycyjnych o 54,29 mld zł. Na tę kwotę w 63,95% przypadały wzrosty z trzech województw:

- mazowieckiego – wzrost o 16,5 mld zł,
- dolnośląskiego – wzrost o 11,599 mld zł,
- wielkopolskiego – wzrost o 6,622 mld zł.

Przedsiębiorstwa z województwa podlaskiego dołożyły do wcześniej wspomnianych 54,29 mld zł kwotę w wysokości 0,588 mld zł, co stanowiło czwarty najniższy wynik wśród wszystkich badanych jednostek administracyjnych. Jedynie województwa zachodniopomorskie, opolskie i świętokrzyskie zanotowały gorszy wynik. W ujęciu procentowym różnice pomiędzy poszczególnymi regionami były również znaczące. Liderem w tym zestawieniu, ze wzrostem na poziomie 309,08%, było województwo warmińsko-mazurskie (zmiana o 1,194 mld zł w ciągu ośmiu lat). Zaraz po nim znalazło się województwo dolnośląskie ze wzrostem 307,54%. Województwo podlaskie, pomimo relatywnie niskiego wzrostu nakładów wartości nominalnych, uplasowało się na piątym miejscu w ujęciu dynamiki wzrostu tej zmiennej w całym kraju. Poziom 78,58% był zaledwie o 17 punktów procentowych niższy niż wynik zanotowany w województwie wielkopolskim. Zważywszy na to, że dla całego kraju pomiędzy rokiem 2011 a 2019 odnotowano wzrost na poziomie 70,73%, można mówić o stopniowym, ale jednak sukcesywnym nadrabianiu strat do innych województw w ramach tej statystyki.

WYKRES 55. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (bez województwa mazowieckiego; w mln zł)

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W każdym przedsiębiorstwie istotnym elementem składowym w pozycjach kosztowych są wynagrodzenia pracowników. W zależności od branży, zasobochłonności produkcji czy sezonowości wykonywanej pracy udział kosztów pracy w ogóle kosztów prowadzenia działalności gospodarczej może się różnić, dlatego przy analizie porównawczej bazującej na danych udostępnionych przez GUS zastosowany został uśredniony wynik przypadający na każde duże przedsiębiorstwo niefinansowe w danym województwie.

TABELA 51. Miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego w dużych przedsiębiorstwach prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w mln zł)

Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	4 255	4 430	4 563	4 731	4 832	5 003	5 301	5 705	6 048
Dolnośląskie	4 041	4 173	4 380	4 558	4 731	4 900	5 243	5 617	6 117
Kujawsko-pomorskie	3 328	3 475	4 033	3 762	3 848	4 036	4 281	4 629	5 115
Lubelskie	3 928	4 083	4 236	4 357	4 385	4 499	4 789	5 044	5 309
Lubuskie	3 193	3 394	3 487	3 709	3 887	4 107	4 553	4 834	5 151
Łódzkie	3 999	4 253	4 404	4 550	4 778	4 816	5 086	5 477	5 871
Małopolskie	3 786	4 083	4 175	4 376	4 725	4 994	5 356	5 809	6 358
Mazowieckie	4 756	4 960	5 081	5 280	5 372	5 591	5 928	6 379	6 678
Opolskie	4 016	4 291	4 788	4 834	5 107	5 338	5 694	5 894	6 249
Podkarpackie	3 424	3 614	3 806	4 032	4 193	4 342	4 536	4 805	5 232
Podlaskie	3 460	3 629	3 830	4 010	4 131	4 402	4 857	5 097	5 523
Pomorskie	4 320	4 517	4 764	4 910	5 027	5 235	5 469	5 954	6 284
Śląskie	4 883	5 059	5 180	5 370	5 262	5 177	5 488	6 035	6 378
Świętokrzyskie	3 702	3 826	3 819	4 154	4 190	4 357	4 674	4 939	5 338
Warmińsko-mazurskie	3 174	3 370	3 390	3 586	3 733	3 899	4 067	4 414	4 673
Wielkopolskie	3 703	3 719	3 906	3 933	4 051	4 378	4 610	4 896	5 104
Zachodniopomorskie	3 513	3 641	3 800	3 868	4 051	4 262	4 568	4 928	5 127

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poziom startowy (rok 2011) wskazywał na znaczące różnice pomiędzy poszczególnymi województwami. Zdecydowanie najniższy był on w województwie warmińsko-mazurskim, które pomimo średniorocznego wzrostu wynoszącego 4,98% nie zdołało się wydostać z ostatniego miejsca tego zestawienia w żadnym z kolejnych lat, nawet mimo faktu, że wzrost osiągnięty pomiędzy 2019 a 2011 rokiem był o 5,09 punktu procentowego wyższy niż średnia krajowa. Na drugim końcu zestawienia uplasowało się województwo śląskie, które jednak przy relatywnie niskim poziomie wzrostu

wynagrodzeń na przełomie lat (30,62% w badanym okresie) straciło pierwsze miejsce na rzecz województwa mazowieckiego, które począwszy od 2015 roku, było jednostką administracyjną z najwyższymi średnimi wynagrodzeniami przypadającymi na jednego zatrudnionego w kraju.

Z perspektywy ogólnokrajowej poziom średniego wynagrodzenia w grupie dużych przedsiębiorstw wzrósł o 1793 zł w ciągu ośmiu lat. Był to wzrost o 42,14%, czyli jego średnioroczna dynamika kształtowała się na poziomie 4,5%. Różnice pomiędzy województwami były jednak znaczące, co wskazuje na nierównomierną presję płacową w poszczególnych regionach i konieczność wyrównywania wynagrodzenia w celu ograniczenia migracji zarobkowej. Potwierdzenia tego faktu można doszukiwać się m.in. w dynamice zmian w wynagrodzeniach, które w badanym okresie najszybciej wzrosły w województwach:

- małopolskim – wzrost o 67,93% przez osiem lat,
- lubuskim – wzrost o 61,32%,
- podlaskim – 59,62%,
- opolskim – 55,60%.

Potwierdzeniem powyższej tezy może być również zestawienie udziału średniego wynagrodzenia w województwie podlaskim ze średnią krajową, które z roku na rok coraz bardziej się do siebie zbliżały. W 2011 roku miesięczne wynagrodzenie brutto osoby zatrudnionej w dużym niefinansowym przedsiębiorstwie w województwie podlaskim stanowiło 81,32% średniej krajowej i 70,86% w stosunku do województwa śląskiego (gdzie wówczas wynagrodzenie było na najwyższym poziomie). Po upływie ośmiu lat stosunek ten uległ znaczącej poprawie – zarobki w Podlaskiem stanowiły 91,32% średniej krajowej i 82,70% w porównaniu z województwem mazowieckim. Dodatkowo jedynie w trzech województwach (małopolskim, opolskim i dolnośląskim) wzrost średniego wynagrodzenia był wyższy pod względem wartości nominalnych w porównaniu z województwem podlaskim, gdzie było to 2063 zł więcej w ciągu ośmiu lat.

Wiedząc już, jak wygląda kwestia kształtowania się przychodów na przełomie lat oraz kosztów w dużych przedsiębiorstwach w pojedynczych województwach, można porównać zyskowności w poszczególnych regionach kraju. Zestawienie zawierające udział kosztów w przychodach (z całokształtu działalności) zostało zawarte w tabeli 52.

TABELA 52. Udział kosztów w przychodach w dużych przedsiębiorstwach prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w %)

Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	94,10	95,70	95,40	95,80	97,00	95,40	94,70	95,70	96,10
Dolnośląskie	85,50	91,80	92,40	94,00	98,00	99,00	95,00	95,40	96,80
Kujawsko-pomorskie	95,70	96,20	94,20	95,30	95,20	94,30	95,40	94,30	94,90
Lubelskie	91,00	92,70	92,40	91,50	91,80	92,10	90,90	93,40	92,10

Województwo	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lubuskie	96,30	95,40	94,30	95,20	95,10	95,20	95,90	95,70	95,10
Łódzkie	92,10	93,20	93,50	91,70	102,40	92,40	93,90	95,30	103,90
Małopolskie	94,70	95,60	95,20	95,60	95,30	94,90	94,40	94,80	94,30
Mazowieckie	95,00	96,30	96,10	96,40	96,30	94,80	94,20	95,50	95,40
Opolskie	93,90	95,30	95,90	95,70	95,20	95,40	96,00	96,10	95,90
Podkarpackie	94,30	95,10	92,30	94,90	96,30	95,50	94,90	96,80	96,10
Podlaskie	97,70	98,10	97,10	97,50	97,50	97,40	96,70	97,20	96,80
Pomorskie	96,30	96,00	95,70	98,30	95,80	94,70	94,40	95,20	96,50
Śląskie	93,90	96,20	96,90	97,10	102,60	96,70	94,90	97,40	98,00
Świętokrzyskie	94,50	96,80	98,30	96,20	89,50	101,20	94,20	95,90	95,20
Warmińsko-mazurskie	97,90	97,00	95,70	95,00	96,30	95,90	95,30	96,00	97,30
Wielkopolskie	95,20	96,60	95,00	95,50	95,70	95,20	95,60	95,50	94,90
Zachodniopomorskie	95,90	96,50	95,50	95,70	96,20	96,60	96,50	96,60	96,10

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z analizy powyższych danych wyłania się niejednorodny obraz zmian zachodzących w badanych przedsiębiorstwach. Niepokojące są dane z trzech województw, w których w ciągu ośmiu lat dochodziło do przekroczenia kosztów nad przychodami (województwo łódzkie w latach 2015 i 2019, śląskie w roku 2015 i świętokrzyskie w roku 2016). Dodatkowo w większości województw w kraju dochodziło do zmniejszenia efektywności finansowej prowadzonej działalności gospodarczej, na co wskazywał rosnący udział kosztów w ogóle przychodów generowanych przez przedsiębiorstwa. Do województw, w których stosunek kosztów i przychodów poprawił się pomiędzy 2011 a 2019 rokiem, należały:

- wielkopolskie ze wskaźnikiem na poziomie 99,68%,
- małopolskie – 99,58%,
- warmińsko-mazurskie – 99,39%,
- kujawsko-pomorskie – 99,16%,
- podlaskie – 99,08%,
- lubuskie – 98,75%.

Co prawda w dziesięciu kolejnych województwach udział kosztów w przychodach pogorszył się przez lata, ale odchylenie to w ośmiu przypadkach nie przekraczało 4,37%. W dwóch województwach doszło jednak do znaczących zmian – w łódzkim wskaźnik ten pogorszył się o 11,8 punktu procentowego (z 92,10 w 2011 do 103,90 w 2019 roku) oraz w dolnośląskim, gdzie tak ujęta efektywność spadła o 11,3 punktu procentowego (z 85,50 w 2011 do 96,80 w 2019 roku).

Zważywszy na to, że średnia krajowa w opisywanej statystyce wskazywała na wzrost udziału kosztów w przychodach, można stwierdzić, że w województwie podlaskim doszło do pozytywnej zmiany w tym aspekcie. Co prawda udział ten na koniec 2019 roku wynosił 96,8%, czyli zaledwie 0,7 punktu procentowego mniej niż w całym kraju, podczas gdy na początku badanego okresu różnica ta była ponad pięć razy większa. Jest to potwierdzeniem wniosku płynącego z poprzednich analiz, że luka pomiędzy województwem podlaskim a resztą kraju w tym względzie sukcesywnie malała.

Zakończenie

Analizy dotyczące lat 2005–2019 zawarte w niniejszej monografii nie pozwalają na wyciągnięcie zbyt optymistycznych wniosków dotyczących oceny sytuacji gospodarczej województwa podlaskiego na tle Polski i większości innych województw. Jak wspomniano wcześniej, w jakiejś mierze są one konsekwencją przeszłości i wieloletnich zaniedbań, ale także niezrealizowania ambitnych zamierzeń zawartych w strategicznych dokumentach rozwojowych województwa. Zakładały one, najogólniej rzecz ujmując, zmniejszanie dystansu do średniej dla Polski i poprawę pozycji województwa na tle innych. Przeczą jednak temu wskaźniki oceny sytuacji województwa. Najważniejsze z nich to:

- starzenie się ludności następuje w tempie szybszym niż średnia dla Polski,
- tempo spadku przyrostu naturalnego jest większe niż średnia dla Polski, gdzie również ta niekorzystna tendencja występuje, podobnie dotyczy to starzenia się ludności,
- saldo migracji powiększa się i jak wskazują inne badania, odpływ ludności ma charakter trwały i obejmuje w znacznej części osoby młode i przedsiębiorcze,
- powiększa się rozdział pomiędzy średnim wynagrodzeniem w Polsce i województwie podlaskim, zatem pracujący tu mają przeciętnie coraz mniejsze wynagrodzenia w stosunku do średnich wynagrodzeń w kraju,
- wskaźniki bezrobocia w województwie podlaskim pozostają w podobnych relacjach do średniej dla Polski jak w latach poprzednich, mimo iż stopa bezrobocia jest zdecydowanie wyższa w Podlaskiem niż w Polsce,
- dochody i wydatki miast, gmin i całego województwa (szczególnie w odniesieniu na mieszkańca) w relacji do podobnych pozycji dla Polski są korzystne, co wynika jednak w zdecydowanej mierze ze środków finansowych, głównie funduszy unijnych, kierowanych do wschodnich województw Polski,
- rosną nakłady inwestycyjne i w relacji do Polski są wyższe w województwie podlaskim – jest to konsekwencją relatywnie wyższych dochodów z ich ukierunkowaniem na inwestycje,
- na podobnym poziomie pozostają relacje w odniesieniu do wartości dodanej brutto oraz produktu krajowego brutto (lekka poprawa),
- w okresie 2017–2019 wystąpiły lekkie tendencje spadkowe w przypadku dochodów do dyspozycji gospodarstw domowych na jednego mieszkańca czy produkcji budowlano-montażowej przy niewielkiej poprawie w zakresie produkcji sprzedanej,

- w zakresie liczby podmiotów gospodarki narodowej praktycznie nie nastąpiły zmiany w relacjach województwa podlaskiego do Polski.

Potwierdzają się zatem wcześniejsze ogólne wnioski:

- wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego plasują województwo podlaskie wśród najsłabszych regionów w Polsce,
- do najważniejszych problemów gospodarczych zaliczyć należy: niską produktywność i słabo rozwinięty przemysł, niskie zamożność, przedsiębiorczość, konkurencyjność międzynarodową oraz innowacyjność regionu będącą wypadkową niedużej innowacyjności przedsiębiorstw,
- struktura wydatków sektora publicznego jest niekorzystna,
- występuje słaba współpraca między nauką a sferą biznesu,
- zasoby pracy są niedostosowane kompetencyjno-kwalifikacyjnie do potrzeb rynku pracy,
- występują negatywne tendencje demograficzne potęgowane procesami migracyjnymi prowadzącymi do „drenażu mózgow”.

Przegląd dokumentów strategicznych dotyczących województwa podlaskiego do roku 2020⁴⁹ na tle preferencji unijnych i ogólnopolskich również pozostawia wiele do życzenia – a właściwie ma charakter bardziej życzeniowy niż realistyczny. Widać to po kolejnych modyfikacjach strategii rozwoju województwa, ale głównie przy analizie osiągniętych efektów. Dotyczy to tzw. inteligentnych specjalizacji („biogospodarka”, „eko” i „brama na Wschód”), wspierania badań naukowych, rozwoju technologicznego czy innowacji. Potwierdzeniem tego jest kolejny dokument, czyli Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2030, w którym określono trzy główne powiązane ze sobą kierunki rozwoju województwa podlaskiego do roku 2030: dynamiczna gospodarka, zasobni mieszkańcy, partnerski region. Szczególnie gospodarczo istotny jest cel pierwszy ukierunkowany na przemysły przyszłości, podlaski system otwartych innowacji, lokalną przedsiębiorczość, rewolucję energetyczną i gospodarkę obiegu zamkniętego oraz e-Podlasie. Najbliższy czas (wraz z konsekwencjami polityki makroekonomicznej i pandemią) zweryfikuje trafność zmodyfikowanych celów i metod ich osiągnięcia. Jak już wcześniej zostało wspomniane, trudno jednak o optymizm, w olbrzymiej bowiem większości branż nie dostrzega się wyraźnej poprawy. Niewątpliwie korzystne znaczenie funkcjonowania parków naukowo-technologicznych czy klastrów nie zmienia ogólnej oceny trafności dokumentów strategicznych, a tym bardziej skuteczności ich realizacji. Pozytywem są oczywiście niektóre konkurencyjne i innowacyjne sektory gospodarki województwa, takie jak produkcja artykułów mleczarskich, produkcja artykułów forniowanych, produkcja sklejek, płyt

⁴⁹ W województwie podlaskim dwa najważniejsze dokumenty o znaczeniu strategicznym dla lat 2005–2017 to strategie rozwoju województwa podlaskiego do roku 2010 i do roku 2020, a także wielokrotnie modyfikowane plany zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego oraz regionalne programy operacyjne.

laminowanych, wiórowych oraz desek, tkanie materiałów, przetwórstwo owoców i warzyw, leśnictwo, pozyskiwanie drewna i pokrewne działalności usługowe, produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa. W tych sektorach przedsiębiorstwa swoje sukcesy zawdzięczają jednak głównie inwencji i talentom zarządczym swoich przywódców, nie wynikają one natomiast ze wspierania przez władze i administrację samorządową.

Na tle rozwoju województwa podlaskiego przytoczone zostaną najważniejsze wnioski dotyczące ewolucji sektora dużych przedsiębiorstw w ciągu ostatnich piętnastu lat:

- w latach 2005–2019 wystąpiły duże dysproporcje pomiędzy poszczególnymi województwami dotyczące dynamiki zmian w liczbie zarejestrowanych przedsiębiorstw. Porównując skrajne lata badanego przedziału czasowego, widoczny jest wzrost na poziomie blisko 19% w zakresie liczby podmiotów, co województwu podlaskiemu dało dziewiątą pozycję. Pozytywny trend nie miał jednak odzwierciedlenia w kategorii dużych przedsiębiorstw, gdzie w tym samym okresie odnotowany został spadek ich liczby o 17. Stanowiło to 16,5% wszystkich zarejestrowanych dużych podmiotów, co dało piątą pozycję wśród województw tracących procentowo najwięcej tego typu przedsiębiorstw;
- kryzys gospodarczy mający miejsce pod koniec pierwszej dekady XXI wieku zauważalnie odbił się na dynamice zmian wskaźników dotyczących rozwoju, stanu i struktury kapitału ludzkiego w województwie podlaskim. Negatywne trendy w latach 2009–2012/2013 zauważalne były m.in. w takich wskaźnikach jak: liczba osób aktywnych zawodowo, wskaźnik zatrudnienia, liczba nowo tworzonych miejsc pracy czy średni poziom zatrudnienia w dużych przedsiębiorstwach niefinansowych;
- w 2019 roku wyniki finansowe dużych przedsiębiorstw z sektora publicznego były gorsze w porównaniu z rokiem 2005;
- sektor prywatny dużych przedsiębiorstw pomiędzy rokiem 2005 a 2019 odnotował wynik finansowy lepszy o 325%, co było o 74% korzystniejszym wynikiem niż średnia krajowa. Nadal jednak w roku 2019 było to jedynie 1,38% całości wyniku finansowego wszystkich dużych przedsiębiorstw sektora prywatnego w Polsce. Udział tego wskaźnika w 2005 roku wynosił 1,06% (wzrost o 29,25%);
- w latach 2011–2019 przychody przedsiębiorstw prowadzących niefinansową działalność gospodarczą generowane w województwie podlaskim były o 10,9 punktu procentowego wyższe od średniej krajowej, gdzie wzrost w tym okresie w Polsce wyniósł 45,59%. Nie był on jednak stabilny, gdyż w okresie 2013–2015 zaobserwowano spadek tej zmiennej, sięgający 3,7%. Niemniej nie wpłynęło to istotnie na zmianę udziału przychodów generowanych przez duże podlaskie przedsiębiorstwa niefinansowe w stosunku do Polski. Udział ten był relatywnie niski i wahał się pomiędzy 1,06% w 2016 a 1,23% w roku 2019;
- porównując lata 2011 i 2019, duże przedsiębiorstwa działające w województwie podlaskim plasowały się powyżej średniej w zakresie dynamiki wzrostu kosztów względem innych województw. Przy średniej dla całego kraju wynoszącej 26,32%

województwo podlaskie z poziomem 36,22% plasowało się w grupie województw z najwyższym wzrostem kosztów na jedno przedsiębiorstwo prowadzące niefinansową działalność gospodarczą;

- nakłady inwestycyjne liczone w wartościach nominalnych w przedsiębiorstwach powyżej dziewięciu pracowników ogółem były w województwie podlaskim znacząco niższe niż w większości innych województw w kraju, podobnie najniższa była dynamika ich zmian;
- udział kosztów w przychodach w dużych przedsiębiorstwach prowadzących niefinansową działalność gospodarczą w województwie podlaskim kształtował się na korzystniejszym poziomie niż w innych województwach i z roku na rok występowała poprawa tego wyniku;
- w zakresie aktywności zawodowej mieszkańców województwo podlaskie nie odstępowało od ogólnych trendów krajowych. W latach 2005–2019 poziom zatrudnienia wprawdzie spadł o 0,8%, ale różnił się on tylko nieznacznie od średniej w Polsce wynoszącej –0,83%. Województwo podlaskie wyprzedziło w zakresie aktywności zawodowej większość województw w kraju (kujawsko-pomorskie, podkarpackie, opolskie, warmińsko-mazurskie, śląskie, lubuskie, świętokrzyskie, lubelskie czy łódzkie);
- w latach 2005–2019 zauważono głębokie dysproporcje pomiędzy aktywnością zawodową kobiet i mężczyzn. Porównując skrajne okresy, wskaźnik aktywności zawodowej kobiet w województwie podlaskim zmniejszył się o 1,3 punktu procentowego (48,8% w 2005 i 47,5% w 2019 roku), co znacząco odbiegało od średniej dla Polski, gdzie w porównywalnym okresie wystąpił wzrost na poziomie 0,5%;
- dynamika zmian w wynagrodzeniach w dużych przedsiębiorstwach w latach 2005–2019 była w województwie podlaskim jedną z najwyższych w kraju i osiągnęła wzrost aż o 59,62%, co stanowiło trzeci najlepszy wynik wśród wszystkich województw. W 2011 roku miesięczne wynagrodzenie brutto osoby zatrudnionej w dużym niefinansowym przedsiębiorstwie w województwie podlaskim stanowiło 81,32% średniej, w 2019 roku zaś osiągnęło poziom 91,32% średniej krajowej. Powyższy korzystny trend dotyczył jednak dużych przedsiębiorstw, a przeciętne wynagrodzenie w województwie było ciągle zdecydowanie niższe niż średnia krajowa i w latach 2005–2019 trend ten ulegał dalszemu pogłębieniu.

Bibliografia

Pozycje zwarte

- [1] Białasiewicz M. (red.), *Rozwój przedsiębiorstw. Modele, czynniki, strategie*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2002.
- [2] Bogdanienko J., Haffer M., Popławski W., *Innowacyjność przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2004.
- [3] Bogdanienko J., Kuzel M., Sobczak I. (red.), *Uwarunkowania budowania konkurencyjności przedsiębiorstw w otoczeniu globalnym*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007.
- [4] Ciborowski R., *Makroekonomiczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorstw* [w:] J. Paszkowski (red.), *Uwarunkowania i rezultaty zmian w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo WSiFiZ, Białystok 2009, s. 13–27.
- [5] Dąbrowska E., Dębkowska K., Ejdys J., Fiedorczuk M., Muczyński M., Panfiluk E., Szpilko D., *Zapotrzebowanie przedsiębiorstw na usługi świadczone przez instytucje otoczenia biznesu w regionie podlaskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2015.
- [6] Duliniec A., *Finansowanie przedsiębiorstwa. Strategie i instrumenty*, PWE, Warszawa 2007.
- [7] Dziemianowicz W., Szlachta J., Peszat K., *Potencjały rozwoju i specjalizacje polskich województw*, Wydawnictwo Geoprofit, Warszawa 2014.
- [8] Gajewski M., Szczucki J., Kusideł E., *Ocena efektów wsparcia dużych przedsiębiorstw w ramach realizacji polityki spójności w Polsce*, oprac. Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o., Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014.
- [9] Kotler Ph., Caslione J.A., *Chaos. Zarządzanie i marketing w erze turbulencji*, tłum. D. Bakalarz, Wydawnictwo MT Biznes, Warszawa 2009.
- [10] Ministerstwo Gospodarki, *Przedsiębiorczość w Polsce*, Warszawa 2014.
- [11] Paszkowski J. (red.), *Przedsiębiorstwa w procesie zmian*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok 2022.
- [12] Paszkowski J., Brzozowska E., Iwaciewicz-Orłowska A., *Ewolucja stanu i struktury sektora MŚP w województwie podlaskim*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok 2019.
- [13] *Szanse i zagrożenia w rozwoju dużych firm w Polsce. Wyniki badania*, Deloitte–Lewiatan, b.m.w. 2011.

Przepisy prawne

- [1] Dyrektywa Rady 78/660/EWG z dnia 25 lipca 1978 r. wydana na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) Traktatu, w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, Dz.U. L 222 z 14.08.1978.
- [2] Eurostat, *Gospodarka europejska od początku tysiąclecia – portret statystyczny*, tłum. GUS, Unia Europejska 2018, <https://stat.gov.pl/gospodarka-europejska/bloc-3b.html?lang=pl> (dostęp: 28.12.2021).
- [3] Komisja Europejska, Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, Bruksela, 17.12.2013, Dz.Urz. UE L 347/320.
- [4] Nazarko J., Ejdys J., Paszkowski J., Urban W., Glińska E., Czemieli-Grzybowska W., Wasiluk A., Daniluk A., Kuźmich K., Nazarko Ł., *Opinia Wydziału Zarządzania Politechniki Białostockiej dotycząca Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, formularz konsultacyjny projektu Strategii rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020, Urząd Marszałkowski, Białystok 2017.
- [5] *Strategia rozwoju województwa podlaskiego 2030*, Departament Rozwoju Regionalnego UMWP przy udziale ekspertów zewnętrznych: prof. Jacka Szlachty, dr. hab. Wojciecha Dziemianowicza, prof. UW, dr. hab. Bogusława Pławgo, prof. UwB, Białystok, kwiecień 2020 r., Załącznik do Uchwały Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.
- [6] *Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020*, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Załącznik do Uchwały Nr XXXI/374/13 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 9 września 2013 r.
- [7] Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. 2015, poz. 584 ze zm.
- [8] Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji, Dz.U. 2018, poz. 1162.
- [9] Załącznik 1 do Rozporządzenia Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu, Dz.U. WE L 214/38, 9.08.2008 r.
- [10] Załącznik nr 1 do Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu, Dz.Urz. UE L 187, 26.06.2014 r.
- [11] Zarząd Województwa Podlaskiego, *Strategia rozwoju województwa podlaskiego*, Białystok 2003.

Strony internetowe

- [1] *Bank Danych Lokalnych*, strona internetowa, <https://bdl.stat.gov.pl> (dostęp: 4.01.2022).
- [2] *Bank Gospodarstwa Krajowego*, strona internetowa, <https://www.bgk.pl> (dostęp: 2.01.2022).
- [3] BIP GUS, *Podmioty i dane objęte rejestrem*, <https://bip.stat.gov.pl/dzialalnosc-statystyki-publicznej/rejestr-regon/podmioty-i-dane-objete-rejestrem/> (dostęp: 4.01.2022).
- [4] GUS, *Pojęcia stosowane w statystyce publicznej*, <https://stat.gov.pl/metainformacje/sownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/> (dostęp: 4.01.2022).
- [5] *Klaster Obróbki Metali*, strona internetowa, www.metaklaster.pl (dostęp: 28.12.2021).
- [6] Korolewska M., Wołowicz K., *Sektor finansów publicznych*, <https://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/BASLeksykon.xsp?id=A8E2501F3D1CE4BCC1257A5A003AAD17&litera=S> (dostęp: 4.01.2022).
- [7] Płatek A. (oprac.), *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2011–2015*, GUS, Warszawa 2017, https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5502/24/1/1/przedsiębiorstwa_niefinansowe_powstale_w_latach_2011_2015.pdf (dostęp: 5.01.2022).
- [8] *Polski Klaster Budowlany*, strona internetowa, www.budowlanyklaster.pl (dostęp: 28.12.2021).
- [9] Skowrońska A., Zakrzewski R. (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2020*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2020, https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/ROSS-2020_30_06.pdf (dostęp: 4.01.2022).
- [10] *Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna*, strona internetowa, <https://www.ssse.com.pl/> (dostęp: 2.01.2022).
- [11] Walkowska K. (oprac.), *Zeszyt metodologiczny. Badania przedsiębiorstw niefinansowych*, GUS, Warszawa 2019, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/zeszyt-metodologiczny-badania-przedsiębiorstw-niefinansowych-2019,28,2.html> (dostęp: 4.01.2022).
- [12] Zakrzewski R., Skowrońska A. (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw 2019*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2019, https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/ROSS-2019-www_190711.pdf (dostęp: 4.01.2022).

Spis tabel

Tabela 1. Ogólne informacje statystyczne dotyczące województwa podlaskiego w relacji do Polski w latach 2005, 2017 i 2019	12
Tabela 2. Ważniejsze informacje statystyczne dotyczące finansów publicznych województwa podlaskiego w relacji do Polski w latach 2005, 2017 i 2019	13
Tabela 3. Ważniejsze informacje statystyczne dotyczące gospodarki województwa na tle Polski w latach 2005, 2017 i 2019	15
Tabela 4. Liczba inwestorów obsługiwanych przez BOI w latach 2010–2020	23
Tabela 5. Wykaz instytucji otoczenia biznesu działających w województwie podlaskim w 2015 roku	24
Tabela 6. Liczba miejsc pracy oraz wartość inwestycji zrealizowanych w Podstrefie Białystok SSSE w latach 2011–2020	26
Tabela 7. Instrumenty finansowe oferowane przez BGK dla przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą w województwie podlaskim oraz wybranych pośredników finansowych	28
Tabela 8. Produkcja sprzedana przemysłu w cenach bieżących (w tys. zł) w dużych przedsiębiorstwach funkcjonujących w Białymstoku w latach 2005–2019.....	29
Tabela 9. Liczba dużych przedsiębiorstw funkcjonujących w Białymstoku w latach 2005–2020	30
Tabela 10. Podstawowe wyniki finansowe przedsiębiorstw funkcjonujących w Białymstoku w latach 2008–2020	31
Tabela 11. Podmioty gospodarki narodowej ogółem wpisane do rejestru REGON w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	35
Tabela 12. Udział podmiotów gospodarki narodowej ogółem wpisanych do rejestru REGON w województwach na tle kraju w latach 2005 i 2019 (w %)	36
Tabela 13. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według form prawnych – sektor prywatny ogółem w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	40
Tabela 14. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (mikro 0–9 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	44
Tabela 15. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (małe 10–49 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	45

Tabela 16. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (średnie 50–249 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	48
Tabela 17. Zmiany w liczbie podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości (duże 250+) w województwach w Polsce w latach 2005 i 2019	51
Tabela 18. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości (duże 250+) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	53
Tabela 19. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości (duże 250+) na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	55
Tabela 20. Podmioty gospodarki narodowej ogółem na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	57
Tabela 21. Odsetek podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON – według klas wielkości w poszczególnych województwach w Polsce w roku 2005, 2017 i 2019.....	58
Tabela 22. Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – ogółem	61
Tabela 23. Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – sektor publiczny	63
Tabela 24. Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – sektor prywatny.....	66
Tabela 25. Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – ogółem	69
Tabela 26. Liczba osób aktywnych zawodowo w Polsce oraz poszczególnych województwach w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. osób)	73
Tabela 27. Liczba osób aktywnych zawodowo w Polsce oraz poszczególnych województwach w latach 2005 i 2019 (w tys. osób)	74
Tabela 28. Zmiany w liczbie pracujących według województw w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. osób)	77
Tabela 29. Zmiany w liczbie bezrobotnych według województw w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. osób)	81
Tabela 30. Zmiany wskaźnika zatrudnienia w Polsce według województw w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w %)	87
Tabela 31. Liczba nowo utworzonych miejsc pracy w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2009, 2013, 2017 i 2019	91

Tabela 32. Liczba zlikwidowanych miejsc pracy w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2009, 2013, 2017, 2018 i 2019.....	92
Tabela 33. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach powyżej dziewięciu pracowników ogółem (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł)	102
Tabela 34. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na jednego mieszkańca (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w PLN)	103
Tabela 35. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na jednego mieszkańca w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2009, 2013, 2017 i 2019 (w zł).....	105
Tabela 36. Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – środki własne – w województwach w Polsce w latach 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł).....	108
Tabela 37. Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – kredyty i pożyczki – w województwach w Polsce w latach 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł).....	110
Tabela 38. Struktura źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2009, 2017 i 2019 (w %).....	112
Tabela 39. Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł)	114
Tabela 40. Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor publiczny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł).....	117
Tabela 41. Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor prywatny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł).....	120
Tabela 42. Liczba przedsiębiorstw prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019.....	121
Tabela 43. Liczba osób pracujących w przedsiębiorstwach prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019.....	125
Tabela 44. Liczba zatrudnionych w dużych przedsiębiorstwach niefinansowych przypadająca na jeden podmiot według województw w latach 2011–2019.....	126
Tabela 45. Przychody przedsiębiorstw prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w mln zł).....	129
Tabela 46. Przychody na jedno przedsiębiorstwo prowadzące niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w mln zł).....	131
Tabela 47. Koszty w przedsiębiorstwach prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w mln zł).....	132

Tabela 48. Udział kosztów ponoszonych przez przedsiębiorstwa prowadzące niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 w sumie kosztów poniesionych w całym kraju (w %).....	133
Tabela 49. Koszty na jedno przedsiębiorstwo prowadzące niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w mln zł)	135
Tabela 50. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w mln zł).....	137
Tabela 51. Miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego w dużych przedsiębiorstwach prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w mln zł).....	139
Tabela 52. Udział kosztów w przychodach w dużych przedsiębiorstwach prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (w %)	140

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem wpisanych do rejestru REGON w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	34
Wykres 2. Zmiana w liczbie podmiotów gospodarczych w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	37
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej ogółem wpisane do rejestru REGON w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (udział procentowy względem wszystkich w kraju).....	37
Wykres 4. Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w kraju i województwie podlaskim w wybranych okresach	38
Wykres 5. Zmiana w liczbie podmiotów publicznych zarejestrowanych w rejestrze REGON w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 (rok 2005 = 0)	39
Wykres 6. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według form prawnych – sektor prywatny ogółem w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	41
Wykres 7. Udział w tworzeniu PKB grup przedsiębiorstw według liczby pracujących w Polsce w 2017 roku	42
Wykres 8. Przedsiębiorstwa powstałe w latach 2014–2018 i nadal aktywne w roku 2019 – wskaźnik przeżycia 2019/2018 r.	43
Wykres 9. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (małe 10–49 osób) w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	46
Wykres 10. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON – według klas wielkości (małe 10–49 osób) w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019.....	47
Wykres 11. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON zatrudniające od 50 do 249 pracowników w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	49
Wykres 12. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON zatrudniające od 50 do 249 pracowników w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	49
Wykres 13. Zmiana procentowa w liczbie dużych podmiotów gospodarczych na przełomie lat 2005–2019 w poszczególnych województwach	50

Wykres 14. Dynamika zmian procentowego spadku zarejestrowanych dużych przedsiębiorstw w Polsce i w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	52
Wykres 15. Dynamika zmian w liczebności dużych podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w Polsce i województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	54
Wykres 16. Dynamika liczby podmiotów gospodarki narodowej ogółem na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019	56
Wykres 17. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w Polsce w kolejnych latach	59
Wykres 18. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie podlaskim w kolejnych latach	60
Wykres 19. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie podlaskim w kolejnych latach – sektor publiczny	64
Wykres 20. Liczba nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – sektor prywatny.....	65
Wykres 21. Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwach w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – ogółem	67
Wykres 22. Liczba wyrejestrowanych z rejestru REGON podmiotów gospodarki narodowej w województwie podlaskim w latach 2005, 2009, 2013, 2017 i 2019 – ogółem	68
Wykres 23. Zmiany w liczbie osób aktywnych zawodowo w Polsce w latach 2005, 2009, 2013, 2014, 2017 i 2019	72
Wykres 24. Zmiany w liczbie osób aktywnych zawodowo – pracujący w Polsce w latach 2005–2019.....	75
Wykres 25. Zmiany w liczbie aktywnych zawodowo według kryterium płci w Polsce w latach 2005–2019.....	76
Wykres 26. Zmiany w liczbie aktywnych zawodowo – bezrobotni w Polsce w latach 2005–2019 (w tys. osób)	79
Wykres 27. Zmiany w liczbie aktywnych zawodowo – bezrobotni według kryterium płci w Polsce w latach 2005–2019 (w tys. osób)	79
Wykres 28. Zmiany w liczbie osób aktywnych zawodowo – bezrobotni w województwie podlaskim w latach 2005–2019 (w tys. osób)	82
Wykres 29. Zmiany wskaźnika aktywności zawodowej w Polsce w latach 2005–2019 (IV kwartał).....	83
Wykres 30. Zmiany wskaźnika aktywności zawodowej w Polsce w wybranych latach według województw (dane średnioroczne).....	84
Wykres 31. Wskaźnik aktywności zawodowej według płci w województwie podlaskim w latach 2005–2019.....	85

Wykres 32. Dynamika zmian wskaźnika aktywności zawodowej według kryterium wieku w Polsce oraz w województwie podlaskim w wybranych latach (dane za IV kwartał)	86
Wykres 33. Zmiany wskaźnika zatrudnienia w Polsce w latach 2005–2019.....	87
Wykres 34. Wskaźnik zatrudnienia według płci w województwie podlaskim w latach 2005–2019.....	89
Wykres 35. Nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy w Polsce w latach 2008–2019 (w tys.).....	90
Wykres 36. Nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy w województwie podlaskim w latach 2008–2019.....	93
Wykres 37. Zmiany w wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce w latach 2005–2019.....	94
Wykres 38. Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto według województw w wybranych latach.....	95
Wykres 39. Zmiany w przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu brutto w województwie podlaskim na tle kraju w latach 2005–2019	96
Wykres 40. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na jednego mieszkańca (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w województwach w wybranych latach – Polska 100%.....	104
Wykres 41. Struktura źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w Polsce w latach 2009, 2013, 2017 i 2019 (w tys. zł).....	106
Wykres 42. Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – środki własne – w Polsce w latach 2009–2019 (w mln zł).....	107
Wykres 43. Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – środki własne – w województwie podlaskim w latach 2009–2019 (w mln zł)	109
Wykres 44. Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – kredyty i pożyczki – w Polsce w latach 2009–2019 (w mln zł).....	111
Wykres 45. Źródła finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach – kredyty i pożyczki – w województwie podlaskim w latach 2009–2019 (w mln zł)	111
Wykres 46. Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w Polsce w latach 2009–2019.....	115
Wykres 47. Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor publiczny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w Polsce w latach 2009–2019 (w tys. zł).....	118
Wykres 48. Wyniki finansowe netto przedsiębiorstw według sekcji PKD 2007 – sektor prywatny (za rok 2005 według sekcji PKD 2004) w Polsce w latach 2009–2019 (w tys. zł).....	119
Wykres 49. Liczba przedsiębiorstw prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019	122

Wykres 50. Liczba przedsiębiorstw prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019	123
Wykres 51. Zmiana wskaźnika zatrudnienia osób w dużych podmiotach w ogóle zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych w latach 2011–2019....	124
Wykres 52. Liczba zatrudnionych w dużych przedsiębiorstwach niefinansowych w latach 2011–2019 w województwie podlaskim	126
Wykres 53. Zmiany w średnim poziomie zatrudnienia przypadającym na pojedyncze duże przedsiębiorstwo niefinansowe w województwie podlaskim w latach 2011–2019	128
Wykres 54. Zmiana kosztów na jedno przedsiębiorstwo prowadzące niefinansową działalność gospodarczą w województwie podlaskim w latach 2011–2019 (rok 2011 = 100%)	136
Wykres 55. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw prowadzących niefinansową działalność gospodarczą według województw w latach 2011–2019 (bez województwa mazowieckiego; w mln zł)	138

Streszczenie

Jerzy Paszkowski, Piotr Paszkowski, *Ewolucja stanu i struktury dużych przedsiębiorstw w województwie podlaskim*

W monografii zidentyfikowano i przeanalizowano zagadnienia związane z funkcjonowaniem dużych przedsiębiorstw województwa podlaskiego, dotyczące zmian w ich liczbie i wewnętrznej strukturze. Analizie poddano też zmiany w strukturze kapitału ludzkiego oraz finansach, a także w liczbie i strukturze podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie podlaskim. Omówiono również wpływ regionalnej polityki gospodarczej na działalność przedsiębiorstw jako istotnego czynnika ich funkcjonowania. Porównano także sytuację dużych przedsiębiorstw w województwie podlaskim z innymi województwami oraz wielkościami średnimi dla Polski.

Okres badań obejmuje lata 2005–2019, zatem od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej do początku pandemii COVID-19. Część analiz z powodu niedostępności danych dotyczyła lat 2011–2019.

W rozdziale pierwszym, *Międzynarodowe, krajowe i regionalne uwarunkowania funkcjonowania dużych przedsiębiorstw w województwie podlaskim*, przedstawiono cele badania, obszary badawcze oraz zakres przedmiotowy publikacji. Ponadto opisano stan gospodarki województwa podlaskiego, scharakteryzowano sektor dużych przedsiębiorstw w wojewódzkich dokumentach strategicznych i rzeczywistych działaniach władz i administracji regionalnej, procesy tworzenia i wspierania instytucji okołobiznesowych, działalność parków naukowo-technologicznych i strefy ekonomicznej oraz obsługę inwestorską, jako działanie uzupełniające rozwój województwa.

Rozdział drugi, *Zmiany stanu i struktury dużych podmiotów gospodarczych w województwie podlaskim*, zawiera charakterystykę zmian w stanie ilościowym dużych przedsiębiorstw województwa podlaskiego w porównaniu z innymi województwami i średnią dla Polski. W tej części wykorzystano dane publikowane przez Główny Urząd Statystyczny i jego oddziały wojewódzkie. W głównej mierze oparto się na zasobach zawartych w rocznikach statystycznych oraz na największej w Polsce bazie danych o gospodarce, społeczeństwie i środowisku – Banku Danych Lokalnych.

W rozdziale trzecim, *Zmiany w obszarze zarządzania kapitałem ludzkim w dużych przedsiębiorstwach województwa podlaskiego*, skupiono się na zmianach w kapitale ludzkim i jego różnych aspektach. Rozdział zawiera dane, analizy ilościowe i wnioski dotyczące kapitału ludzkiego jako jednego z najważniejszych czynników rozwojowych regionów słabiej rozwiniętych.

W rozdziale czwartym, *Zmiany w zarządzaniu i obszarach finansowych dużych przedsiębiorstw w województwie podlaskim*, scharakteryzowano proces zmian w zarządzaniu przedsiębiorstwami województwa podlaskiego w różnych ujęciach i aspektach. Wykorzystano w nim wiele informacji statystycznych, zestawiając je w różnorodnych przekrojach. Analizy dają możliwość bardziej kompleksowej oceny całości zmian w podlaskich przedsiębiorstwach, w części finansowej zaś zaprezentowano skuteczność działania przedsiębiorczego oraz potencjalne kierunki zmian w rentowności czy efektywności podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Poruszono również kwestie związane z zatrudnieniem i jego wpływem na funkcjonowanie firm.

Praca kończy się podsumowaniem zawierającym główne wnioski wynikające z poprzednich rozdziałów, a także wskazaniem perspektyw ewolucji sektora dużych przedsiębiorstw w Podlaskiem. Z punktu widzenia województwa podlaskiego najważniejsze z tych wniosków są następujące:

- starzenie się ludności następuje w tempie szybszym niż średnia dla Polski,
- tempo spadku przyrostu naturalnego jest większe niż średnia dla Polski, gdzie również ta niekorzystna tendencja występuje, podobnie dotyczy to starzenia się ludności,
- saldo migracji powiększa się i jak wskazują inne badania, odpływ ludności ma charakter trwały i obejmuje w znacznej części osoby młode i przedsiębiorcze,
- powiększa się rozdział pomiędzy średnim wynagrodzeniem w Polsce i województwie podlaskim, zatem pracujący tu mają przeciętnie coraz mniejsze wynagrodzenia w stosunku do średnich wynagrodzeń w kraju,
- wskaźniki bezrobocia w województwie podlaskim pozostają w podobnych relacjach do średniej dla Polski jak w latach poprzednich, mimo iż stopa bezrobocia jest zdecydowanie wyższa w Podlaskiem niż w Polsce,
- dochody i wydatki miast, gmin i całego województwa (szczególnie w odniesieniu na mieszkańca) w relacji do podobnych pozycji dla Polski są korzystne, co wynika jednak w zdecydowanej mierze ze środków finansowych, głównie funduszy unijnych, kierowanych do wschodnich województw Polski,
- rosną nakłady inwestycyjne i w relacji do Polski są wyższe w województwie podlaskim – jest to konsekwencją relatywnie wyższych dochodów z ich ukierunkowaniem na inwestycje,
- na podobnym poziomie pozostają relacje w odniesieniu do wartości dodanej brutto oraz produktu krajowego brutto (lekka poprawa),
- w okresie 2017–2019 wystąpiły lekkie tendencje spadkowe w przypadku dochodów do dyspozycji gospodarstw domowych na jednego mieszkańca czy produkcji budowlano-montażowej przy niewielkiej poprawie w zakresie produkcji sprzedanej,
- w zakresie liczby podmiotów gospodarki narodowej praktycznie nie nastąpiły zmiany w relacjach województwa podlaskiego do Polski.

Potwierdzają się zatem wcześniejsze ogólne wnioski:

- wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego plasują województwo podlaskie wśród najsłabszych regionów w Polsce,
- do najważniejszych problemów gospodarczych zaliczyć należy: niską produktywność i słabo rozwinięty przemysł, niskie zamożność, przedsiębiorczość, konkurencyjność międzynarodową oraz innowacyjność regionu będącą wypadkową niedużej innowacyjności przedsiębiorstw,
- struktura wydatków sektora publicznego jest niekorzystna,
- występuje słaba współpraca między nauką a sferą biznesu,
- zasoby pracy są niedostosowane kompetencyjno-kwalifikacyjnie do potrzeb rynku pracy,
- występują negatywne tendencje demograficzne potęgowane procesami migracyjnymi prowadzającymi do „drenażu mózgów”.

Na tle rozwoju województwa podlaskiego najważniejsze wnioski dotyczące ewolucji sektora dużych przedsiębiorstw w ciągu ostatnich piętnastu lat są następujące:

- w latach 2005–2019 wystąpiły duże dysproporcje pomiędzy poszczególnymi województwami dotyczące dynamiki zmian w liczbie zarejestrowanych przedsiębiorstw. Porównując skrajne lata badanego przedziału czasowego, widoczny jest wzrost na poziomie blisko 19% w zakresie liczby podmiotów, co województwu podlaskiemu dało dziewiątą pozycję. Pozytywny trend nie miał jednak odzwierciedlenia w kategorii dużych przedsiębiorstw, gdzie w tym samym okresie odnotowany został spadek ich liczby o 17. Stanowiło to 16,5% wszystkich zarejestrowanych dużych podmiotów, co dało piątą pozycję wśród województw tracących procentowo najwięcej tego typu przedsiębiorstw;
- kryzys gospodarczy mający miejsce pod koniec pierwszej dekady XXI wieku zauważalnie odbił się na dynamice zmian wskaźników dotyczących rozwoju, stanu i struktury kapitału ludzkiego w województwie podlaskim. Negatywne trendy w latach 2009–2012/2013 zauważalne były m.in. w takich wskaźnikach jak: liczba osób aktywnych zawodowo, wskaźnik zatrudnienia, liczba nowo tworzonych miejsc pracy czy średni poziom zatrudnienia w dużych przedsiębiorstwach niefinansowych;
- w 2019 roku wyniki finansowe dużych przedsiębiorstw z sektora publicznego były gorsze w porównaniu z rokiem 2005;
- sektor prywatny dużych przedsiębiorstw pomiędzy rokiem 2005 a 2019 odnotował wynik finansowy lepszy o 325%, co było o 74% korzystniejszym wynikiem niż średnia krajowa. Nadal jednak w roku 2019 było to jedynie 1,38% całości wyniku finansowego wszystkich dużych przedsiębiorstw sektora prywatnego w Polsce. Udział tego wskaźnika w 2005 roku wynosił 1,06% (wzrost o 29,25%);
- w latach 2011–2019 przychody przedsiębiorstw prowadzących niefinansową działalność gospodarczą generowane w województwie podlaskim były o 10,9 punktu procentowego wyższe od średniej krajowej, gdzie wzrost w tym okresie w Polsce wyniósł 45,59%. Nie był on jednak stabilny, gdyż w okresie 2013–2015

zaobserwowano spadek tej zmiennej, sięgający 3,7%. Niemniej nie wpłynęło to istotnie na zmianę udziału przychodów generowanych przez duże podlaskie przedsiębiorstwa niefinansowe w stosunku do Polski. Udział ten był relatywnie niski i wahał się pomiędzy 1,06% w 2016 a 1,23% w roku 2019;

- porównując lata 2011 i 2019, duże przedsiębiorstwa działające w województwie podlaskim plasowały się powyżej średniej w zakresie dynamiki wzrostu kosztów względem innych województw. Przy średniej dla całego kraju wynoszącej 26,32% województwo podlaskie z poziomem 36,22% plasowało się w grupie województw z najwyższym wzrostem kosztów na jedno przedsiębiorstwo prowadzące niefinansową działalność gospodarczą;
- nakłady inwestycyjne liczone w wartościach nominalnych w przedsiębiorstwach powyżej dziewięciu pracowników ogółem były w województwie podlaskim znacząco niższe niż w większości innych województw w kraju, podobnie najniższa była dynamika ich zmian;
- udział kosztów w przychodach w dużych przedsiębiorstwach prowadzących niefinansową działalność gospodarczą w województwie podlaskim kształtował się na korzystniejszym poziomie niż w innych województwach i z roku na rok występowała poprawa tego wyniku;
- w zakresie aktywności zawodowej mieszkańców województwo podlaskie nie odstawało od ogólnych trendów krajowych. W latach 2005–2019 poziom zatrudnienia wprawdzie spadł o 0,8%, ale różnił się on tylko nieznacznie od średniej w Polsce wynoszącej –0,83%. Województwo podlaskie wyprzedziło w zakresie aktywności zawodowej większość województw w kraju (kujawsko-pomorskie, podkarpackie, opolskie, warmińsko-mazurskie, śląskie, lubuskie, świętokrzyskie, lubelskie czy łódzkie);
- w latach 2005–2019 zauważono głębokie dysproporcje pomiędzy aktywnością zawodową kobiet i mężczyzn. Porównując skrajne okresy, wskaźnik aktywności zawodowej kobiet w województwie podlaskim zmniejszył się o 1,3 punktu procentowego (48,8% w 2005 i 47,5% w 2019 roku), co znacząco odbiegało od średniej dla Polski, gdzie w porównywalnym okresie wystąpił wzrost na poziomie 0,5%;
- dynamika zmian w wynagrodzeniach w dużych przedsiębiorstwach w latach 2005–2019 była w województwie podlaskim jedną z najwyższych w kraju i osiągnęła wzrost aż o 59,62%, co stanowiło trzeci najlepszy wynik wśród wszystkich województw. W 2011 roku miesięczne wynagrodzenie brutto osoby zatrudnionej w dużym niefinansowym przedsiębiorstwie w województwie podlaskim stanowiło 81,32% średniej, w 2019 roku zaś osiągnęło poziom 91,32% średniej krajowej. Powyższy korzystny trend dotyczył jednak dużych przedsiębiorstw, a przeciętne wynagrodzenie w województwie było ciągle zdecydowanie niższe niż średnia krajowa i w latach 2005–2019 trend ten ulegał dalszemu pogłębieniu.

Summary

Jerzy Paszkowski, Piotr Paszkowski, *Evolution of the Condition and Structure of Large Enterprises in the Podlaskie Voivodship*

This monograph comprises identification and analysis of areas related to the operations of large enterprises based in the podlaskie voivodship.

The aim of the publication is to identify and analyze statistical trends in the number and internal structure of large enterprises in the podlaskie voivodship. In addition to the changes observed at the level of the number and structure of large business entities, the monograph includes an extensive analysis of human capital and financial areas, as well as the quantity and structure of foreign invested companies in the podlaskie voivodship. The publication also investigates the impact the regional economic policy exerts on the business operations of enterprises, which constitutes a crucial factor determining the functioning of large organizations. It also draws a comparison between large enterprises in the podlaskie voivodship and other voivodships, as well as mean values for Poland.

The analysis covers the years 2005-2019, thus the period lasting from Poland's entry into the European Union until the start of Covid-19 pandemic. Due unavailability of all the data, part of analyses referred to the years 2011-2019.

Chapter 1: "International, domestic and regional factors determining the operations of large enterprises in the podlaskie voivodeship" presents the purpose of the study, research areas and the material scope of the publication. Moreover, it displays the main characteristics of large enterprises, the condition of the economy in the podlaskie voivodeship and the picture of large companies based on strategic documents and actual operations of local authorities and regional administration, the way business-related institutions come into being and obtain support, the operations of science and technology parks and special economic zones, investors, as activities fostering the development of the region.

Chapter 2: "Changes in the condition and structure of large enterprises in the podlaskie voivodship" includes change characteristics from the perspective of the number of large enterprises in the podlaskie voivodeship compared to other voivodships and Poland's average. This part presents data published by Statistics Poland and its regional branches, widely based on resources included in Statistical Yearbooks and the Local Data Bank, which is the largest database in Poland on economy, society, and environment.

Chapter 3: “Changes in the area of human capital management in large enterprises in the podlaskie voivodship” illustrates changes in human resources and related aspects. This chapter includes data, quantitative analyses and conclusions depicting human capital as one of the most important developmental factors from the perspective of less developed regions.

Chapter 4: “Changes in the field of management and financial areas in large enterprises in the podlaskie voivodship” illustrates the change process in managing organizations from podlaskie voivodship from various angles, covering different aspects. It is based on a range of statistical information broken by different areas. Analyses provide the possibility of carrying out a more comprehensive evaluation of overall changes observed in companies from the region, while the financial part depicts the efficiency of entrepreneurial measures and the potential shift so that business entities could deliver greater profitability or efficiency. The chapter also includes employment-related issues and their impact on business operations.

The publication ends with a recap along with the main conclusions drawn from previous chapters and indicates possible evolution of the sector of large enterprises in the podlaskie voivodship.

The concluding part presents a set of recommendations and facts based on previously conducted research. Key findings for the podlaskie voivodship are as follows:

- demographic ageing in this part of the country outpaces the average for Poland,
- the pace of birth decline is faster than the average for Poland, which also suggests a downward trend, same as in the case of demographic ageing,
- net migration is growing, and as other studies indicate, the depopulation process is of a lasting nature and in large part concerns young and resourceful persons,
- the gap between the average pay in Poland and in the podlaskie voivodship continues to grow, thus employees from the analyzed region earn lower wages when compared to the average pay in Poland,
- the unemployment rate in the podlaskie voivodship is similar to Poland’s average,
- when compared to similar areas at the country level, income and expenditures of cities, municipalities and the voivodship as a whole (especially per inhabitant) look good, which to a large extent results from the obtained funding, mainly EU funds earmarked to support the eastern regions of Poland,
- minor downward trends were observed between the years 2017 and 2019 in terms of household disposable income per 1 inhabitant or construction and assembly production, with just a slight improvement in the output sold,
- there are practically no changes in terms of the number of national economy entities operating in the podlaskie voivodship.

All the above confirms previous general findings:

- the socio-economic development rates position the podlaskie voivodship among the most vulnerable regions in the country,
- major economic issues include: low productivity and poorly developed industry, low level of wealth, little resourcefulness, insignificant international

competitiveness, low innovativeness of the region resulting from low innovativeness of enterprises,

- disadvantageous composition of public expenditure,
- poor cooperation between the world of science and business,
- competencies and qualifications of human resources don't meet the needs of the job market,
- negative demographic trends, amplified by migration, which lead to the so-called brain drain phenomenon.

The development of the podlaskie voivodship leads to the following findings on the evolution of the large enterprises sector over the past fifteen years:

- between the years 2005 and 2019 large change dynamics of the number of registered firms could be observed between individual voivodships. When comparing the extreme years of the time period in question, the overall number of entities has increased by nearly 19%, which gives podlaskie the ninth position among other voivodships. Sadly, this positive trend is not reflected in the large enterprises category, which has recorded a drop in the number of large entities (-17) accounting for 16.5% of all registered large enterprises; in this way podlaskie took fifth place among voivodships that lost the most of this type of companies in percentage terms,
- the economic crisis that hit the world at the end of the first decade of 21st century had an adverse impact on the change dynamics of development, human capital condition and structure in the podlaskie voivodship, where negative trends in the years 2009-2012/2013 were noticeable in such measures as: working population, employment rate, new places of work or the average employment in large non-financial enterprises,
- when compared with data from 2005, in 2019 the financial result of large enterprises from the public sector operating in the podlaskie voivodship was much worse.
- between the years 2005 and 2019 the private sector of large enterprises achieved 325% better financial result, which is 74% higher than the national average, yet in 2019 it accounted for merely 1.38% of the total financial result of all large enterprises from the private sector in Poland. Whereas in 2005 it accounted for 1.06% (an increase of 29.25%),
- between 2011 and 2019 the revenue of non-financial business entities operating in the podlaskie voivodship was 10.9 percentage point higher than the national average; in the same period the revenue growth in Poland stood at 45.59%. However, between 2013 and 2015 the figure plummeted to 3.7%, questioning growth stability. Nevertheless, such volatility didn't considerably affect the share of revenues generated by large non-financial enterprises from podlasie. This share was relatively low and in 2016 amounted to 1.06% and 1.23% in 2019.
- in terms of cost increase dynamics large enterprises operating in the podlaskie voivodship were above the average compared to other voivodships in the years 2011 and 2019. With the national average at the level of 26.32%, the 36.22% cost increase

recorded in the podlaskie voivodship ranks it among the group of voivodships with the highest cost increase per 1 entity running non-financial business activity.

- investment outlays expressed in nominal terms for enterprises with more than nine employees are much lower in the podlaskie voivodship than in other voivodships in the country, with their change dynamics being one of the lowest country-wide,
- the revenue-cost ratio in large enterprises conducting non-financial business activity in the podlaskie voivodship was much better than in other voivodships, with a year-on-year improvement,
- figures relating to working population in the podlaskie voivodship mirrored general trends observed all over the country. Between 2005 and 2019 the level of employment dropped by 0.8%, while the average for Poland was 0.83%. Podlaskie outruns most voivodships (kujawsko-pomorskie, podkarpackie, opolskie, warmińsko-mazurskie, śląskie, lubuskie, świętokrzyskie, lubelskie czy łódzkie) in terms of working population,
- between 2005 and 2019 vast disparities were identified between professionally active women and men. Comparing two extreme periods, it can be observed that female activity rate in the podlaskie voivodship decreased by 1.3 percentage point (48.8% in 2005 and 47.5% in 2019), which was far below the average for Poland (with a 0.5% increase in the comparable period),
- wage dynamics in large enterprises in the years 2005 and 2019 in the podlaskie voivodship was one of the highest in the country, reaching a 59.62% increase which made it the third best result among all the voivodships. In 2011 the monthly gross salary earned by a person employed in a large, non-financial company in the podlaskie voivodship accounted for 81.32% of the average wage, while in 2019 it reached the level of 91.32% of the national average wage. Yet, the upward trend refers to large entities only as the average wage in the voivodship is still lower than the country's average and between the years 2005 and 2019 further aggravated.

DR HAB. JERZY PASZKOWSKI, PROF. POLITECHNIKI BIAŁOSTOCKIEJ

Zajmuje się problematyką funkcjonowania i zarządzania przedsiębiorstw. Jest autorem ponad 150 publikacji z powyższego zakresu, w tym kilkunastu książkowych, oraz wielu raportów i koncepcji wdrożeniowych dotyczących zmian w systemach zarządzania w przedsiębiorstwach. Jest również praktykiem gospodarczym, od wielu lat pełni funkcje zarządcze i nadzorcze w przedsiębiorstwach i na uczelniach.

MGR PIOTR PASZKOWSKI, WYŻSZA SZKOŁA FINANSÓW I ZARZĄDZANIA W BIAŁYMSTOKU

Zajmuje się problematyką optymalizacji biznesu oraz zarządzaniem w przedsiębiorstwach zarówno w pracy na uczelni, jak i pełniąc funkcje menedżerskie i zarządcze w dużym międzynarodowym przedsiębiorstwie.

Opracowanie zawiera bardzo duży zasób wiedzy i może stanowić bogate źródło informacji. Zaletą recenzowanej pracy jest sam temat oraz ogromny zakres poruszanych problemów, zarówno w warstwie poznawczej, jak i prezentacyjnej oraz weryfikacji danych statystycznych. Bardzo dobre wrażenie robi różnorodność załączonych problemów, ich sposób zaprezentowania, a także dogłębność badawcza.

PROF. ZW. DR HAB. ROBERT CIBOROWSKI, UNIWERSYTET W BIAŁYMSTOKU

Podjęcie prac mających na celu opracowanie monografii było zasadne. Publikacja porusza aktualne zagadnienia i wpisuje się w nurt istniejących potrzeb badawczych. Stanowi oryginalne i wartościowe opracowanie.

DR HAB. AGATA LULEWICZ-SAS, SZKOŁA GŁÓWNA HANDLOWA W WARSZAWIE